

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

WILLIAM
SHAKESPEARE

AŞKIN EMEĞİ
BOŞUNA

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN: ÖZDEMİR NUTKU

William Shakespeare (1564-1616): Oyunları ve şiirlerinde insanlık durumlarını dile getiriş gücüyle yaklaşık 400 yıldır bütün dünya okur ve seyircilerini etkilemeyi sürdüren efsanevi yazar, Aşkın Emeği Boşuna'da oyunun omurgasını sistemli karşıtlıklardan oluşturmuştur. Shakespeare'in lirik dönemine ait eserlerden sayılan bu oyunun hem kurgusunda, hem olay dizisinde "Rönesans bireşimi" olarak kabul edilen uyum, denge, simetri ve disiplin dikkati çeker. Oyun "eşlerin karşı karşıya dizildiği bir açık hava dansı" gibidir. Adından da anlaşılacağı üzere Aşkın Emeği Boşuna evlenmeyle sonuçlanmaz. Bu oyunun yazarın kayıp olan Aşkın Emeği Kazandı (Love's Labour's Won) adlı oyunuyla devam ettiği tahmin edilmektedir.

W. SHAKESPEARE - BÜTÜN ESERLERİ: 33

Özdemir Nutku (1931-2019): Türk tiyatrosuna büyük katkıları olan eğitimci ve yönetmen Özdemir Nutku, eleştirmen, yazar ve çevirmen olarak da önemli yapıtlar ortaya koydu. Sahnelediği pek çok oyunun yanı sıra, araştırma, inceleme ve çevirileriyle de ödüller kazandı. Ülkemizde olduğu kadar yurt dışında da sahneye koyduğu oyunlar, verdiği ders ve konferanslarla tanınmaktadır.

Genel Yayın: 3005

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüphanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüphanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamayacaktır.

23 Haziran 1941
Maarif Vekili
Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

WILLIAM SHAKESPEARE
AŞKIN EMEĞİ BOŞUNA

ÖZGÜN ADI
LOVE'S LABOUR'S LOST

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN
ÖZDEMİR NUTKU

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2010
Sertifika No: 40077

EDİTÖR
ALİ ALKAN İNAL

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
NEBİYE ÇAVUŞ

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

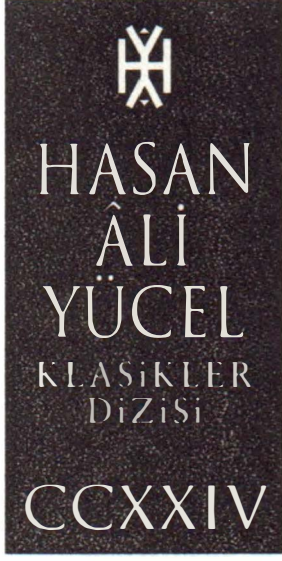
I. BASIM, NİSAN 2014, İSTANBUL
V. BASIM, AĞUSTOS 2020, İSTANBUL

ISBN 978-605-332-128-6 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
AYHAN MATBAASI
MAHMUTBEY MAH. 2622. SOK. NO: 6 / 31
BAĞCILAR İSTANBUL
Tel: (0212) 445 32 38 Faks: (0212) 445 05 63
Sertifika No: 44871

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında
gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla
çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskulttur.com.tr

WILLIAM SHAKESPEARE

AŞKIN EMEĞİ BOŞUNA

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN:
ÖZDEMİR NUTKU

TÜRKİYE BANKASI
Kültür Yayınları

Oyun Üzerine

Shakespeare'in "lirik dönemi" sayılan 1590-1595 arasında yazdığı *Aşkın Emegi Boşuna* (*Love's Labour's Lost*) adlı oyunun yazılışı *Romeo ve Juliet* ile aynı tarihlere rastlar. "Rönesans Bireşimi" olarak kabul edilen *uyum, denge, simetri, disiplin* bu oyunun hem kurgusunda, hem de olay dizisinde izlenir. Bu açıdan bu oyun da *Romeo ve Juliet* gibi tipik bir Rönesans yapıtıdır. Shakespeare ne kuramcıydı, ne akademisyendi, ne de bilim adamıydı, ama içinde yaşadığı çağın atmosferini soluyan büyük bir yazardı. O uyum, denge, simetri ya da bir Rönesans bulgusu olan *perspektif* üzerinde çalışmamıştır, ama tümü de bu oyununda vardır; karakterlerinin çevresindeki dünyanın dokusunu hem psikolojik, hem de tiyatral açıdan derin bir perspektif ile inandırıcı bir biçimde verebilmiştir. Aynı zamanda hepsi bilim adamı olmayan bütün Rönesans sanatçılarında görüldüğü gibi, Shakespeare'in son derece insancıl sahneleri mekanik perspektifle odaklanmaz, ama bunun yerine şiirsel bir yok olma noktasında, tıpkı göz erimindeki uzak dağların bulutlardan ayırt edilmeyişleri gibi, "şeyleri" ufak ve seçilemez duruma getirir. *Aşkın Emegi Boşuna* Shakespeare'in gençlik oyunlarından biridir. Rönesans başlangıcında izlenen geometrik oranlama bu oyunun çevre düzeninde hissedilir. Olay Navarre Sarayı ile bu sarayın uçsuz bucaksız bahçesinde geçer ve 48 saat içinde sonuçlanır. Mekân geometrik çözümlemelerle orantılanan İtalyan ressamlarının yapıtlarındaki

perspektif gibi ölçülüdür. Olay dizisindeki karşıtlı hareketler simetriktir. Dramatik illüzyon ise oldukça naif bir biçimde perspektifi zorlayarak ve dolayısıyla orta mekânı zayıflatarak kazanılmıştır.

Oyun metnine geçmeden önce bu oyunun serüveni üzerinde durmak yararlı olacaktır kanısındayım.

Çıkış Tarihi ve Kaynaklar

Aşkın Emeği Boşuna'nın ilk metni Birinci Quarto'da yayımlandı, kapakta 1598 tarihi vardı. Böylece oyunun tasarımı ve yazılışı üzerine bir tarih sınırını verilmişti. Kapakta aynı zamanda oyunun “geçen Noel”de kraliçenin huzurunda oynandığı belirtiliyordu. İlk bakışta oyunun 1597 tarihinde var olduğu kanısına varılabilirdi. Ama Quarto ancak 1599 yılının üçüncü ayında basılabilir, o zaman kapağa ilk oynanış tarihi konmuşsa, yine 1598 tarihi geçerli olabilirdi. Ama kapakta “yeni düzeltilmiş ve genişletilmiş” diye bir not vardı. Demek ki daha önce basılmamış bir metin mevcuttu. Oyundan en önce söz eden iki yapıt Robert Tofte'nin *Alba*'sı (ss. 1-2) ile Francis Meres'in *Palladis Tamia*'sı (ss. 81-2) idi ve her ikisi de 1598'de yayımlanmıştı. Tofte bu oyundan söz ederken yapıtının ilk dizesi “bir zamanlar” diye başlıyordu, bu “uzun zaman önce” anlamına gelebilirdi.¹

Yapılan araştırmalar sonucu 18. yüzyıl Shakespeare araştırmacıları bu tarihi 1590 tarihine kadar geri götürdüler. Bunu da Shakespeare'in gençlik yıllarındaki üslubuna ve vezin ölçüsüne dayandırdılar. Daha sonra bu tarih 1591 oldu, düzeltilmesi ve üzerinden geçilmesi de dikkate alınarak ortaya 1594 tarihi çıktı. 19. yüzyıl araştırmacıları da bu tarihi doğru buldular. Yirminci yüzyılda E. K. Chambers *William Shakespeare* adlı kitabında şairin *Aşkın Emeği Boşuna*'da-

1 Hibbard, G. R., *Love's Labour's Lost*, Oxford University Press, 2008, s.43.

ki nazmını ustaca buluyor, bunun kesinlikle bir aceminin işi olmadığını belirtiyor ve bu oyunu şairin “lirik oyunlar” grubuna koyuyordu. Grupta bu oyun dışında *Bir Yaz Gecesi Rüyası*, *Romeo ve Juliet* ile *II. Richard* bulunuyordu. Chambers bu oyunların dördünün şiir yönünü güçlü buluyordu. Bu oyunlarda birbirine benzer imgeler, soyutlamalar, ikili anlamlar ve tersinlemeler yer alıyordu. Bu açıdan 1594 ile 1595 en doğru tarihler oluyordu.² Bu tarihleri doğrulayan bir olay Shakespeare’in Gray’s Inn işletmecilerine 1594 Noel’inde temsil edilmek üzere bir oyun yazmaya söz vermiş olmasıdır. Eser Moskovalıları da orijinal kıyafetleriyle gösteren bir komedya olacaktı. Bu gösteride elçi olarak gelen Moskovalılar vardı. *Aşkın Emeği Boşuna*’da kral ve lordlarının Fransız prenses ve nedimleri ile dans etmek için Moskovalı kılığına girip maske taktıklarını görürüz. İki üç gün sonra başka bir gösteride yine Rus imparatorunun bir elçisi ve elçilik heyetinde yerel kıyafetleri ile soylular, koyu tenli Tatar ve Pakistanlılar vardır. *Aşkın Emeği Boşuna*’da kral ve lordlar maske ve Rus kıyafetleri ile prensesin çadırına gelirken önde mağribi meşaleciler yer alır: (*Önden mağribiler girer, Moth elinde okuyacağı yazıyla, kral ve lordları Rus kıyafetiyle girerler.*) Anlaşıyor ki Shakespeare o tarihlerde oyunun tasarımını yapmıştı.

Oyundaki karakterler de yaşamış kişilerden alınmış olabilirler. Oyundaki Navarre kralı bazı yönlerden –1589 yılında Fransa tahtına IV. Henri olarak geçen– Navarre’lı Henri’yi (1553-1610) anımsatır. Kral gibi lordlarının da gerçek yaşamda karşılıkları vardır; Longueville dükü dinsel savaşlar sırasında IV. Henri’nin yanında savaşmıştır, aynı şekilde baba oğul Biron’lar da... Biron baronu olan Armand de Gontaut 1592’de 68 yaşındayken öldürülmüştür. O tarihte Biron dükü olan oğlu Charles de Gontaut otuz yaşlarındaydı. Eğer oyun 1594-1595 tarihlerinde yazıldıysa

2 E. K. Chambers, *William Shakespeare*, II, Oxford, 1930, s. 335.

sa, oyundaki Biron büyük bir olasılıkla oydu. Dumaine adı önce Marlowe'un *Paris Katliamı* adlı yapıtında görülür. Aslında o kardeşinin öldürülmesinden sonra Katolik Birliği'nin başına geçmiş olan Mayenne dükü Charles de Lorraine'dir (1554-1611).³ Aynı şekilde oyundaki Fransız prenses, Henri'nin 1572'de evlendiği Marguerite de Valois olabilir; yüzeyde, eğlenceyi seven, ahlak kurallarına pek aldırmayan Marguerite, havası açısından Shakespeare'in prensesine çok benzer. Marguerite âşık olduğu için değil, rahat olmak ve saygı görmek için Henri'yle evlenmişti.

Oyundaki karakterlerden biri olan öğretmen Holofernes'in de Shakespeare'in yaşadığı dönemde Londra'da İtalyanca dersi veren John Florio olduğu belirtilir. Latince bilgisi ve yukarıdan bakan tavrıyla Holofernes'i anımsatan Florio'nun benzeşmeyen yanı o dönemin tanınmış bir dil bilimcisi oluşuydu. İngiltere'de 1598'de *A World of Words* (*Sözcükler Dünyası*) adını verdiği çok kapsamlı bir İtalyanca-İngilizce sözlük hazırlayarak büyük ün kazanmıştır. Florio aynı zamanda Montaigne'in tüm denemelerini İngilizceye çevirmiştir.⁴ Elbette Florio, Shakespeare'in yaratmış olduğu taşralı öğretmenden çok daha üst seviyede bir filologdu. Ama Shakespeare, Holofernes ile grotesk bir karakter yaratarak eleştiriye girmiştir. Bunlardan başka Shakespeare oyundaki karakterlerinin bir kısmını kendi dönemindeki bazı yazarları ve kişileri düşünerek yaratmıştır. Örneğin Armado, John Lyly'nin⁵ bir karikatürüdür; Holofernes ise Winchester piskoposu Thomas Cooper'ın;⁶ Sir Nathaniel, Robert Greene'nin;⁷ Costard, aktör William

3 Hibbard, s.49.

4 Horace Howard Furness, *Love's Labour's Lost, A New Variorum Edition*, Philadelphia, 1904, s. 351.

5 John Lyly (1553-1606) Shakespeare'in yaşadığı dönemde şiir konusunda yazılar yazan ve şiirde çok fazla süs meraklısı popüler bir yazardı.

6 Thomas Cooper (1517-1594), Piskoposluğunun yanı sıra dilci bir yazardı.

7 Robert Greene (1558-1592), Shakespeare'i oyun yazmaya çalışan bir oyuncu olarak küçümseyen profesyonel bir yazardı.

Kempe'nin,⁸ Moth, Thomas Nash'in⁹ ve Anthony Dull, Anthony Munday'in¹⁰ karikatürleridir.¹¹

Oyunun Temsilleri

1598'de basılan Quarto'nun kapağındaki nota göre oyun “geçen Noel'de kraliçenin huzurunda” oynanmıştı. Demek ki Kraliçe I. Elizabeth oyunu 1597 Noel'inde seyretmişti. Bundan sonraki temsilin 1605 yılının Ocak ayında Southampton dükünün malikânesinde Kraliçe Anne'nin huzurunda oynandığını öğreniyoruz.¹² *Aşkın Emeği Boşuna* adlı oyunu Shakespeare topluluğunun başaktörü Richard Burbage salık vermiştir, çünkü oyun “nüktelerle dolu ve eğlenceliydi”. 1631 yılında basılan İkinci Quarto'nun kapağında bu komedyanın “The Kings Men” topluluğu tarafından hem Blackfriars'da, hem de Globe'da oynandığı not olarak düşülmüştür. Bu da gösteriyor ki oyun Shakespeare'in ölümünden itibaren on beş yıl süreyle tutulmuştu.

1642'de İngiltere'de bütün tiyatrolar yasaklandı ve Restorasyon dönemine kadar suskunluk sürdü. Bu on iki yıllık süre içinde hiçbir yazarın oyunu oynanmadı. Tiyatrolar yeniden açıldığında Shakespeare'in oyunları tekrar sahneye çıktı. Ama bunların içinde *Aşkın Emeği Boşuna* yoktu. 1669'da Sir Thomas Killigrew bu oyunu repertuvarına aldığı halde oynanmadı.¹³ Bir nedeni de oyunda fazlasıyla açık saçık ve bazı yerlerde kabalığa varan belden aşağı

8 William Kempe (öl. 1603), Shakespeare'in oyunlarında komik rolleri oynayan oyuncu ve dansçı.

9 Thomas Nash (1593-1647), Shakespeare'in büyük kızı Elizabeth'in ilk kocası ve Warwickshire kasabasının şerifiydi.

10 Anthony Munday, (1560-1633), oyun yazarı. Shakespeare ile *Thomas More* adlı oyunu için ortak çalışmıştır.

11 Hibbard, s. 52.

12 E. K. Chambers, *William Shakespeare*, II, ss. 330-32.

13 Allandye Nicoll, *A History of English Drama 1660-1900*, I [6 cilt], Cambridge, 1923, s. 354.

nüktelerin bulunduğu savıydı. Oyun sonraki üç yüzyıl hiç oynanmadı. Nihayet 1839 yılında Madam Vestris ve kocası James Mathews bu oyunu Covent Garden’de sahnelediler. Temsil gerek giysiler ve maskeler, gerekse oyun düzeniyle çok beğenildi. Ama sanatçı çift büyük bir hata yapıp ucuz biletle girilebilen balkonu satışa kapattı ve birçok kimse de oyunu göremedi. Devamlı tiyatro izleyicileri ve öğrenciler bu duruma isyan edince oyun yalnızca sekiz gece temsil edilebildi.¹⁴ Bu da uzun yıllar sonra oynanan bu oyunun seyirciye ulaşmasını engelledi.

1927 yılına kadar bu oyunun kaderi bu şekilde gelişti ve o yıla kadar çok az seyircinin bu komedyadan haberi oldu. Ama bu yıldan itibaren oyunun kaderi yüz seksen derece değişti. Etkili bir tiyatro adamı ve yönetmeni olan Harley Granville-Barker yazdığı önsözlerin birinde oyunun kaderinde yeni bir yol çizdi. Granville-Barker *Aşkın Emegi Boşuna*’nın Shakespeare’in çiraklık dönemine ait bir yapıt olduğunu söylemekle birlikte, onun şiir ve komedya alanındaki deha pırıltılarını görmüştü. Elizabeth dönemi sahnesi için yazılan böyle bir komedyanın Shakespeare’den önce hiçbir yazar tarafından yazılamadığını belirtiyordu. Bunun için de birinci bölümde yönetmenin dikkat etmesi gereken noktalar üzerinde durduktan sonra, oyundaki oyunculuk yönteminin ne olması gerektiğini açıklıyordu; nazmın kendine özgü bir melodisi ve tartımı vardı. Giysileri, maskeleri, dansları ve konuşma örgüsüyle bu oyun kendine özgü bir üslubu içeriyordu. Bu bir üslup komedyasıydı ve stilizasyona gidilerek sahnelenmeliydi.¹⁵

Bu sözler boşa gitmedi; Granville-Barker’ın önsözünü dikkatle okuyan Tyrone Guthrie 1932 yılında West-

14 George C. D. Odell, *Shakespeare from Betterton to Irving*, II [2 cilt], New York, 1920, ss. 222-23.

15 Harley-Granville Barker, *Prefaces to Shakespeare*, First Series, Nick Hern Books, Batsford, 1927, s.1.

minister'de bu oyunu sahneledi.¹⁶ Bu oyun büyük bir başarı kazandı. Ünlü eleştirmen J. C. Trewin şöyle diyordu: “[...] titizlikle kotarılmış, seçkin insanı yolculuklara çıkaran, sözcükler şenliği, taptaze bir komedyaya olan bu oyunu bir gün Old Vic'te de seyredebiliriz”.¹⁷ O “bir gün” çok uzun sürmedi. Old Vic 1936 yılında bu oyunu repertuvarına aldı ve oynadı. Trewin bu yapım üzerine şunları yazdı:

“[...] üst düzey bir çalışma, iki büyük çadır, bir fıskiye havuz, süslü demir kapılar – Ernest Milton, cakacı, tarhların arasındaki tavus kuşu Armado'yu canlandırdı, Alec Clunes güzel konuşan Berowne [Biron] ve Michael Redgrave [...] Navarre'lı Ferdinand karakterlerini başarıyla ortaya çıkardılar.”¹⁸

Guthrie'nin çalışmasını çok beğenen ünlü Shakespeare uzmanı Dover Wilson bu yapımın Shakespeare komedyasının tanıtılması açısından çok başarılı olduğunu belirtti:

“[...] Mr Guthrie bana sadece yepyeni bir oyun göstermekle kalmadı, varlığından hiç kuşku duymadığım, ama üç yüzyıldır seyircilerden uzaklaştırılan bu oyun hakkında yeni bir bakış açısı getirdi ve bütün Shakespeare komedyalarının yeni bir yorumla yeniden sahneye konmaları gerektiği konusunda bir ipucu verdi.”¹⁹

Dover Wilson bu yapıyı gördükten sonra oyunu ilk kez doğru dürüst anladığını itiraf ediyor ve Shakespeare'in yeni bir görüşle sahnelenmesi işinde Peter Brook'un etkili çalışmasından da övgüyle söz ediyordu. Peter Brook bu oyunu II. Dünya Savaşı'nın bitmesinden bir yıl sonra, 1946'da Stradford-upon-Avon'da değişik koşullar içinde sahneledi. Brook, Granville-Barker'ın düşünceleri ışığında bu komed-

16 Tyrone Guthrie, *A Life in the Theatre*, McGraw-Hills, New York, 1959, s. 108.

17 J.T. Trewin, *Shakespeare in the English Stage, 1900-1964*, Barrie & Rockliff Book, London, 1964, s.133.

18 a.g.y., 163.

19 John Dover Wilson, *Shakespeare's Happy Comedies*, Faber and Faber, London, 1962, s. 64.

yayı ressam Watteau'nun atmosferini andıran bir dekor tasarımı içinde çalıştı. Sonuçta bu komedya çoktandır kaybolmuş da yeni bulunmuş bir mücevher gibi gün ışığına çıktı. Başarı o kadar büyük oldu ki bu yapıt ertesi yıl da kapalı gişe oynadı.

1949 yılının güzünde Old Vic topluluğunun sanat yönetmeni Hugh Hunt hiç düşünmeden *Aşkın Emegi Boşuna*'yı New Theatre'ın açılış oyunu olarak saptadı. Bu tarihten sonra bu oyun İngiliz sahnelerinde sıkça yer buldu ve Stradford-upon-Avon'da en sevilen Shakespeare komedyalarından biri olarak kabul edildi.

Oyun 1980'de California'daki San Diego kentinde Old Globe Theatre'da ve Colorado'daki Boulder'da "mükemmel" olarak değerlendirilen iki yapımla seyirci karşısına çıktı. 1971 ve 1972 yıllarında Oregon'daki Ashland Festivali'nde en sevilen yapımlardan biri oldu. Bu tarihten sonra 2000'li yıllarda daha sık oynanan bu komedya âdeta yönetmenlerin hünerlerini sergilediği bir yarışma haline geldi. 1993'te Kenneth Branagh'un Royal Shakespeare Company'de sahnelediği oyun 2000 yılında sinema filmi olarak karşımıza çıktı. 2008 yılında hem Kingston'daki Rose Theatre'da Peter Hall'un oyun düzeniyle, hem de Stradford'da Gregory Doran'ın çalışmasıyla iki ayrı tiyatroda gişe gelirlerini katladı. 2010'da ABD'de Oakpark Festival Theatre'da Jack Hickey'in yönetimi altında değişik bir yorumla seyirci karşısına çıktı. 2011 tiyatro döneminde bu oyun New Jersey'deki Shakespeare Company'de ve değişik bir tiyatro kültürü getiren New American Shakespeare Tavern'de oynanmaktadır. Bu sonuncusu oyunu 2012 yılında da sürdüreceğini ilan etmiştir.

Bu verdiklerimiz yüzlercesi içinden bir iki örnek. Shakespeare'in çok tutulan bu komedyasının bundan sonra ülkemiz tiyatrolarında da daha titizlikle ele alınacağı umundayım.

Oyun ve Karakterler

Aşkın Emeği Boşuna'nın Shakespeare'in 1600'lerin başına kadar yazdığı komedyalar arasında en azından üç noktada farklı bir yeri vardır: İlki ölüm olayının oyunda doğrudan ve önemli bir rolü bulunur, ikincisi adından da anlaşılacağı üzere oyun evlenmeyle sonuçlanmaz, üçüncüsü öykünün gelişimi içinde siyasal ya da toplumsal açıdan seyirciye verdiği bir şey yoktur. Bu oyunun devamının yazarın kayıp olan *Aşkın Emeği Kazandı* (*Love's Labour's Won*) adlı oyunla geldiğini tahmin etmek zor değildir; çünkü *Aşkın Emeği Boşuna*'nın sonunda babası kral ölünce kraliçe olan prenses ve nedimleri, kral ve lordlarına bir yıllık bir sınamadan geçtikten sonra tekliflerini değerlendireceklerini söylerler. Büyük olasılıkla ikinci oyun bir yıl sonra kral ve lordlarını yeniden kraliçe ve nedimeleriyle bir araya getiriyordu.

Stilizasyon özellikle oyundaki karakterlerin gruplandırılmasında açık ve seçik görülebilir. Bu da oyuna hemen hemen matematiksel bir simetri sağlar. Bir yanda kral ve üç soylu dostu, Longueville, Dumaine ve Biron ile karşılığında aynı ağırlıkta prenses ve üç nedimesi, Maria, Rosaline ve Katherine bir karşıt güç oluşturur. Kralın iki soylusu Longueville ile Dumaine içinde oldukları düzenin saraylılarıdır. Körü körüne kralı izler ve birbirinden ayırt edilemezler. Biron ise farklıdır, bağımsız bir doğası vardır. Aşka inanmadığı için âşık olmanın paradoksunu yaşar. Aynı zamanda diğerlerinden farklı olmaktan zevk alır, keskin dilli, alaycı ve esprilidir. Her konuda güzel ve mantıklı konuşmasını bilir. Oyundaki en ağırlıklı rol onundur. Prensesin üç nedimelerinin ikisi, Maria ve Katherine o günün modasına uygun güzel sarışınlardır; Longueville ile Dumaine'e uygun kızlardır. Rosaline ise alışagelmış bir güzel değildir; Shakespeare'in sonelerinde rastladığımız "dark lady" gibi esmer güzeli bir kızdır. Biron bir tiradında onu şöyle betimler:

*Kadife gibi düzgün alınlı, solgun yüzlü bir hatun,
Yüzünü süsleyen siyah kehribardan bir çift göz. (III/1)*

Rosaline nedimeler içinde en mantıklısı olmasa bile en zekisidir ve elbette Biron ile eşleşir. Kral da prensese âşık olur. Bir saraylı daha vardır; o da orta yaşlarda Fransız soy-lusu Boyet. O iki grup arasında aracılık eder, haber getirir, bir dereceye kadar şakalara katılır, hem erkeklere hem kızlara takılır. En sevdiği şey çöpçatanlık ve dedikodu yap-maktır. Sanki tohuma kaçmış fâni bir Küpid'dir. Katherine ona “Küpid'in dedesi” der (II/1).

İkincil olay dizisi içinde de karakterler arasında buna benzer bir gruplaşma vardır. Bir yanda kültürlü oldukla-rını göstermeye çalışan Armado, Holofernes ve Sir Nathaniel gibi dönemin en etkili halk komedyası olan *Comme-dia dell'Arte*'de izlediğimiz tipleri anımsatan, Böbürlenen, Bilgiç ve Zani (Uşak) gibi karakterler ve bunların karşıt-ları olarak kırsal alanda yetişmiş eğitimsiz kişiler bulunur. Soytarı Costard köylüdür, Dull köy bekçisidir ve Jaque-netta da sütçü kızdır. Bunlar oldukları gibi görünen doğal kişilerdir ve düşündüklerini hiç tereddüt etmeden söylerler. Kendilerinin önemli olmadıklarını bilirler. Bu ikinci grupta Armado'nun uşağı ve çok genç biri olan Moth'u görürüz. Moth'in Küpid'e benzer bir muzipliği vardır, özentili sözleri bozmayı sever. En yakın dostu Costard'dır. Costard onunla dost olmaktan gurur duyar:

*[...] Tanrı kabul etseydi de sen benim piçim olsaydın,
beni mutlu bir baba yapardın! Hadi yürü, dediklerine
göre, ad dunghill, sen tepeden tırnağa gevezenin biriyi-mişsin ha? (V/1)*

Oyunun tamamı bir köylü dansı gibidir. *Oxford İngiliz-ce Sözlüğü*'nde belirtildiği gibi, bu oyun “eşlerin karşı kar-şıya dizildiği köylülerin bir açık hava dansı” gibidir. Çünkü bütün oyun saray dışında, sarayın etrafındaki çayırılık ve

korulukta geçer. Prenses ve maiyeti, kral ve lordlarının ettiği yemin üzerine bu çayırılıkta (ya da bahçede) çadır kurarlar. Birinci Perde kral ve lordların okumak için üç yıl hiçbir kadınla olmayacakları üzerine ettikleri yemin ile Costard'ın Jaquenetta'yı bahçede sıkıştırması üzerine kuruludur. İkinci Perde'de prenses ve nedimelerini tanırız. Kral ve lordlar prenses ve nedimelerine hoş geldin ziyareti için saray dışına çıkarlar ve çok geçmeden hangisinin kimin eşi olduğu beliriverir. Elbette bu dört çift bir araya gelip dans etmezler, ama mecazi anlamda dans başlamıştır. Kral ve lordlar saraya dönerler ve kadınlar olup bitenler hakkında tartışır. İki grup son perdeye kadar bir daha bir araya gelmez. İlk önce kendilerine erkekler tarafından gönderilen değerli armağanlar ve bu armağanlarla birlikte gelen aşk mektupları üzerine konuşan prenses ve nedimleri ortaya çıkar. O sırada Boyet gelir, kralla arkadaşlarının maske takıp Moskovalı kıyafeti giyerek prenses ve kızlarla konuşmak, flört etmek ve dans etmek için geldiklerini haber verir. Bunun üzerine prenses karşı bir oyun hazırlar; o ve kızları maske takarlar ve gelen armağanları birbirleriyle değiştirirler. Prenses kendi armağanını Rosaline'a, Roseline da ona gelen armağanı prensese verir. Katherine ile Maria da armağanları değiş tokuş ederler. Kızları gönderdikleri armağanlardan tanımayı düşünen kral ve lordları böylece âşık oldukları kızlara kur yapamazlar. Prensesin armağanını taşıyan Rosaline'ı prenses sanan kral onunla, Biron da prensesle konuşur ve aşkını ilan eder. Erkekler dans edemedi oradan ayrılırlar. Kızlar tekrar kendi armağanlarını alır, maskelerini çıkarırlar. Kısa bir süre sonra erkekler bu kez kıyafet değiştirmeden gelirler. Ama çok geçmeden kendileriyle nasıl alay edildiğini anlar ve yenilgiyi kabul ederler. Kral ve arkadaşlarının konuk prenses ve nedimleri için hazırladıkları eğlence bitmeden Fransa'dan Mösyö Marcadé adlı bir elçi gelir ve prensesin babasının öldüğünü haber verir. Eğlence kesilir, prenses kra-

liçe olarak Fransa'ya dönmek için hazırlık yapmaları emrini verir. Ama kral ve arkadaşları aşklarında ısrar edince kraliçe ve nedimeler âşıkklarını bir yıl süreyle görevlendirirler. Bir yıl sona erdiğinde evlenme tekliflerini tekrar düşüneceklerini söylerler.

Kraliçe kralın teklifini ancak bir şartla ve bir yıl sonra kabul edebileceğini şu sözlerle belirtir:

*Yemininize güvenmediğimi söylemeliyim;
Eğer aşkım uğruna –ki buna mecbur değilsiniz–
Mutlaka bir şey yapmak istiyorsanız,
Vakit geçirmeden yaşamın tüm zevklerini bırakıp bir yana,
Herkesten uzak, yoksul bir yerde inzivaya çekilin.
Gökteki on iki burç bir yılı doldurana kadar kalın orada.
Toplum yaşamından bu şekilde tamamen uzaklaştığımızda,
Yüreğinizdeki ateş sönmezse ve teklifiniz değişmezse;
Soğuk, perhiz, zor koşullar ve ince giysiler
Aşkınızın parlak goncasını dalından düşürmezse;
Bir yılın sonunda gelin ve böylece yapın hak ettiğiniz teklifi.
Şu an sizinkini öpen saf, bakire elim sizin olacaktır o zaman
O güne kadar ben de kederle kendimi matem evine kapatıp
Babamı anarak yasını tutacağım sel gibi akan
gözyaşlarımla.*

Öteki kızlar da onları seven lordlara bir yıllık birer düşünme süresini şart koşarlar. Ama Rosaline, Biron'dan daha değişik bir şey ister:

*Benimle olabilmeniz için, rica ederim,
Sizin o üretken zekânızı
Bu kemirgen acımasızlıktan arındırım,
Yoksa beni kazanmanız imkânsız hale gelir.
Bugünden başlayarak on iki ay boyunca her gün,
Konuşamayacak durumda olan bir hastayı ziyaret etmenizi,*

*Acı içinde kıvranan bu zavallılarla konuşarak
O parlak zekânızla gülmeyi unutan o zavallıları
Sevindirmenizi istiyorum. (V/2)*

Bu sahnelerde stilizasyon çok belirgindir. Ancak sahneler bir de aksiyon ve konuşma tekniği ile desteklenmiştir. Hem şiirsellik, hem de güzel konuşma tekniği açısından bu özellik daha I. Perde'de Biron'un konuşmasıyla göze çarpar. II. Perde'nin başında prenses maiyetindeki lordları sorar:

*Bu erdemli dükle birlikte ant içenler
Kimlerdi sevgili lordlarım?*

Ant içenlerin adları söylendikçe nedimeler de onlar hakkında konuşurlar. Daha orada kimin kiminle eşleşeceği belli olur. Maria, Longueville'den; Katherine, Dumaine'den; Rosaline, Biron'dan övgüyle söz ederler. Bunun üzerine prenses:

*Tanrı hepinizi korusun hanımlar!
Böylesine güzel ve süslü övgülerde bulunduğunuza göre,
Onlara kalbinizi mi kaptırdınız yoksa?*

demekten kendini alamaz.

IV. Perde'nin 3. Sahne'sinde kral ve lordlar birbirlerine yakalanırlar. Hepsi âşık olmuş, yemin bozulmuştur. Kimse yeminini bozdu diye ötekini suçlayamaz, çünkü dördü de aynı yolun yolcusudur. Bu kez aralarında sözlü olmasa da gizli bir anlaşma oluşur. Artık bütün güçlerini sevdikleri kızları kandırmaya yöneltirler. Ama bütün girişimleri başarısızlıkla sonuçlanır. Bu sahne komedya açısından oyunun en başarılı sahnelerinden biridir; gereğince ve iyi bir zamanlama ile oynandığında çekici bir komikliği vardır.

V. Perde, 2. Sahne'deki "Dokuz Önemli Kişi" gösterisi tam anlamıyla yetersizliğin zaferidir. Ama bunda soyluların şımarıklığı ve küstahlığı da rol oynar. Göstericilerin içindeki en çok kendini beğenen Holofernes ona sözleriyle işkence eden soylulara, "*Bu tavrımız soyluluğunuza hiç*

yakışmadı, hiç kibar ve nazik değilsiniz,” demekten kendini alamaz. Herkese yukarıdan bakan bu öğretmenin onu seyreden soylular karşısında görgü kuralları öğretmeye soyunduğunu izleriz. Kendisiyle övünen, palavracı Armado da soyluların sözlü saldırısından kurtulamaz. Oynadığı Hektor rolünü beğenmeyenlere karşı Hektor’u cesaretle savunur: “*O tatlı savaşçı çoktan ölmüş ve çürümüştür. Sevgili dostlar, onun mezarındaki kemiklerini sızlatmayın. Sağlığında müthiş bir insandı.*” Bu eğlence böyle sürüp giderken, büyük *coup de théâtre*, yani oyunun dönüşümü getiren *doruk noktası* gelir. Bu eğlencenin ortasına habersiz dalan Mösyö Marcadé’dir; prensesin babasının öldüğünü haber verir. Bu herkeste soğuk duş etkisi yapar. Biron, “*Hadi hepiniz dağılm! Hava bulutlanıyor,*” diyerek noktayı koyar.

Oyun çok hızlı bir biçimde başlar. Kralın ilk tiradı oldukça idealist bir havadadır. Bu tiratta kendilerini her şeyden mahrum edip okumaya vereceklerini anlatan ve öyle anılmalarını dileyen oldukça naif bir tutum vardır. Kralın isteği gelecekte “filozof kral” olarak anılmaktır. Bu tipik bir Rönesans etkisidir. Eski düşünürler keşfedildikçe onlar adına akademiler kurulmuş ve doğa, insan, evren üzerine tartışmalar yapılmıştır. Özellikle 15. yüzyılda Cosimo de Medici tarafından Floransa’da kurulan *Accademia Platonica* (Platon Akademisi) bunların arasından en etkilisiydi. Oyundaki kral da Platon’un *Devlet* adlı kitabında sözünü ettiği “filozof kral” düşünce kendini kaptırmıştı. Bunun için de yanına birkaç saraylı genci alıp onların da yemin etmelerini istemiştir. Ama kralın bu tiradının aslında içi boştur ve bu boşluk sıradan düşüncelerle desteklenmiştir. Longueville ile Dumaine hiç düşünmeden yeminin altına imzalarını atarlar. Ama bunların arasından Biron gerçekçidir, çevresini eleştirel bir biçimde gözlemler; yemindeki bazı koşulların işlemeyeceğine inanır, bu konuda ilk uyarısını da yapar:

*Ancak dikkat edilmesi gereken bazı koşullar olabilir;
Örneğin, bu süre içinde hiçbir kadınla olmamak gibi,
Umarım böyle bir şey sayılmamıştır koşullar arasında,
Haftada bir gün hiç yemek yememek
Ve ayrıca her gün bir öğünle yetinmek,
Umarım bu da yoktur koşullar arasında;
Sonra geceleri yalnızca üç saat uyumak
Ve gözünü kırpmamak gün boyunca,
Günün yarısını uykuyla karartmak yerine,
Geceleri uyumak yararlıdır kanımca,
Umarım bu da alınmamıştır koşullar arasına:
Kadınlardan uzak, sadece öğrenmekle uğraşmak,
perhiz, uykusuzluk!
Bunlar yerine getirilmesi sıkıcı sorumluluklardır. (I/1)*

Biron'un bu söyledikleri yalın, gerçekçi ve akıllıcadır. İnsan doğasına uygun olanı belirterek mantıklı bir açıklama yapmıştır. Kral ona “oyunbozan” olduğunu söyleyince Biron'un buna yanıtı da gerçekçi ve belirgindir:

*Kuşlar cıvıldaşmak için bir neden bulmadan önce
Kendini beğenmiş yazın böbürlenmesinin anlamı ne?
Zamansız bir doğum için neden sevinmeli?
Nasıl aramıyorsam gülü Noel'in kış ortamında,
Mayıs şenliklerinin tam ortasında da kar olsun istemem;
Her mevsimin kendine uygun olmalı doğası.*

Her şeyin yerli yerinde olması gerektiği, insan ile doğa arasında sürekli bir ilişki bulunduğu ve her mevsimin kendine özgü bir havası olduğu duygusu oyunun sonuna kadar sürer gider. Evlenme teklifi yapılacaksa doğru zamanda ve mekânda yapılmalıdır, o zaman başarılı olur. Kızlar bunu bilirler, ama erkeklerin akli oyunun sonunda başlarına gelir.

Kralın kararının ütöpik bir hayal olduğunu ilk sezen yine Biron'dur. Kral kadınların yanına yaklaşmayacağına ve hiçbir kadını da yanına yaklaştırmayacağına yemin etmiştir,

ama Fransa kralının kızı elçi olarak maiyetiyle birlikte siyasi bir sorun için geldiğinde kral yemininden dönmek zorunda kalır. Biron bunu da şöyle açıklar:

*Demek ki zaruretler şu üç yıl içinde,
Üç bin kez bozabilir hepimizin yeminini;
Çünkü her insan tutkularıyla gelir dünyaya,
Ne Tanrı lütfu ne de talih kuşuyla.*

Oyundaki aksiyonun gelişimini ve oyunun anlamını bu dizeler içerir. Her nitelikli komedya gibi bu komedyanın da ciddi bir mesajı vardır. Bu mesaj iki yönlüdür: Biri erkeklerin tutkulu varlıklar oldukları, arzularını kontrol etmekte zorlandıkları, içgüdüsel itkilerinin Tanrı ya da talihle ilişkili olmadığıdır. İkincisi yemin etmenin ya da ant içmenin toplumda bağlayıcı bir özelliği olduğu ya da olması gerektiğidir. Yemin aceleyle getirilecek ya da kolayca bozulabilecek bir şey değildir. Oyunun sonunda kral ve yandaşlarının yemininden dönmelerinin cezasını kızlar verir. Erkekler önce bir yıl, bir gün bekleyecekler ve bazı zor durumlara katlanacaklardır. Kızlar bu süre sonunda evlenme teklifini değerlendireceklerdir. Çünkü erkekler yeminlerinden dönmüşlerdir, bu yüzden güvenilmez kişilerdir.

Armado²⁰ süslü giyinen, kendini beğenmiş, böbürlenmiş bir karakter demiştik. Kral ondan:

*[...] beyni
deyimler basan bir darphane gibi;
Anlaşılmaz dilinin melodisi ile yarattığı büyüğü uyuma
Kendini tamamen kaptıran biri,*

diye söz eder. Sonra da şöyle der:

*Onun atıp tutmaları çok eğlendiriyor beni,
Balad şairlerimden biri olarak ihtiyacım var ona.*

20 Armado adı, İngiliz donanmasına yenilen İspanyol Armada'sına bir gönderme olarak verilmiştir.

Balad şairleri bilindiği gibi müzik eşliğinde öykü anlatan kişilerdi. Anlaşıyor ki kral onu vakit geçirmek için sarayında ağırlamaktadır. Kral ve adamlarının üç yıllık bilgilenme süresince onları eğlendirecektir. Biron da bu yüzden Armado için “*Yeni yetme sözcüklerin adamı, modanın şövalyesidir,*” diyerek kralı destekler. Longueville de kendi düşüncesi ekler:

*Asıl eğlencemiz şu köylü Costard olacak,
Böylece üç yıllık çalışma süremiz kısılacak.*

Bu sözler soytarı Costard’ın sahneye giriş repliğidir, o da bekçi Dull ile girer. Dull, Armado’nun Costard’ı suçlayan mektubunu getirmiştir. Costard kendini savunmak için durmadan araya girerek kralın mektubu okumasını engeller. Costard’ı bahçede Jaquenetta denilen sütçü kız ile aşna fişne durumda gören Armado krala şikâyet mektubu göndermiştir. Costard bunun çok doğal bir şey olduğunu söylese de cezalandırılmak üzere Armado’ya gönderilir. Costard bu doğal ilişkiyi şöyle anlatır:

Şimdi efendim, ilişkiye gelince: Töresi bir erkeğin bir kadımla konuşmasıdır, biçim ise her zamanki biçimidir.

Armado’nun krala yazdığı mektup gülünç, ama eğlenmelidir. Belli ki Shakespeare bunu yazarken Elizabeth dönemi nesrindeki süslemeleri ve abartıları eleştirmekten büyük zevk almıştır. Şair bu süslemelerin bir konuyu nasıl sağ elle sol kulağı göstermek gibi olduğunu vurgulamıştır. Eğer Shakespeare bu oyunda oynasaydı, mutlaka Armado rolünü seçerdi diye düşünüyorum. Armado’nun ilk sahnesini gördükten sonra, onun oyunun geri kalan sahnelerinde de önemli bir rol oynayacağını sanıyorsunuz. Ama böyle olmuyor. Armado, kral ve arkadaşları ile birlikte hiçbir sahnede yan yana görünmüyor. Ancak oyunun son perdesinde önce Holofernes ve Nathaniel ile birlikte, sonra da gösterinin programını vermede ve Hektor rolünde ortaya çıkar. Arma-

do kralla olan yakınlığını çok gülünç bir şekilde açıklar ve bununla övünür. Kullandığı sözcükler abartılı, abartılı olduğu kadar gülünçtür. Shakespeare sanki başta düşündüğü Armado hakkındaki fikrini değiştirmiştir. Basit bir sütçü kıza âşık olan Anmado yoluyla kral ve arkadaşlarının bir parodisini vermek istemiştir. Armado da onlar gibi üç yıl süreyle kadına yaklaşmama yeminini bozar, yine onlar gibi sevdiği kıza bir aşk mektubu yazar. Biron nasıl kral ve arkadaşlarının eleştirmeniyse, Moth da Armado'nun eleştirmenidir.

Oyundaki egemen motif antitez ve zıtlıktır. Daha ilk perdeden başlayan bu motif gelişimi II. Perde'de daha da belirgin duruma girer. Bu görsel açıdan da böyledir; örneğin ufak tefek uşak Moth uzun ve cüsseli efendisiyle bir antitezdir. Konuşmaları da birbirine zıttır. Ayrıca öğretmen ile öğrenci yer değiştirmiştir; öğreten Moth, öğrenen efendisi Armado'dur. Armado'nun "*Ne demek istediğini açıkla, çok-bilmiş çocuk,*" (I/2) demesine karşılık, Moth III. Perde'de ona "*İhmalkâr öğrenci,*" (III/1) diye hitap eder. Armado ile Moth'un konuşması paradokslarla gelişir. Örneğin, Armado kurşunun "ağır" olduğunu söyleyince Moth kurşunun ağır olmadığını, "hızlı" olduğunu kanıtlar. Bu sahnelerde Armado her zaman öğrenen, Moth da öğretendir:

ARMADO

*Evlat, hayat dolu bir insan melankoliye kapılırsa bu neye işaret eder?*²¹

MOTH

Bu büyük bir işarettir efendim, üzgün görünmenin işaretidir.

ARMADO

Ee, üzüntü de aynı kapıya çıkmaz mı çocuk?

MOTH

Hayır, hayır efendim, çıkmaz.

21 Armado uşağından beklediği yanıt alamaz. O şöyle bir yanıt bekler: "Bu âşık olmanın işaretidir."

ARMADO

Üzüntüyü melankoliden nasıl ayırabilirsin ki körpe delikanlı?

MOTH

Uygulamanın herkesçe bilinen gösterimi ile kart senyör.

ARMADO

Ne? “Kart senyör” mü? “Kart senyör” mü?

MOTH

Ya “körpe delikanlı”ya ne demeli?

ARMADO

Bu deyim kullanmam yaşının genç olmasından ileri geliyor, henüz gençsin.

MOTH

Yaşınız ilerlediği için ben de “kart” deyimini kullandım, yaşı ileri olanlara da kart deyimini uygun düşer. (I/2)

Bu komedyadaki konuşma örgüsünün omurgası bu şekilde gelişen iletişim üzerine oturtulmuştur. Bu oyunda her şey tez-antitez olarak gelişir; genç erkekler x genç kızlar, yapaylık x doğallık, çalışma x aşk, Platon x Ovidius, kitap x göz nuru, sözcükler x eylem, kültürlü konuşma x halk ağzıyla konuşma vb. Bu karşıtlıkların en önemlisi de cinsler arasındaki savaştır; bu kralın konuşmasıyla başlar, oyunun sonuna dek sürer gider. Bu çatışmadaki sözcükler askerî terimlerden seçilmiştir. Ovidius *Amores*, I. Kitap 9. Ağıt’ında “Her âşık bir askerdir ve Küpid çadırlarını çoktan kurmuştur,” diye yazar ve âşık ve asker ilişkisini şiirinin sonuna kadar geliştirmiştir. Bu âşık-asker benzetmesini oyunun çeşitli yerlerinde izleriz. Biron tiradında şöyle der:

Bu savaşta General Küpid’in sadece bir onbaşıyım

Ve onun ordusunun alay sancağını

Akrobatın kurdeleli çemberiymiş gibi kullanmaktayım!

(III/1)

Biron uzun tiradında kralı ikna ettikten sonra kral heyecanla bağıırır:

Öyleyse işimiz Aziz Küpid'le, hadi askerler, savaşa! (IV/3)

Biron yanıtlar:

Lordlarım sancaklarımızı kaldırıp saldırın onlara!

El ele tutuşup birlikte indirelim onları yere!

Çatışmada alınacak ilk önlem: Güneşe döndürün yüzlerini, Işıktan kamaşsın gözleri!

Son perdede prenses ve Boyet de askeri terimler ile konuşurlar:

BOYET

Hazırlanın madam, hazırlanın!

Siz de kızlar, silahlanın.

Huzurunuzu bozacak bir saldırı planlandı.

İkna silahlarıyla donanmış âşıklar

Gizlice sokulacak. Sizi esir alacak.

Aklınızı başımıza toplayın ve siper alın

Ya da savaş alanını terk edip korkaklar gibi saklanın.

PRENSES

Aziz Denis, Aziz Küpid'e karşı ha!

Nefes tüketerek mi saldıracaklar üzerimize?

Hadi, devam sevgili casus. (V/2)

Bu cinsel göndermelerle gelişen kinayeli konuşma cinsel aşkın bir çatışma, daha doğrusu bir savaş olduğunu ima eder. Boyet savaşın tartışmalar ve hazırcevaplıkla kazanıldığını belirtir. Bu savaşta sözcükler birer silahtır ve bunu kadınlar iyi kullanırlar. Boyet bunu şöyle özetler:

Bu şakacı kadınların dilleri görünmeyen bir ustura gibi.

Kesiyor dibinden kimsenin göremediği en ince kılırları bile;

*Konuşmaları isabetli ve etkili, idrakin de üstünde;
Nükteli hamlelerinin kanatları
Oktan, kurşundan, hatta düşünceden*

ve rüzgârdan da hızlı. (V/2)

Son dizeden de anlaşıldığı gibi sözcükler birer silahtır, tüfektir, kılıçtır, oktur. Zaten prenses ve nedimleri boş zamanlarında birbirleriyle çene yarıştırmak için eğitim yaptıkları için talimlidirler.

Aşkın Emeği Boşuna dil açısından çok zengindir. Shakespeare bu oyununda daha önce kullanmadığı birçok yeni sözcük kullanmış ve üretmiştir. Armado ve Holofernes yeni sözcükler kullanan en önemli kişilerdir. Onlardan sonra Biron gelir. İlk ikisinin yeni sözcükleri biraz yapaylık taşısa da Biron'un kiler taşımaz. Dent'in araştırmasına göre bu oyun özdeyiş ve deyim kullanımı açısından da çok zengindir. Bu oyunda 189 özdeyiş ve deyim vardır. Shakespeare hiçbir komedyasında bu kadar çok özdeyiş ve deyim kullanmamıştır.²²

Biron'un bilgi hazinesi genişdir ve kralla arkadaşlarına yol gösteren hep odur. Konuşması ikna edici olduğu kadar melodik ve güzeldir:

*Âşığın dili karşısında kaba kalır Baküs'ün tatlı dili.
Mertliğe gelince Hesperus kızlarının bahçesinde
Altın elmayı almak için ağaca tırmanan Herkül gibi²³
Cesur değil midir âşık?
Sfenks gibi gizemli, akıllı Apollon'un
Saçının telinden yaptığı lavtası gibi
Tatlı ve melodik bir şeydir aşk.*

22 Bkz. R. W. Dent, *Shakespeare's Proverbial Language: An Index*, Berkeley/Los Angeles/London, 1981.

23 Herkül'ün on iki sınavının sonuncusu; Hesperus'un kızları ile bir ejderhanın koruduğu bahçedeki bir ağaçtan altın elmayı almak için görevlendirilen Herkül'ün serüveni. Shakespeare o dönemde birçok yazarın yanıltığı gibi Hesperides'i bir bahçe adı sanıyordu.

*Âşık konuşunca tanrıların sesleri âşığınkine karışır
Gökler bir uyum içinde kendinden geçer.*

Biron hemen her konuşmasında ve özellikle de tiradlarında bir söz virtüözüdür. Mantıklı olanı şiirli bir dile döker. Moth nasıl efendisini yönlendirirse, Biron da efendisi olan kralı yönlendirir. O aynı zamanda olacakları önceden sezen bir zekâyâ sahiptir. Hiç kuşkusuz Biron erkekler arasında dominant olan kişidir, hatta erkeklerin lideridir; bunun karşılığı Rosaline'nın kadınlar arasında dominant olmasıdır. O prensesin önem verdiği bir nedimesidir. Biron aynı zamanda erkeklerin en ilginç, en karmaşık olanıdır. Bir yanda şiirselliği yakalayan biri, öte yanda kendini eleştirebilen, hatta kendisiyle alay edebilen bir karakterdir.

Önce de belirttiğim gibi Biron'un kadınlar arasındaki karşılığı –ama karşıtlığı değil– Rosaline'dır. Rosaline Biron'a çok benzer; özellikle de Biron'a acımasız davrandığı zamanlarda. Rosaline, Biron'u kıvrandırmayı aklına koymuştur:

*Bana tutulmuş olduğunu bir kez öğrendim ya!
Yaltaklanmasını, yalvarmasını, beni özlemesini
sağlayacağım,
Fırsatını yakalayıp kuralına göre oynayacağım
Ve onun müsrif zekâsını etkisiz dizelere çevireceğim,
Hizmetlerini tamamen benim emirlerim haline getireceğim
Öyle aşağılayacağım ki onu gurur duyacak
benim alaylarımla!
Onun kaderi olup tepeden tırnağa hükmedeceğim ona.
O benim soytarım, ben onun kaderi olacağım. (V/2)*

Buna karşı çıkan prenses olur. O kral gibi nedimesinin etkisi altında değildir, kızlar üzerinde belli bir otoritesi vardır. Prensес kişiliği ve özgüveni olan bir kadındır. Nitekim oyunun başında kral “Navarre Sarayı'na hoş geldiniz saygıdeğer prenses,” dediğinde şu yanıtı verir:

“Saygıdeğer” sözünü aynen size iade ederim. Henüz hoş karşılanmış da değilim. Bu saraym çatısı sizin için fazla yükseklerde olmalı. Böyle boş bir alanda karşılanmam da kişiliğime uygun değil, (II/1)

Bu sözlerle kralı kibarca tersler. Yemindeki “kadınlarla ilişki kurulmayacak” kuralını bozmak istemeyen kral elçi olarak gelen prensesi sarayına almaz, onu saray bahçesindeki büyük çadırda konuk eder. Bu görüntü âdeta savaşta şehri kuşatmış düşman ordusunun kurduğu karargâh hissini verir. Prenses bu durum üzerine şöyle der:

Duyduğuma göre konukseverliği reddediormuş altesleri. Bu yemini tutmak ölümcül günahlardan biridir lordum, Yemini bozmak da günah. (II/1)

Prenses bu ikilemi çok net görür. Bu sözleriyle de bu ikilemi krala anımsatmış olur. Oyunun sonunda yemininden dönmüş olan kral onu sarayına davet ettiğinde aynı onurlu tavrı sürdürür:

Bu çayırılık yeterli bize, siz yemininize bağlı kalın. Yemininden döneni ne Tanrı ne ben hoş görebilirim. (V/2)

Oyunun sonunda ritüelistik bir gösteri yer alır. Bu sanki kadınların “eğlenceler, danslar ve komplimanlar ile kazanılacağına inanan” ve iş karıştıran Küpid’in bir gösterisi gibidir. Burada iki koro vardır: Biri *Ver*, yani İlkbahar guguk kuşu ile temsil edilir; karşısında *Hiems*, yani Kış baykuşla yansıtılır. Artık zekâ yarıştıрма bitmiş, oyun sona ermiştir. İki mevsim kadın-erkek cinsleri gibi sadece birbirinin karşıtı değildir, aynı zamanda birbirini dengelerler. İlkbahar aşk ve neşe zamanıdır, ama guguk kuşunun uyarısıyla dikkat edilmesi gereken bir mevsimdir. Kış ise öksürüklerin, tıksırıkların, kaynayan kazanların zamanıdır ve baykuşun gözünü diktiği ayları kapsar.

Aşkın Emegi Boşuna bir stil oyunudur. Hatta kolayca bir müzikal olarak ele alınabilir. Bu komedyanın sahnelenmesi gerçekçi bir açıdan değil, daha çok stilizasyona dayanan bir atmosfer içinde ele alınmalıdır.

Özdemir Nutku, 2011

Kısa Kaynakça

- Alexander, Peter, *William Shakespeare, The Complete Works*, Collins, London, 1954.
- Binns, J. W., "Shakespeare's Latin Citations: The Editorial Problem," *Shakespeare Survey* 35, 1982, ss. 119-28.
- Boyce, Charles, *Shakespeare: From A to Z*, Delta Reissue Edition, 1991.
- Brook, G.L., *The Language of Shakespeare*, London, 1976.
- Bullough, Geoffrey, *Narrative and Dramatic Sources of Shakespeare*, Routledge & Paul, London, 1957.
- Chambers, E. K, *William Shakespeare*, 2 cilt, Oxford, 1930.
- Clark, Sandra [ed.], *Shakespeare Dictionary*, Penguin Books, London, 1999.
- Collin, Peter, *Glossary of Shakespeare's Language*, Peter Collin Publishing, 2004.
- Coye, Dale F., *Pronouncing Shakespeare's Words*, Routledge, New York, 2002.
- Craig, W. J. *Shakespeare, The Complete Works*, Oxford University Press, 1965.
- Crystal, David and Ben, *Shakespeare's Words: A Glossary and Language*, Penguin Books, New York, 2003.
- David, Richard, *Love's Labour's Lost*, New Arden Shakespeare, 1951.
- Deloach, C: *The Quotable Shakespeare: A Topical Dictionary*, McFarland Publ., N.C.Jefferson, 1988.
- Dent, R. W., *Shakespeare's Proverbial Language: An Index*, Berkeley/ Los Angeles, London, 1981.
- Foakes, Mary & Reginald, *Quotations from Shakespeare*, Columbia University Press, New York, 1998.
- Fox, Levi, *The Shakespeare Handbook: The Essential Companion to Shakespeare's Works, Life and Times*, Boston, 1987, s. 166.
- French, Marilyn, *Shakespeare's Division of Experience*, New York, 1982.

- Furness Horace Howard, *Love's Labour's Lost*, A New Variorum Edition, Philadelphia, 1904.
- Guthrie, Tyrone, *A Life in the Theatre*, McGraw-Hills, New York, 1959.
- Harbage, A. (ed.), *The Complete Pelican Shakespeare*, London, 1969.
- Hart, H. C., *Love's Labour's Lost*, Arden Shakespeare, 1906.
- Henke, James T., *Courtesans and Cuckolds: A Glossary of Renaissance Bawdy*, Garland Pub., 1979.
- Hibbard, G. R., *Love's Labour's Lost*, Oxford University Press, 2008.
- Kerrigan, John, *Love's Labour's Lost*, New Penguin Shakespeare, 1982.
- Kittredge, G. L., *Sixteen Plays of Shakespeare*, The Atheneum Press, London, 1946.
- Laroque, François, *The Age of Shakespeare*, New York, 1993.
- Narbage, Alfred, *William Shakespeare, The Complete Works*, Penguin Books, Baltimore, 1969.
- Barker, Harley-Granville, *Prefaces to Shakespeare, First Series*, Nick Hern Books, Batsford, 1927.
- Nutku, Özdemir, *Shakespeare Sözlüğü*, T. İş Bankası Kültür Yayınları, Yayınları, İstanbul, 2013.
- Odell, George C.D., *Shakespeare from Betterton to Irving*, II [2 cilt], New York, 1920.
- Onions, C.T., *A Shakespeare Glossary*, [genişletilmiş basım Eagleson, Robert D.] Oxford at the Clarendon Press, 1986.
- Partridge, Eric, *Dictionary of Historical Slang*, Penguin Books, Middlesex, 1982.
- Partridge, Eric, *Shakespeare's Bawdy*, Routledge & Paul, London, 1991.
- Partridge, Eric, *The Penguin Dictionary of Historical Slang*, Penguin, New York, 1982.
- Payne, Robert, *By Me, William Shakespeare*, New York, 1980, s. 337.
- Pearson, Hesketh, *A Life of Shakespeare*, New York, 1961.
- Ridley, M. R., *Love's Labour's Lost*, The New Temple Shakespeare, 1934.
- Schmidt, Alexander, *Shakespeare Lexicon and Quotation Dictionary*, Dover Pub., New York, 1971.
- Sheeder, Louis & Younts, Shane Ann, *All the Words on Stage*, Smith & Kraus, London, 2002.
- Shewmaker, Eugene F., *Shakespeare's Language*, Facts on File Inc., London, 1996.
- Spevack, Marvin, *A Shakespeare Thesaurus*, Georg Olms Verlag, Hildesheim, 1993.

- Sugden, E.H., *A Topographical Dictionary of the Works of Shakespeare and his Fellow Dramatists*, Manchester University Press, Manchester, 1925.
- Trewin, J.T., *Shakespeare on the English Stage, 1900-1964*, Barrie & Rockliff Book, London, 1964.
- Williams, Gordon, *A Glossary of Shakespeare's Sexual Language*, Athlona Press, 1997.
- Wilson, John Dover, *Love's Labour's Lost*, The New Shakespeare, Cambridge, 1962.
- Wilson, John Dover, *Shakespeare's Happy Comedies*, Faber and Faber, London, 1962.

Kişiler

FERDINAND	Navarre kralı
BIRON	Kralın maiyetinde bir soylu
LONGUEVILLE	Kralın maiyetinde bir soylu
DUMAINE	Kralın maiyetinde bir soylu
PRENSES	Fransa kralının kızı
ROSALINE	Prensesin nedimesi
MARIA	Prensesin nedimesi
KATHERINE	Prensesin nedimesi
BOYET	Fransız prensese refakat eden bir soylu
İKİ FRANSIZ LORD	Prensesin diğer refakatçileri
MONSIEUR MARCADÉ	Bir haberci
DON ADRIANO DE ARMADO	Palavracı, övünge bir İspanyol
MOTH	De Armado'nun uşağı
HOLOERNES	Öğretmen
NATHANIEL	Papaz
DULL	Bekçi
COSTARD	Yontulmamış köylü
JAQUENETTA	Sütçü kız
BİR ORMANCI	
KRALIN REFAKATÇİLERİ	

Yer: Navarre.

I. Perde

1. Sahne

(Navarre. Saray Bahçesi.)

(Navarre kralı Ferdinand, Biron, Longueville
ve Dumaine girerler.)¹

KRAL

Her insanın yaşamında elde etmeye çalıştığı ün, unvan
Bırakalım yaşasın mezar taşlarımızın aşınmaz pirinç
yazıtlarında
Ve onurlandırın bizleri ölümün yitikliğı karşısında;
Bizi oburca yutup yok eden zamana karşın,
Şu anda almakta olduğumuz nefesimizin emeğı
Köreltecek olsa bile ölümün keskin orağını,
Sonsuzluğun mirasçısı yapsın bizleri.
Bu yüzden yürekli kahramanlar, –çünkü kahramansınız
Duygularınıza ve dünyevi tutkularınızın
Güçlü ordusuna karşı açtığınız savaşıla–
Son fermanımız bütün gücüyle yürürlükte kalacak.
Navarre dünyanın hayranlık uyandıran bir ülkesi olacak;
Sarayımız yaşam sanatının geliştirildiğı,
Sürekli ve bilim dolu bir akademiye dönüşecek.

¹ Tarihte Navarre kralı Ferdinand diye bir kişi yoktur. Biron, Shakspeare'in yazışı ile Berowne ile "moon" kafiyelendirilmiştir, "broon" diye telaffuz edilir. Longueville "Longauil" diye söylenir. "Dumaine" Fransızca Duc de Mayenne'den alınıp İngilizceleştirilmiştir.

Siz üçünüz, Biron, Dumaine ve Longueville,
Ant içtiniz üç yıl boyunca yanımda olmaya,
Can yoldaşlarım, sözleşmedeki kuralları
Aynen yerine getireceksiniz:
Yeminler edildi, şimdi sıra imzalarınıza geldi.
Bu sözleşmede kaydedilen en önemsiz kuralı bile bozan
Namusu adına cezalandıracaktır kendini:
Eğer yemin ettiğiniz gibi hazırsanız buna,
Şimdi atın imzanızı, ciddiyetle bağlı kalın andınıza.

LONGUEVILLE

Ben kararlıyım, sadece üç yıl sürecektir bir perhiz dönemi.
Bedenim beslenmese de beynim çekecek şöleni.
Karınları şiş olanın boş olur kafaları ve özenli lokmalar
Kaburgaları geliştirir, ama zekâyı baltalar.
(*Sözleşmeyi imzalar.*)

DUMAINE

Sevgili lordum, Dumaine kulunuz bundan böyle
Kapadı kendini dünyanın latif zevklerine,
Bunları dünyanın aşağılık kölelerine bırakıyorum:
Aşkı, zenginliği, görkemi besinsiz bırakıp
ölüme terk ediyorum;
Bunun yerine yaşamımı felsefeye adıyorum.
(*Sözleşmeyi imzalar.*)

BIRON

Onlar vaatlerini söyleyip bitirdiklerine göre,
Şu kadarını söyleyeyim ki yüce hükümdarım,
Yanınızda kalıp üç yıl boyunca okuyup yazmaya
Ben çoktan yemin etmiştim bile.
Ancak dikkat edilmesi gereken bazı koşullar olabilir;
Örneğin, bu süre içinde hiçbir kadınla olmamak gibi,
Umarım böyle bir şey sayılmamıştır koşullar arasında;
Haftada bir gün hiç yemek yememek
Ve ayrıca her gün bir öğünle yetinmek,
Umarım bu da yoktur koşullar arasında;

Sonra geceleri yalnızca üç saat uyumak
Ve gözünü kırpmamak gün boyunca–
Günün yarısını uykuyla karartmak yerine,
Geceleri uyumak yararlıdır kanımca,
Umarım bu da alınmamıştır koşullar arasına:
Kadınlardan uzak, sadece öğrenmekle uğraşmak,
perhiz, uykusuzluk!
Bunlar yerine getirilmesi sıkıcı sorumluluklardır.

KRAL

Yemin ettin bu koşullara uymak için.

BIRON

Hayır yüce kralım, eğer izin verirseniz,
Ben yalnızca sizinle çalışmak ve üç yıl boyunca
Sarayınızda kalmak için yemin etmiştim.

LONGUEVILLE

Biron, sen bunların hepsi için yemin ettin.

BIRON

Hem evet, hem hayır efendim.
Öyleyse şakadandı diyelim yeminim.
Hem açıklar mısınız bu çalışmanın amacını?
Doğrusu bilmek isterim.

KRAL

Ne olacak, amaç bilmediklerimizi öğrenmektir.

BIRON

Yani kaba saba algılardan gizli kalmış şeyleri mi?

KRAL

Evet, kendini eğitmenin tanrısal ödülüdür bu.

BIRON

Peki öyleyse; yemin ediyorum işte,
Bilmediğim şeyleri okuyup öğreneceğime:
Şöyle ki, – şölen denen şey aforoz edildiğine göre,
Yemek yiyebileceğim bir saatte çalışacağım;
Kadınlar kaba saba algılarımız yüzünden yasaklandığı için,
Güzel bir kadınla buluşmak yerine kitap okuyacağım
Ya da tutulması zor olan yeminimi bozmaya çalışsam bile,

Size olan bağılılığımı bozmayacağım.

Öğrenimin kazancı eğer böyle ve bunları gerektiriyorsa,
Bilinmeyen şeyleri anlamak için çaba gerektirir öğrenim.
Bunlar üzerine yemin et deyiniz, karşı koymam asla.

KRAL

Bu saydıklarınız çalışmayı köstekleyecek şeyler,
Bunlar aklımızı boş zevklere sürükler.

BIRON

Haklısınız, bütün zevkler boşunadır; ama en boş olanı
Acıyla elde edilendir, çünkü içinde taşır acıyı:
Tıpkı acıyla, doğrunun ışığını aramak için
Bir kitap üzerinde dikkat kesilmiş okurken
Doğrunun parlaklığı gözümüzün ışığını kör eder gibi olur:
Böylece ışığı arayan ışık, ışığın ışığını aldatır:
Bu yüzden karanlıkta ışığı bulmadan önce
Işığınız karanlığa gömülür gözlerinizi kaybedince.
Oysa bir güzelin bakınca gözlerine
Onun göz kamaştıran ışığı sayesinde
İnceleyin gözlerimdeki hazzı,
Onun ışığı merhem olacaktır kamaşan gözlerime.
Bilim göklerin muhteşem güneşi gibidir,
Öyle küstah bakışlarla derinlerine inilemez:
Çok az kişi bu yolda sebat edebilmiştir,
Temel bilgileri başka kitaplardan öğrenmişlerdir;
Bu gök ışıklarından gelen dünyanın isim babaları,
Gökteki yıldızların her birine birer ad vermişlerdir;
Yol alırken nereye varacaklarını bilmediklerinden,
Yararlanamazlar yıldızlarla parlayan gecelerden.
Gereğinden fazla bilmek hoş olmayan bir ün getirir
Ve her isim babası birilerine her zaman bir ad verebilir.

KRAL

Ne güzel konuştu, okumaya karşı akıllı bir savunma.

DUMAINE

Her iyi gelişimi durdurmak için doğrusu iyi geliştirdi.

LONGUEVILLE

Mısır tarlasından hem otları söküp hem büyümelerine
izin veriyor.

BIRON

Yeşil boyunlu ördeklerin çiftleşmesi için bahar geliyor.

DUMAINE

Bu ne şimdi?

BIRON

Yerine ve zamana cuk oturdu.

DUMAINE

Yani bir anlamı yok.

BIRON

En azından kafiyesi tuttu.

KRAL

Biron nispetçi, dondurucu bir ayaz gibidir,
Baharın ilk yeşeren filizlerini ve çiçeklerini ısırmayı sever.

BIRON

Öyle diyorsanız öyle olsun;
Kuşlar cıvıldaşmak için bir neden bulmadan önce
Kendini beğenmiş yazın böbürlenmesinin anlamı ne?
Zamansız bir doğum için neden sevinmeli?
Nasıl aramıyorsam gülü Noel'in kış ortamında,
Mayıs şenliklerinin tam ortasında da kar olsun istemem;
Her mevsimin kendine uygun olmalı doğası.
Öyleyse öğrenim için artık geç olmadı mı size,
Sokak kapısını açmadan çatıya tırmanmak niye?

KRAL

Anlaşıldı, sen bu oyunda yoksun:
Evine git Biron, sana güle güle.

BIRON

Hayır aziz lordum; sizinle kalmaya yemin ettim:
Her ne kadar sevgili bilimden çok,
Bilgiye karşı cehaleti savunmuş görünsem de,
Ettiğim yemini tutacağıma güvenebilirsiniz

Ve üç yıl boyunca

Pişmanlığımın cezasına dayanacağıma inanabilirsiniz.

Verin o kâğıdı bir daha okuyayım

Ve en ağır koşulların altına imzamı atayım.

KRAL

(*Ona bir kâğıt uzatır.*)

Boyun eğmen büyük bir ayıptan kurtardı seni!

BIRON

(*Okur.*)

“Madde: Hiçbir kadın bulunduğum yerin bir mil yakınına sokulmayacaktır.” Bu ilan edildi mi?

LONGUEVILLE

Dört gün önce.

BIRON

Bakalım neymiş cezası.

(*Okur.*)

“Aksi halde kadının dili koparılacaktır.” Kim tasarladı bu cezayı?

LONGUEVILLE

Beğenmediniz mi, ben tasarladım.

BIRON

Sevgili lordum, neden bu kadar ağır?

LONGUEVILLE

Böyle korkunç bir cezayla kadınları korkutmak istedim.

BIRON

Nezaket kurallarına aykırı bir kural bu.

(*Okur.*)

“Bu üç yıl içinde bir erkeğin bir kadınla görüştüğü anlaşılırsa, o zaman diğerlerinin uygun gördüğü en ağır ceza verilecektir.”

Efendimiz, bu cezaya herkesten önce siz karşı çıkmalısınız; Bildiğiniz gibi Fransa kralının kızı

Bir elçi olarak sizinle görüşmeye gelecek

–Çok soylu ve mükemmel bir hanımefendi–

Eli ayağı tutmayan hasta yatağındaki babası adına

Aquitaine eyaletinden feragat etmenizi isteyecekmiş:
Onun için bu madde buraya boşuna eklenmiş
Ya da takdire layık prenses boşuna yapmış olacak
bu ziyareti.

KRAL

Buna ne diyorsunuz lordlarım? Bu nasıl gözden kaçtı?

BIRON

Demek sürekli öğrenim tasarımız şimdiden yattı:
Tasarladığımız şekilde çalışmayı amaçlarken biz
Asıl yapılması gerekeni unutmuş gibiyiz,
Sıra asıl yapmayı umduğumuz şeye gelince,
Ateşle kazanılan kentler örneği, kazanıldığı gibi
kaybedilir de.

KRAL

Bu durumda bu kuraldan vazgeçmeliyiz,
Bizim için bir zaruret hali prensesin ziyareti.

BIRON

Demek ki zaruretlar şu üç yıl içinde
Üç bin kez bozabilir hepimizin yeminini;
Çünkü her insan tutkularıyla gelir dünyaya,
Ne Tanrı lütfu ne de talih kuşuyla:
Eğer bozarsam yeminimi,
“Zaruret” sözüyle savunacağım kendimi.
Böylece ekliyorum adımı kuralların altına.

(İmzalar.)

En önemsiz kuralı bile bozmak her birimizi
Sonsuza dek namus lekesine mahkûm edecektir:
Başkaları gibi ben de kapılabiliyim kışkırtmalara;
Ama şuna inanıyorum ki gönülden istesem de,
Ben sonuncu olacağım ettiğim yemini bozmada.
Yine de başka bir hayat dolu eğlence yok mu acaba?

KRAL

Evet, var. Bildiğiniz gibi sarayımızda
Sık kalan seçkin bir İspanyol gezginimiz var;
Dünyanın en yeni modalarıyla dolu beyni,

Deyimler basan bir darphane gibi;
Anlaşılmaz dilinin melodisi ile yarattığı büyülü uyuma
Kendini tamamen kaptıran biri;
Centilmenliğin kurallarına tümüyle uyan,
Doğru ve yanlışın çatışmasına hakemlik yapan
Armado adlı bu hayallerin çocuğu,
Çalışmalarımızın ara oyunu olarak bize katılacak,
Dünyada tartışmayı kaybeden esmer İspanya'da
Birçok şövalyenin değer verdiği yüceltilmiş sözler sunacak.
Ondan nasıl bir eğlence çıkarırsınız lordlarım,
bilemem ama;

Onun atıp tutmaları çok eğlendiriyor beni,
Balad şairlerimden biri olarak ihtiyacım var ona.

BIRON

Armado kendini fark ettiren bir kişidir,
Yeni yetme sözcüklerin adamı, modanın şövalyesidir.

LONGUEVILLE

Asıl eğlencemiz şu köylü Costard olacak,
Böylece üç yıllık çalışma süremiz kısılacak.
(*Elinde bir mektupla Bekçi Dull
ve yanında Costard girerler.*)

DULL

Dük hanginiz?

BIRON

Bu da kim, ne istiyorsun?

DULL

Aslında ben dükü tekdir ediyorum,² çünkü ben haşmetli-
nin güvenlik görevlisiyim; ama onu şahsı şemali³ ile gör-
mek zorundayım.

BIRON

İşte orada.

2 Burada eğitimsiz bekçi Dull “temsil ediyorum” yerine, “tekdir ediyorum” sözcüğünü kullanıyor.

3 Dull “etiyle kemiğiyle, kanlı canlı” yerine bir yerden duyduğu “şahsı şema-
ili” sözlerini kullanarak lügat paralıyor.

DULL

Senyör Arme –Arme– dikkatinize sunar. Dışarıda bir şeyler dönüyor; bu mektupta her şey yazılı.

COSTARD

Efendim, birtakım saygısızlıklar⁴ beni de ilgilendiriyormuş.

KRAL

Muhteşem Armado'dan bir mektup ha!

BIRON

Yazılanlar ne mene şeyler de olsa, sanırım havada uçuşan laflar dinleyeceğiz.

LONGUEVILLE

Aşağılık bir cennet için fazladan bir umut, Tanrı sabır versin bize.

BIRON

Dinlemek için mi, yoksa dinlememek için mi?

LONGUEVILLE

Efendim, nazik bir biçimde dinlemeliyiz, orta karar gülmeliyiz; yoksa ikisinden de vazgeçmeliyiz.

BIRON

Bakalım efendim, yazılanların üslubu nükteye nasıl erişeceğimizi bize gösterecektir.

COSTARD

Benim için önemli olan efendim, Jaquenetta sorunu. Bu ilişkinin aslı astarı benim kapılmış olmam.

BIRON

Ne anlamda kapılmıştın?

COSTARD

Şu anlamda efendim, aynen şunların üçü birden: Beni o kızla malikânede otururken görmüşler, sonra onun peşinden parka gitmişim; kısacası efendim böylece töresi ve biçimiyle kapılmışım ben bu ilişkiye. Şimdi efendim, ilişkiye gelince, töresi bir erkeğin bir kadınla konuşmasıdır, biçim ise her zamanki biçimidir.

4 Costard “içerik” yerine yanlış olarak “saygısızlık” sözcüğünü kullanıyor.

BIRON

Ya peşinden gitme olayı?

COSTARD

Bunun peşinden cezalandırmam gelecek, Tanrı haklıları korusun!

KRAL

Şu mektubu can kulağıyla dinleyecek misiniz?

BIRON

Tıpkı kehanet dinler gibi.

COSTARD

Tenin peşinden gitmesi erkeklerin ahmaklığıdır.

KRAL

(Okur.)

“Tanrının temsilcisi, göklerin yardımcısı ve Navarre’ın tek hükümdarı; ruhumun yeryüzündeki Tanrısı ve bedenimin patronu”–

COSTARD

Daha Costard adı geçmedi.

KRAL

(Okur.)

“Böylece”–

COSTARD

Öyle olabilir, eğer böyle ise öyledir; doğrusunu söylemek gerekirse–

KRAL

Kes sesini!

COSTARD

Dövüşten kaçan herkesin sesi kesilmeli!

KRAL

Bir kelime daha etme!

COSTARD

Yalvarırım, başkalarının sırrı açığa vurulsa da mı!

KRAL

(Okur.)

“Böylece bir gün kara bir melankolinin kuşatması altın-

da, karabasanlı sıkıntıyı üzerimden atmak için sizin sağ-
lık bağışlayan havanıza kavuşmak umuduyla bendenize,
benim gibi soylu bir kişiye yakışacak şekilde yürüyüşe
çıkıştım. Ne zaman mı? Saat altı sularında; o saatte
hayvanlar yemlerini yer, kuşlar darılarını gagalar ve in-
sanlar da akşam yemeği dedikleri beslenmeye geçer. Za-
manı belirleme açısından bu kadarı yeter. Şimdi sıra geldi
nerede sorusuna. Yani nerede yürümüşüm, sizin bahçeniz
denilen yerde. Peki ama bahçenin neresinde? Bembeyaz
tüy kalemimin kapkara mürekkeple yazdığı ve hayatımda
tanık olduğum, karşılaştığım ve izlediğim en yakışksız,
en uygunsuz olayın olduğu yerde. Olayla karşılaştığım
yer tam neresiydi? Bahçenin kuzey-kuzey doğusunda ve
batıdaki تنها köşesinde bulunan mazılardan oluşmuş
labirentteydi. İşte orada sizin o aşağılık köylüyü, o alay
konusu olacak zavallı küçük balığı gördüm”–

COSTARD

Bu ben miyim?

KRAL

“O hödük ve kendini bilmez herifi”–

COSTARD

Ben miyim?

KRAL

“O aşağılık köleyi”–

COSTARD

Hâlâ mı benden söz ediyor?

KRAL

“Anımsadığım kadarıyla da adı Costard,”–

COSTARD

Hah, sonunda adımı söyledi.

KRAL

“Kararlaştırılıp ilan edilmiş olan yasaklarınıza karşı gelen
bu köle, büyük bir üzüntüyle açıklamak isterim ki, bu
kişinin ilişkisi”–

COSTARD

Bir karı ile–

KRAL

“Büyükanнемiz Havva’nın soyundan gelen bir çocuk ile, yani bir dişiyle ya da sizin yüksek anlayışınızı düşünererek bir cinsilatifle olmuştur. Her zaman önem verdiğim itibarımın dürtüsüyle o herifi iyi yürekli, herkesçe iyi bilinen, doğruluğu ile tanınmış bekçiniz Antony Dull’a teslim ederek cezalandırılmak üzere yüksek makamınıza göndermiş bulunuyorum.”

DULL

İzninizle efendim, Antony Dull benim.

KRAL

“Jaquenetta’yı –eksik eteğin adı budur– yukarıda adını ettiğim aşağılık herifle yakaladıktan sonra, yasalarınızın gazabı ile cezalandırılincaya kadar korumam altına aldım; iyi haberlerinizi alır almaz onu mahkemeye getirmeye amadeyim. Her türlü saygı ve bağlılıkla ve görev aşkıyla yüreği yanıp tutuşmakta olan,

Don Adriano de Armado.”

BIRON

Beklediğim kadar değilse de, şimdiye kadar duyduklarımın en iyisi.

KRAL

Evet, berbatın en iyisi. Peki efendi, sen ne diyeceksin bakalım bütün bunlara?

COSTARD

Efendim, eksik etek olduğunu itiraf ediyorum.

KRAL

Suçlamayı da dinledin mi?

COSTARD

Dinlemesine dinledim de anladığımdan pek emin değilim.

KRAL

Yasaya göre, bir kadınla buluşmanın cezası bir yıl hapidir.

COSTARD

Bir kadınla değil efendim, bir genç kızla buluştum.

KRAL

Genç kız da olsa.

COSTARD

Hatta genç kız bile değil, bir bakireydi.

KRAL

Amma da farklıymış, bakire de olsa.

COSTARD

Öyleyse ben de bakireliği kabul etmem; bakire bir hizmetçiydi.

KRAL

Bakire hizmetçi de seni cezadan kurtarmaya yaramaz.

COSTARD

Ama bana yarar.

KRAL

Efendi, çekeceğin cezayı bildiriyorum: Bir hafta boyunca kepek ve suya talim edeceksin.

COSTARD

Oysa ben bir ay süreyle biftek ve yulaf çorbasını tercih ederdim.

KRAL

Ayrıca zindancın da Don Armado olacak;
Lordum Biron şu adamı oraya teslim ediniz;
Lordlarım bizler de çekilip gidelim,
Yemin ettiğimiz kuralları uygulamaya koyalım.
(*Kral, Longueville ve Dumaine çıkarlar.*)

BIRON

Soyluluk adına kalıbımı basarım ki,
Bu yeminler ve kurallar boşa gidip alay konusu olacak.
Hadi gidelim evlat.

COSTARD

Dürüstlüğümün cezasını çekiyorum efendim; işin doğrusu Jaquenetta'ya gönlüm kaydı, Jaquenetta da doğru

bir kızdır; bu durumda ben başarının acı iksirini içmeye razıyım. Elbet bir gün kader yüzüme güler; işte o zamana kadar kederle bekleyeceğim.

(Çıkarlar.)

2. Sahne

(*Saray Bahçesi.*)

(*Armado ve uşağı Moth girer.*)

ARMADO

Evlat, hayat dolu bir insan melankoliye kapılırsa bu neye işaret eder?⁵

MOTH⁶

Bu büyük bir işarettir efendim, üzgün görünmenin işaretidir.

ARMADO

Ee, üzüntü de aynı kapıya çıkmaz mı çocuk?

MOTH

Hayır, hayır efendim, çıkmaz.

ARMADO

Üzüntüyü melankoliden nasıl ayırabilirsin ki körpe delikanlı?

MOTH

Uygulamanın herkesçe bilinen gösterimi ile kart senyör.

ARMADO

Ne? “Kart senyör” mü? “Kart senyör” mü?

MOTH

Ya “körpe delikanlı”ya ne demeli?

ARMADO

Bu deymi kullanmam yaşının genç olmasından ileri geliyor, henüz gençsin.

5 Armado uşağından “Bu âşık olmanın işaretidir” yanıtını bekler.

6 “Moth” Orta İngilizcede “asalak” anlamına gelir.

MOTH

Yaşınız ilerlediği için ben de “kart” deyimini kullandım, yaşı ileri olanlara da kart deyimi uygun düşer.

ARMADO

Şirince uygun.

MOTH

Ne demek istiyorsunuz efendim? Ben şirinim, deyimim mi uygun? Yoksa ben uygunum, deyimim mi şirin?

ARMADO

Sen şirinsin, çünkü ufaksın.

MOTH

Küçük şirin, çünkü ufağım. Peki ya neresi uygun?

ARMADO

Hazırcevap olduğun için uygunsun.

MOTH

Beni övmek için mi bunları söylüyorsunuz efendim?

ARMADO

Hak ettiğin için övüyorum seni.

MOTH

Aynı şekilde ben de bir yılan balığını överdim.

ARMADO

Yılan balığı yetenekli ve akıllı olduğu için mi?

MOTH

Hızlı olduğu için.

ARMADO

Hazırcevapsın, ama sözlerimi saptırıyorsun. Kafam kızmaya başladı.

MOTH

Sadece sizi yanıtlamaya çalışıyorum efendim.

ARMADO

Karşı gelinmesinden hoşlanmam ben.

MOTH

(Kendi kendine.)

Dediğinin tam aksini kastediyor. Asıl kendi kendine icat ettiği aşka karşı gelinmesinden hoşlanmaz.

ARMADO

Üç yıl dükün yanında çalışmaya söz verdim.

MOTH

Bu işi bir saate bitirirsiniz efendim.

ARMADO

İmkânsız.

MOTH

“Bir”i üç kez sayarsanız ne eder?

ARMADO

Hesabım zayıftır. Sayı saymak meyhaneciye yakışır.

MOTH

Oysa siz de soylu bir kumarbazsınız.

ARMADO

Evet, her ikisi de. Bunlar bir erkeği tamamlar.

MOTH

Zarda iki bir gelince bunun ne anlama geldiğini bildiğinizden eminim.

ARMADO

İkiden bir fazla demektir.

MOTH

Yani sıradan insanlar buna üç derler.

ARMADO

Doğru.

MOTH

İşte gördünüz mü, bundan basit hesap olur mu? Gözünüzü üç kez kırpmadan araştırmanız biter; “üç” kelimesinin içine yılları koydunuz mu her şey kolaylaşır. “İki” sözle üç yıl çalışmış olursunuz. Bunu Dans Eden At⁷ bile anlatabilir.

ARMADO

Ne hoş bir hesap bu böyle!

7 1595 yılının sonlarında İngiltere’de William Bankes tarafından eğitilen ve “Dancing Horse” olarak anılan Marocco adlı bir gösteri atının marifetlerine gönderme yapılıyor.

MOTH

(*Kendi kendine.*)

Aslında senin beş para etmez biri olduğunu gösterir.

ARMADO

Bu durumda âşık olduğumu itiraf etmeliyim; bir aske-
rin âşık olması ne kadar uygunsuz bir durumsa, ben de
soylu olmayan, uygunsuz bir kadına tutuldum. Bu sev-
da eğiliminden kurtulmak için kılıcımı çekip bu günah
dolu düşünceden arınabilirim; arzuyu esir alır ve onu
yeni moda selamlamaya karşılık Fransız saraylıya ke-
falet olarak verirdim. İç geçirmekten nefret ediyorum;
Küpid'i reddetmeliyim diye düşünüyorum. Evlat, beni
teselli et. Hangi büyük adamlar aşk acısını tatmışlardır,
söyle bana.

MOTH

Herkül efendim.

ARMADO

Sevgili Herkül ya! Daha başka büyük adamlar, evlat ad-
larını say. Ama hepsi de saygın ve makamını dolduran
kişiler olsun.

MOTH

Samson efendim. O da en ağır şeyleri taşırdı, çok güç-
lüydü, sur kapılarını bile taşıyabilirdi ve o da sizin gibi
âşıktı.

ARMADO

İri yapılı Samson, güçlü Samson! Ben nasıl kılıç dövü-
şünde senden üstünsem, sen de sur kapılarını taşımakta
benden üstünsün. Ben de âşığım senin gibi! – Samson'un
sevgilisi kimdi evlat?

MOTH

Bir kadındı efendim.

ARMADO

Peki huyu suyu nasıldı; ayrıca sarışın mıydı, kumral mı,
kızıl mı, esmer mi?

MOTH

Dördü birden ya da üçü ya da ikisi, belki de dördünden biri.

ARMADO

Şunu tam olarak söyle.

MOTH

Deniz yeşiliydi⁸ efendim.

ARMADO

Dört çeşit huy kapsamına girer mi bu?

MOTH

Okuduklarıma göre hepsinin en iyisidir.

ARMADO

Yeşil gerçekten de âşıkların rengidir.⁹ Ama Samson gibi birinin bu renge tutulmuş olması yakışık almaz. Eminim onun zekâsına vurulmuştur.

MOTH

Dediğiniz gibi efendim, kadının zekâsı yeşildi.

ARMADO

Benim aşkım ise saf bir beyaz kırmızıdır.

MOTH

En saf olmayan düşünceler efendim, bu renkler altında saklıdır.

ARMADO

Ne demek istediğini açıkla çok bilmiş çocuk.

MOTH

Babamın akli ve anamın çenesi bana yardımcı olsun!

ARMADO

Bir çocuk duası ne kadar da şirin ve dokunaklı!

MOTH

(Şarkı.)

“Eğer o kadın beyaz ve kırmızıdan yaratılmışsa,

8 Moth o dönem İngiltere’inde “yeşil hastalık” denilen belsoğukluğunu ima etmektedir.

9 16. yüzyıl İngiliz şiirinde “yeşil” baharın uyanışı ve bolluğu simgeleyen bir mecaz olarak kullanılırdı.

Demek ki günahları bilinmeyecektir asla,
Utançtan kızaran yanakları günahlarıyla beslenir
Ve korkular solgun yüzünün altında gizlenir.
Öyleyse eğer korkarsa ya da suçlanırsa,
Yüzünden anlaşılacaktır durumu bu renkler altında,
Çünkü borçludur doğaya yanaklarının pembeliğini
Ve renklerinin güzelliğini.”

Beyaz ve kırmızı üzerine akıl yürütmek efendim, oldukça tehdit edici bir uyak gerektiriyor.

ARMADO

Kral ile Dilenci üzerine bir balad yok muydu evlat?

MOTH

Birkaç yüzyıldan beri o balad yüzünden dünya suçludur efendim. Sanırım günümüzde onu bulmak da imkânsızlaştı. Bulunabilseydi de bugün ne güftesi ne de bestesi bir işe yarar.

ARMADO

O konuyu yeni baştan yazdırmak istiyorum; çünkü günahımı güçlü bir şeyle bağışlatmak istiyorum. Evlat, saray bahçesinde o mantıklı hödük Costard ile yakaladığım köylü kızına âşık oldum. O kız daha iyisine layık.

MOTH

(*Kendi kendine.*)

Evet kırbaçlanmaya – ama yine de sevmeye efendimden daha layık.

ARMADO

Evlat bir şarkı söyle. İçime aşkın ağırlığı çöktü.

MOTH

(*Kendi kendine.*)

Şaşılacak şey; hafif bir kadının ağırlığı ne kadardır ki.

ARMADO

Hadi söylesene.

MOTH

Şu gelenler geçtikten sonra.

(*Costard, Dull ve Jaquenetta girerler.*)

DULL

(*Armado'ya.*)

Efendim, dükün isteğiyle Costard'ı muhafaza altına alacaksınız; hiçbir zaman hoşça vakit geçirmesine, cezalandırılmasına¹⁰ izin vermeyeceksiniz, aynı zamanda haftada üç gün kendisine yemek verilmeyecek. Bu küçük hanıma gelince, onu çiftliğe götüreceğim, orada süt sağan kadınlara yardım edecek. Hoşça kalın.

ARMADO

(*Kendi kendine.*)

Yüzümün kızarması duygularımı ele verdi galiba – Kızım–

JAQUENETTA

Adamım.

ARMADO

Kaldığın yerde seni ziyaret edeceğim.

JAQUENETTA

Buraya yakın.

ARMADO

Nerede olduğunu biliyorum.

JAQUENETTA

Tanrım, ne akıllı şeymişsin sen!

ARMADO

Şaşacağın şeyler anlatacağım sana.

JAQUENETTA

Sahi mi?

ARMADO

Seni seviyorum.

JAQUENETTA

Deme yahu?

ARMADO

Şimdilik hoşça kal.

JAQUENETTA

Size de güzel bir gün dilerim.

10 Dull'ın yaptığı bir sözcük hatası daha; sevindirecek bir şey yerine cezalandırılma sözcüğünü kullanıyor.

DULL

Hadi Jaquenetta, gidelim.

(Dull ile Jaquenetta çıkarlar.)

ARMADO

(Costard'a.)

Aşağılık herif, bağışlanmadan önce günahların yüzünden perhize gireceksin.

COSTARD

Tamam efendim, ama umarım perhizimi dolu bir mide-den sonra yaparım.

ARMADO

Ağır şekilde cezalandırılacaksın.

COSTARD

Beni adamlarınız gibi aç bırakmazsanız, size daha bağlı olurum.

ARMADO

(Moth'a.)

Şu aşağılık herifi götür buradan, hapset.

MOTH

Yürü bakalım haddini bilmez herif, hadi!

COSTARD

Beni hapsetmeyin efendim, serbest olursam perhizimi daha iyi yaparım.

MOTH

Hayır efendim, öyle başına buyruk kalamazsın. Doğru hapse gideceksin.

COSTARD

Ne yapalım, öyle olsun bakalım. Yaşamış olduğum o güzel günlerin yalnızlık içindeki kutlamalarını bilenler günü gelince görecektir—

MOTH

Kim, neyi görecekmış?

COSTARD

Yok bir şey Moth efendi, neye bakarsan onu görürsün. Aslında fazla sessiz kalmak mahkûmlar için değildir, ama

ben hiçbir şey söylemeyeceğim. Tanrıya şükür, herkes kadar benim de konuşma düşkünlüğüm azdır. Bu yüzden sessiz kalabilirim.

(*Moth ile Costard çıkarlar.*)

ARMADO

Seviyorum o kadının ayak bastığı aşağılık toprağı, daha aşağılık olan ayakkabısını ve en aşağılık olan ayağının değdiği yeri. Eğer seviyorsam bozmalıyım yeminimi, ama bu da vefasızlığın en büyük kanıtı değil mi? İyi de nasıl gerçek bir aşk olabilir böyle uygunsuz bir girişim? Aşk hazırda bekleyen bir iblis, bir şeytan. Acı veren bir melek yoktur aşktan öte. Ancak aşkın çekimine kapıldı o güçlü kuvvetli Samson bile; Süleyman'ın da aklını çeldi, oysa o çok akıllı bir erkekti. Küpid'in attığı oklar Herkül'ün topuzundan daha etkilidir ve bu nedenle aşka karşı koymaya bir İspanyolun kılıcı ne kadar yetebilir? Düello nedeni olan birinci madde kavga, ikincisi ise onur,¹¹ her ikisi de yaramaz işime. Aşkın passadoya¹² saygısı yoktur, hiç kulak asmaz düello kurallarına. Küpid ise “çocuk” diye çağrıldığında aşağılandığını sanır, oysa en büyük zaferi erkeklerin aklını karıştırmaktır. Elveda mertlik, paslan artık kılıcım, sussun davullar, evet, o âşık oldu, artık hepsinin efendisi aşktır. Yardıma gel ey kafiyelerin doğaçlama tanrısı, eminim bir sone yazmam gerektiğine. Aklım tasarla, kalemim yaz; çünkü hazırım kocaman ciltler doldurmaya.

(*Çıkarlar.*)

11 Sir William Segar'ın 1590'da yayımlanan *The Book of Honour and Arms* adlı kitabında düello için iki neden gösterilmiştir; bunlardan biri kavga, diğeri ise onurdur. Bir kavga yüzünden olabileceği gibi, onurun korunması açısından da düello edilebilir. *Nasıl Hoşunuza Giderse* komedyasında da (V. Perde 4. Sahne) Touchstone bu nedenlerle alay eder.

12 Eskrimde ileri hamle.

II. Perde

1. Sahne

(Fransa prensesi, nedimleri, şapka giymiş Rosaline, beyazlar içinde Maria, Katherine, Boyet ve iki refakatçi lord girerler.)

BOYET

Şimdi madam, tüm irade ve zekânızı bir araya getirip
Babanız kralın sizi ne maksatla

Ve kime gönderdiğini iyice düşününüz: Şahsınızda
Dünyanın en muteber değerlerini toplamış olan siz,
Bir erkeğe nasip olabilecek bütün mükemmeliyete sahip
Eşsiz Navarre ile görüşmeye geldiniz;
Kraliçelere layık bir çeyiz olan Aquitaine eyaletinin
Kaderini tayin edeceksiniz.

Dünyaya gelişinizde doğa çevreyi güzellikten yoksun
bırakıp

Nasıl güzelliklerin hepsini cömertçe size ihsan etmişse,
Siz de tüm güzelliklerinizi ortaya çıkarmalısınız cömertçe.

PRENSES

Aziz Lord Boyet, benim vasat güzelliğimin
İhtiyacı yok övgünüzün parlak süslerine.

Güzellik göz kararıyla satın alınır,
Pazarcıların basit çığırtkanlığıyla değil.

Beni övmek uğruna zekânızı heba etmeniz
Ve böylece ne kadar maharetli olduğunuzu göstermeniz,

Sözlerinizi dinlemek zorunda kalan bana
Pek de gurur vermiyor doğrusu.

Ama şimdi görev vereni çağırmalıyım göreve.
Aziz Boyet, her yanda yankılanan söylentiden
Habersiz olamazsınız. Söylentiye göre,
Navarre yemin etmiş: Okumaya adanmış
Üç yıllık meşakkatli süre sona erece kadar,
Hiçbir kadın yaklaşamayacakmış
Sessizliğe bürünecek sarayının yakınına.
Bu nedenle sarayın yasaklanmış kapısından girmeden önce,
Onun ne düşündüğünü öğrenmenin doğru olacağı
kanısındayız.

Bu yüzden, maharetinize sonsuz güven duyduğumuzdan,
Bizi en iyi şekilde temsil edecek vekilimiz olarak sizi seçtik.
Ona söyleyin: Fransa kralının kızı ivedi bir konuda
Özel bir görüşme için alteslerinden izin bekliyor.
Lütfen acele edin, açıklayın isteğimizi,
Biz de burada alçakgönüllü davacılar gibi
Bekleyelim onun yüksek iradesini.

BOYET

Bu görevden gurur duyarak hemen gidiyorum.

PRENSES

Gurur insanın iradesinden gelir, sizinki de öyle.
(*Boyet çıkar.*)

Bu erdemli dükle birlikte ant içenler
Kimlerdi sevgili lordlarım?

BİRİNCİ LORD

Biri Lord Longueville.

PRENSES

Onu tanıyanınız var mı?

MARIA

Ben tanıyorum madam.

Normandiya'da Lord Perigord ile Jacques Falconbridge'in
Dünyalar güzeli vârisinin evlenme töreninde

Longueville denilen kişiyi gördüm.

Üstün nitelikleri olan, eşsiz sayılan, bilime meraklı,
Savaş alanlarının tanınmış bir subayı.

Yaptığı her işi iyi yapan biri.

İşıldayan erdeminin tek lekesi

–Eğer erdeminin ışıltısına bir leke bulunabilirse–

Haşin iradesine uyan keskin zekâsıdır,

Keskin ucu herkesi susturabilecek güçtedir,

Hiç değiştirmeden kararlılıkla yürütür işlerini,

Kimsenin gözyaşına bakmaz yeri geldiğinde.

PRENSES

Eğlenceli bir lord olmalı, ne dersiniz?

MARIA

İyi tanıyanlar öyle diyorlar.

PRENSES

Keskin sirke kabına zarar verir derler.

Diğerleri kimler?

KATHERINE

Genç Dumaine, iyi yetişmiş bir gençtir,

Erdemi seven herkes gibi erdem âşığıdır;

Kötülük nedir bilmediği için zarar verebilir;

Yanlığı iyi gösterebilecek bir zekâsı vardır,

Pek zeki olmadığı halde iyi olana eğilimlidir.

Onu bir kez Alençon dükünün orada görmüştüm.

İyi yanları üzerine verebildiğim bu kısa bilgiler

Aslında fazlasıyla yetersizdir.

ROSALINE

Bu öğrencilerden bir diğeri de davetteydi,

Eğer doğru biliyorsam onunla birlikteydi.

Adı Biron, eğlenme sınırlarını aşmadan eğlenceli olan

Bu gençle ancak bir saat kadar konuştuk.

Gözleri zekâsını göstermek için âdeta fırsat kolluyordu;

Gözüne ilişen her konuyu zekâsı ile

Bir nükteye dönüştürüp eğlence konusu yapabiliyordu.

Parlak fikirleri yorumlayan kıvrak diliyle
Öylesine uygun ve yerinde kelimeler kullanıyordu ki,
Yaşlılar söylediklerine kapılmaktan geri duramıyor,
Gençler ise ona hayran olmaktan kurtulamıyordu,
Konuşması çok hoş ve akıcıydı.

PRENSES

Tanrı hepinizi korusun hanımlar!
Böylesine güzel ve süslü övgülerde bulunduğunuza göre,
Onlara kalbinizi mi kaptırdınız yoksa?

BİRİNCİ LORD

İşte Boyet de geliyor.
(*Boyet girer.*)

PRENSES

Ne oldu lordum, kabul edildik mi?

BOYET

Navarre'ın sizin hoş gelişinizden zaten haberi vardı.
Ben onlara ulaşmadan önce o ve yeminli dostlarının
her biri
Sizi karşılamaya çoktan hazırlanmışlardı sayın leydi.
Öğrendiğim kadarıyla sizi bomboş sarayına
kabul etmektense,
Yeminlerini şimdilik ertelemeye karar vermişler,
Sarayı ele geçirmeye gelmişsiniz gibi,
Sizi saray dışında karşılamayı seçmişler.
İşte Navarre da geliyor.

(*Kral, Longueville, Dumaine ve Biron girerler.*)

KRAL

Navarre Sarayı'na hoş geldiniz saygıdeğer prenses.

PRENSES

“Saygıdeğer” sözünü aynen size iade ederim. Henüz hoş
karşılanmış da değilim. Bu sarayın çatısı sizin için fazla
yükseklerde olmalı. Böyle boş bir alanda karşılanmam
da kişiliğime uygun değil.

KRAL

Sarayım sizi karşılamaya her zaman amadedir.

PRENSES

Beni içeri alacaksanız, lütfen yolu gösterin öyleyse.

KRAL

Dinleyin beni saygıdeğer leydi, bir yemin etmiş bulunuyorum—

PRENSES

Kutsal Meryem yardıma gel! Yemininden dönecek.

KRAL

Dönmeyi dünyada arzu etmem madam.

PRENSES

Arzulardan başka yemini hiçbir şey bozamaz.

KRAL

Hanımfendi yeminimin ne olduğu bilmiyorsunuz ki.

PRENSES

Keşke lordum da bilmeseydi, bilmemek akıllıca olurdu,
Oysa bilmek bilinçsizliğin kanıtı oluyor şimdi.
Duyduğuma göre konukseverliği reddediyormuş altesleri.
Bu yemini tutmak ölümcül günahlardan biridir lordum,
Yemini bozmak da günah.

Birden düşüncesiz davrandım, bağışlayın beni;
Bir öğretmene öğretmeye kalkmak bana hiç yakışmadı.
İzninizle, okumanızı isterim gelişimin nedenini
Ve rica ederim dileğime hemen yanıt vermenizi.

(Krala bir belge verir.)

KRAL

Madam olabildiğince çabuk yanıt vermeye çalışırım.

PRENSES

Herhalde bizden bir an önce kurtulmak istersiniz,
Kalmama izin verdiğiniz takdirde yemininizden
olabilirsiniz.

(Kral belgeyi gözden geçirir.)

BIRON

(Rosaline'e.)

Bir zamanlar Brabant'ta sizinle dans etmemiş miydim?

ROSALINE

Bir zamanlar Brabant'ta sizinle dans etmemiş miydim?

BIRON

Eminim benimle dans ettiniz.

ROSALINE

O zaman ne anlamı var bunu sormanın?

BIRON

Bu kadar hırçın olmayın.

ROSALINE

O zaman siz de beni böyle sorularla mahmuzlamayın.

BIRON

Zekânız fazla hızlı koşturuyor, yorulabilir.

ROSALINE

Binicisini çamura atıncaya kadar yorulmaz.

BIRON

Saat kaç?

ROSALINE

Akılsızların sorduğu saatteyiz.

BIRON

Şans dilerim maskenize.

ROSALINE

İyilikler dilerim gizlenmiş yüzünüze.

BIRON

Âşıklarınız bol olsun.

ROSALINE

Amin, gidişiniz hoş olsun.

BIRON

Öyleyse gideyim buradan.

(*Yanından ayrılır.*)

KRAL

(*Preselese.*)

Madam, babanızın burada işaret ettiğine göre,

Savaş nedeniyle babamdan aldıkları

Yüz bin kron borcun yarısı babama ödenmişmiş.

Oysa ne babam, ne de ben

Böyle bir ödemededen haberdar değiliz.
Her ne kadar değeri bu kadar olmasa da,
Garanti olarak,
Ödenmesi gereken yüz bin kron karşılığında,
Aquitaine eyaletinin mülkiyeti rehin altındadır.
Eğer babanız kral hazretleri
Ödemedikleri borcun yarısını ödemeye razı olurlarsa,
Biz de isteriz,
Aquitaine üzerindeki tüm haklarımızdan vazgeçmeyi
Ve majesteleri ile dostluğumuzu sürdürmeyi;
Ama gördüğümüz kadarıyla kendileri
Böyle bir ödemeyi yapmadıkları gibi,
Borcun yarısını ödediklerini yazmakta,
Ve hiçbir ödeme yapmadan Aquitaine üzerindeki
Tüm haklarımızdan vazgeçmemizi ifade buyurmaktadırlar.
Oysa babanızın borcunun tamamını ödemesi karşılığında,
Sorun haline gelen Aquitaine üzerindeki haklarımızdan
Vazgeçmeye hazırдық.
Sayın prenses, babanızın istekleri
Mantığın gerektirdiğinden uzak bulunmasına karşın,
Umarım siz benim mantığımın gereklerini
anlayabileceksiniz
Ve yanıttımdan tatmin olarak Fransa'ya döneceksiniz.

PRENSES

Kral babama çok büyük haksızlık ediyorsunuz,
Aynı zamanda kendi itibarınızı da zedeliyorsunuz;
İyi niyetle yerine getirilmiş bir ödemeyi inkâr edip
Şanınıza yakışmayan bir şekilde davranıyorsunuz.

KRAL

Yemin ederim böyle bir ödemededen haberdar değilim.
Aksini kanıtlayabilerseniz, ya ben size ödeme yaparım
Ya da Aquitaine eyaletini size bırakırım.

PRENSES

Bu sözünüzü unutmayınız. Boyet, bu ödemeye ilişkin
Babaları Kral Charles'ın imzaladığı evrakları çıkartınız.

KRAL

Evet, onları görmek isterim.

BOYET

Üzgünüm efendim,
Belgelerin bulunduğu çanta henüz gelmedi,
Diğer mühürlü evrakla birlikte yoldadır.
Ancak yarın gelince gösterebilirim.

KRAL

Benim için uygun. Yarınki görüşmemizde
Makul olana uygarca rıza göstereceğim.
Bu vesile ile sizi ağırlamak benim için şereftir,
Kendi şeref sözümü bozmadan,
Sizi layığıyla ağırlayacağıma inanmalısınız.
Güzel prenses belki kapımdan içeri girmeyeceksiniz,
Ama dışarıda da olsanız, yeriniz yüreğimdedir,
Sizi bütün içtenliğimle ağırlayacağım;
Evimi şerefliendirmenize neden imkân olmadığını
Anlayacağınızdan eminim efendim.
Şimdi izninizle, yarın tekrar ziyaretinize geleceğim.

PRENSES

Sağlık ve iyi niyet altesleriyle olsun efendimiz.

KRAL

Ben de size aynını dilerim prenses.
(*Kral, Longueville ve Dumaine çıkarlar.*)

BIRON

Leydi sizi kalbime emanet ediyorum.

ROSALINE

Lütfen selamlarımı iletin, tekrar görmeyi isterim onu.

BIRON

Keşke inleyişini duyabilseydiniz.

ROSALINE

Zavalılık hasta mı yoksa?

BIRON

Yüreğinden vurulmuş.

ROSALINE

Vah vah, bırak kanasın.

BIRON

Bu ona iyi gelir mi?

ROSALINE

Tıp bilgime göre evet.

BIRON

Gözlerinizle onu dürtebilir misiniz?

ROSALINE

Ne yazık ki hayır, ancak bıçağımla.

BIRON

Öyleyse Tanrı sizi korusun.

ROSALINE

Sizi de – uzun bir ömürden.

BIRON

Uygun bir şekilde teşekkür etmek için kalamayacağım.

(Çıkar.)

(Dumaine girer.)

DUMAINE

(Boyet'ye.)

Özür dilerim efendim. Şu hanımefendi kimdir?

BOYET

Alençon'ların vârisi, adı Katherine'dir.

DUMAINE

Pek alımlı bir leydi! Mösyö, hoşça kalın.

(Longueville girer.)

LONGUEVILLE

(Boyet'ye.)

Bağışlayınız, bir şey sorabilir miyim? Şu beyazlı kimdir?

BOYET

Eğer gün ışığında görürseniz, bazen bir hanımefendidir.

LONGUEVILLE

Görebildiğim kadarıyla tam bir kadınsı çekiciliği var.

Adını öğrenmeyi arzu ediyorum.

BOYET

Bir adı var elbette; arzu etmek utanç verici olurdu.

LONGUEVILLE

Yapmayın efendim. Kimin kızıdır demek istedim.

BOYET

Bildiğim kadarıyla annesinin kızıdır.

LONGUEVILLE

Yaşınıza uygun şekilde ciddi olamaz mısınız?

BOYET

Aziz efendim lütfen alınmayınız.

O hanım Falconbridge'lerin vârisidir.

LONGUEVILLE

Şimdi oldu işte, kızgınlığım da geçti.

Doğrusu çok tatlı bir hanımefendi.

BOYET

Öyledir efendim, haklısınız.

(*Longueville çıkar.*)

(*Biron girer.*)

BIRON

Şapkalı olanın adı nedir?

BOYET

Talihli Rosaline'dır.

BIRON

Evli mi, bekâr mı?

BOYET

Başına buyruktur ya da öyle bir şey.

BIRON

Hizmetinizdeyim efendim. Şimdilik izninizle.

BOYET

İzninizle buradayız efendim, size güle güle.

(*Biron çıkar.*)

MARIA

Şu son gelen Biron'du, sen, delişmen lord.

Muzipliği yüzünden iki kelime edemezsin.

BOYET

Her nüktesi bir kelimedir de ondan.

PRENSES

Onu kendi kelimeleriyle oyuna getirmeniz iyiydi.

BOYET

Güverteye çıksın diye filika kancasını kullandım.

ROSALINE

Hıh, iki dalgacı azgın koç.

BOYET

Neden şuna “koçak” demeyelim?

Koç değil, tatlı kuzu, tabii dudaklarıyla beslenmiyorsak.

ROSALINE

Siz koç, ben de otlak olayım. Bu şakayı bitirir mi?

BOYET

Otlağını bana açıyorsun demek.

(Öpmeye çalışır.)

ROSALINE

Olmaz kibar hayvan.

Dudaklarım bazılarına açık olabilir, ama herkese değil.

BOYET

Peki kime?

ROSALINE

Alinyazıma ve kendime.

PRENSES

Her zaman tartışmaya açıktır zekâ oyunları.

Ancak sevgili dostlar şunda anlaşalım:

Bu söz düellosu asıl Navarre ile

Onun okuma heveslilerine karşı olmalı,

Kendi aranızda bunun yeri olmamalı.

BOYET

Gözlemlediğim kadarıyla, ki çok seyrek yanılıyorum,

Gözlerine yansıyan yürek çarpıntılarından

Navarre’ın çok etkilendiği belliydi.

PRENSES

Neyle?

BOYET

Âşıkların deyimiyle, vurgun yedi.

PRENSES

Bunu da nereden çıkardın?

BOYET

Nereden mi? Bütün ifade gücü gözlerinde toplanmıştı

Ve gizlice büyük bir arzuyla size bakıyordu.

Yüreği üzerine simanız resmedilmiş bir akik taşıydı

Ve bununla iftihar ediyordu sanki,

Gözlerinde de gurur ifadesi vardı.

Heyecandan dili sürçtü, ne diyeceğini şaşırdı,

Sizden başkasını görmez oldu, ayakları birbirine dolaştı.

Bütün duyuları bir noktada yoğunlaşmıştı,

O da güzellerin en güzelini görmek içindi.

Bana bütün duyguları gözlerindeymiş gibi geldi,

Gözleri ise içinde prenslere layık mücevher saklanan,

Saklandıkları yerden kendi değerlerini sunan

Ve geçerken almanızı işaret eden billur camlar gibiydi.

Hayranlığı yüzünde bir kitap gibi okunuyordu,

Bütün gözler onun gözlerini gördü,

Büyülenmiş gibi size bakıyordu.

Aquitane'i alabilirsiniz, alabilirsiniz neyi varsa,

Benim hatırıma, ona vereceğiniz bir öpücük karşılığında.

PRENSES

Hadi çadırımıza gidelim. Boyet'nin neşesi üstünde.

BOYET

Onun gözleriyle anlatamadıklarını dile getirmek istedim.

Ben sadece onun gözlerinin ağzı oldum,

Üstelik benim dilim hiç yanılmamıştır şimdiye kadar.

MARIA

Sen eski bir muhabbet tellalısın, ağzın da laf yapıyor.

KATHERINE

O aşk meleği Küpid'in dedesidir, ondan alın haberleri.

ROSALINE

Öyleyse Venüs annesine benzerdi, ama babası haşindi.

BOYET

Beni dinler misiniz çılgın kızlar?

MARIA

Hayır.

BOYET

O zaman ne istiyorsunuz?

MARIA

Yola çıkıp gitmeyi.

BOYET

Sizinle başa çıkılmaz zaten.

(Çıkarlar.)

III. Perde

1. Sahne

(*Armado ile Moth girerler.*)

ARMADO

Şakı bakalım evlat, aşk duygularımı uyandırmaya çalış.

MOTH

(*Şarkıya başlar.*)

“Concolinel”¹

ARMADO

Hoş bir melodi! Ah, gençlik yılları – al şu anahtarı, o aşagılık herifi serbest bırak ve hemen buraya getir. Sevgilime bir mektup göndereceğim.

MOTH

Efendim aşkınızı bir Fransız zıplaması² ile mi kazanacaksınız?

ARMADO

Ne saçmalıyorsun sen? Fransız zırlaması mı?³

1 Bu garip sözcük Moth’a özgü bir şey olmalı. Eğer “kon kolin yal” diye telaffuz edilirse, bu “Can callin gheal” adlı İrlanda türküsü olabilir; anlamı “Türkü söyle güzel kız” dır; bkz. G.R. Hibbard, s. 132.

2 Bir Fransız dansı, brawl.

3 Shakespeare burada brawl=bir Fransız dansı ile brawling=düzensizlik, gürültü sözcüklerini kullanarak söz oyunu yapmıştır. Ama Türkçede aynı koşutluğu sağlayan sözcükler olmadığı için, bu söz oyununu böyle dönüştürdük.

MOTH

Benim kibar efendim, canlı bir şekilde şarkı söyleyebilirsiniz,⁴ ayaklarınızla tempo tutup enerjik bir İspanyol dansı yapabilirsiniz,⁵ gözünüzü açıp uyum gösterebilirsiniz, iç çekerek ya da şarkıyla bir melodi mırıldanabilirsiniz, bazen aşkı yutmuş gibi gırtlığınızdan çıkarıp bir aşk şarkısı söyleyebilir, bazen de aşkı koklayıp burnunuza çekebilirsiniz. Gözlerinizi koruyan sundurmalı vitrine⁶ benzeyen şapkanızla, ince belli yeğinizin önünde şişe geçirilmiş tavşan misali kavuşturulmuş kollarınızla ya da eski yağlıboya resimlerde olduğu gibi ceplere soktuğunuz ellerinizle, hiç durmadan bir melodiden ötekine atlayabilirsiniz. Bunlar kibarlara özgü eylemlerdir. Bu görünüş çekici kadınları kandırır; erkekleri de fark edilir duruma getirir. Beni dinliyor musunuz? Çoğu kişi bu dediklerime önem verir.

ARMADO

Nasıl edindin sen bu deneyimi?

MOTH

Beş paralık gözlemimle.

ARMADO

Ah of – Ah of –

MOTH

“Yapma atın⁷ içi kof.”⁸

4 “Jig” canlı, bazen de komik, hızlı tempoda bir dandır. Bu tarzda hızlı ve canlı bir şekilde şarkı söylemekten söz ediliyor.

5 “Canary” Kanarya adalarından İspanya’ya geçmiş olan canlı ve enerjik bir İspanyol dansı.

6 Elizabeth döneminde dükkânların önünde üzeri sundurmalı vitrinler bulunurdu, bunlara “penthouse” denirdi.

7 “The hobby-horse” özellikle morris (moresco) dansçıların bellerine geçirip dansettikleri yapma at. Elizabeth dönemi argosunda “fahişe” anlamına da gelir.

8 Popüler bir baladın nakaratı olarak kullanılan “For O, for O, the hobby-horse is forgot,” burada Armado’nun iç çekmesine karşılık Moth’un uyarladığı bir tamamlamadır. “Of” sözcüğüyle kafiyelendirmek için “kof” sözcüğünü kullandık. Zaten yapma atın içi boştur.

ARMADO

Sen benim aşkıma yapma at mı diyorsun?

MOTH

Asla efendim. Yapma at sadece şehvetli bir taydır,⁹ oysa sizin aşkınız olsa olsa oynak bir binek atı¹⁰ olabilir. Yoksa aşkınızı ihmal mi ettiniz?

ARMADO

Neredeyse.

MOTH

İhmalkâr öğrenci. Aşkınızı ezberlemelisiniz.

ARMADO

Hem ezberimde olacak, hem kalbimin içinde evlat.

MOTH

Hem de kalbinizin dışında efendim. Her üçünü de açıklayabilirim.

ARMADO

Neymiş açıklayacağın?

MOTH

Eğer ömrüm vefa ederse elbette – şu ezberde, içinde ile dışındayı hemen açıklayabilirim. Aşkınız ezberinizde olacak, çünkü ona âşıksınız ama yanına yaklaşılmıyor-sunuz; kalbinizin içinde çünkü onu seviyorsunuz; kalbinizin dışında, çünkü onunla birlikte olamıyorsunuz.

ARMADO

Ben bu üçüyüm.

MOTH

Bu üçünü de üçle çarpabilirsiniz–

(*Kendi kendine.*)

Sonuç elde var sıfır.

ARMADO

Hadi, o köylüyü buraya getir. Onunla bir mektup gönderceğim.

9 “colt” iki anlamlı: 1. Şehvetli, 2. Tay.

10 “hackney” iki anlamlı 1. Binek atı, 2. (Argoda) Fahişe. İki anlamı vermek için ikisini birden kullandık.

MOTH

Tencere yuvarlandı kapağını buldu mesajı – bir eşeğin el-
çisi bir beygir olacak.

ARMADO

Ha, neler mırıldanıyorsun öyle?

MOTH

Meryem adına efendim, bir eşeği beygire bindirip gön-
deriyorsunuz, ama o çok rahvan giden bir geri zekâlıdır.
Hemen gidiyorum.

ARMADO

Göndereceğim yer uzak değil. Hadi fırla.

MOTH

Kurşun hızıyla efendim.

ARMADO

Ne demek bu, akıl küpü evladım?

Kurşun dediğin maden ağır olmaz mı?

MOTH

Minime, yani kesinlikle hayır efendim.

ARMADO

Bence kurşun ağır olur.

MOTH

Böyle demekle biraz acele ettiniz.

Tüfeğin attığı kurşun ağır mı gider?

ARMADO

Sözlerin tatlı sisi içinde bir laf ebeliği!

Beni gülle saydı, kendisini de kurşun.

Seni köylüye ateşliyorum şimdi.

MOTH

Patlat öyleyse, hemen fırlayayım.

(*Çıkar.*)

ARMADO

Akıllı bir velet, geveze ve düşüncesiz!

İzninle tatlı gökyüzü, sana doğru iç çekiyorum.

Acımasız melankoli yerini cesarete bırakmalı.

İşte habercim de döndü geliyor.

(*Moth ile Costard girerler.*)

MOTH

Şaşılacak şey efendim! İşte size bacağı berelenmiş
bir kelle.¹¹

ARMADO

Birazı karışık, birazı bilmece. Gel bakalım elçi – anlat bize.

COSTARD

Efendim, karışmam, bilmem, elçi istemem, ne sargı isterim yarama ne merhem. Lütfen efendim, sadece muz yaprağı¹² iyi gelir. Elçi filan iyi gelmez yarama, sadece muz yaprağı olsun.

ARMADO

Konuştukça gülünç oluyorsun; senin budalaca lafların dalağımı şişiriyor, bu da gülmeme sebep oluyor. Beni bağışlayın gökteki yıldızlar! Bu geri zekâlı merhem ile elçiye karıştırıyor, elçiye ilaç sanıyor.

MOTH

Akıllı geçinenler lafı neden tersinden anlar acaba? Elçi de ilaç almaz mı?

ARMADO

Hayır evlat. Bir şeyi açıklamak için bir başlangıç,
bir son gerekir,
Çok önceleri saptanmış anlamlara öncelik vermektir.
İşte bir örnek sana:

“Tilki, maymun ve hezen arısı

Bir aradaydı, ama hiç anlaşıyorlardı.”

İşte sana kıssadan hisse. Şimdi gelelim elçiye.

MOTH

Ben de elçiye ekleyeyim. Şu kıssadan hisseyi tekrarlayın.

11 Hibbard, s. 135. R. W. Dent bu tümceyi, “Aşkta hayal kırıklığına uğramanın acısını çekiyor,” olarak yorumlar; bkz. *Shakespeare’s Proverbial Language: An Index*, University of California Press, 1984, s. 342.

12 Yaralara iyi gelen, geniş yapraklı şifalı ot. Botanikteki adı musa paradisiaca. Bir çeşit muz.

ARMADO

“Tilki, maymun ve hezen arısı
Bir aradaydı, ama hiç anlaşıyorlardı.”

MOTH

“Ve kaz çıktı sonra dışarı
Sayıyı çifteleyip dört yaptı.”

Şimdi ben sizin kıssadan hissenizi söyleyeceğim, siz de benim eklediğimle devam edin.

“Tilki, maymun ve hezen arısı
Bir aradaydı, ama hiç anlaşıyorlardı.”

ARMADO

“Ve kaz çıktı sonra dışarı
Sayıyı çifteleyip dört yaptı.”

MOTH

Sonunda kaza ulaşan bir elçi. Daha ne istersiniz?

COSTARD

Oğlan adamı kazıklayıp sattı kazı, bu kesin.
Efendim, keseniz dolu, kazınız besili olsun.
Kazıklamak tıpkı üçkâğıt oyunu gibi beceri gerektirir.
Kısacası şişko bir elçi, besili bir kaz demektir.

ARMADO

Bir dakika, durun bakayım. Bu tartışma nasıl başladı?

MOTH

“Bacağı berelenmiş bir kelle” ile başladık.
Siz elçiye ortaya attınız.

COSTARD

Doğru, “muz yaprağı” dememle tartışma başladı. Sonra
şu çocuğun şişko elçisi geldi, sizin aldığınız kaz derken
kazıklama konusu ortaya atıldı.

ARMADO

Söyle bakalım şimdi, bu bacağın berelenmesi de neyin
nesi?

MOTH

Kendim yaşamış gibi açıklayayım.

COSTARD

Ama Moth bunu sen yaşamadın ki.
Benim açıklamam doğru olur şu elçiyi.
Ben Costard, dikkatle koştuğumu sanırken
Eşiğe ayağım takılınca düştüm, bacağımı çarptım.

ARMADO

Artık bu cerahatli yaradan söz etmeyelim.

COSTARD

Hiç olmazsa cerahat artıncaya kadar.

ARMADO

Costard efendi, seni serbest bırakacağım.

COSTARD

Yoksa beni bir gacoyla mı evlendireceksiniz? Burnuma
kötü kokular geliyor, kazıklanıyor muyum ne?

ARMADO

Yemin ederim, seni özgürlüğüne kavuşturacağım. Zincir-
lerinden kurtulacaksın. Sen zindana tıkılmış, zincirlenmiş
ve hapsedilmişsin.

COSTARD

Doğru söze ne denir! Demek şimdi suçumu bağışlayacak
ve beni bu peklikten kurtaracaksınız.

ARMADO

Özgürlüğünü veriyorum sana, tutukluluğuna son veriyorum.
Ama bunun karşılığında bir şey yapmanı istiyorum.

(*Costard'a bir mektup verir.*)

Bu özel mektubu şu köylü kızı Jaquenetta'ya götüreceksin.

(*Ona para verir.*)

Bunun karşılığı da var. Onurumu korumanın en iyi şekli
bana sadık olanlara karşılığını vermemdir. Moth beni izle.

(*Çıkar.*)

MOTH

Bizi izlemeye devam edin gibi ha! Hoşça kal senyör Costard.

(*Çıkar.*)

COSTARD

İnsan bedenli sevimli bir vaşak, benim eşi menendi olmayan sevgili arkadaşım. Şu karşılığa bir bakalım. “Karşılıkmış!” Demek ki üç çeyrek peninin Latincesi bu. Karşılığı üç çeyrek! “Şu üstündeki kurdelenin fiyatı ne?” “Bir peni.” “Olmaz, sana karşılığını ödeyeceğim.” “Vay be ödüle bak!” Ama dazlak Fransız kronundan¹³ daha ehven. Bir daha bu söze ne inanırım, ne de onu kullanırım.

(*Biron girer.*)

BIRON

Hah, benim delifişek Costard'ım, sana rastlamam çok iyi oldu.

COSTARD

Lütfen söyler misiniz efendim, bunun karşılığında kaç boy ten rengi kurdele satın alınır?

BIRON

Ne karşılığıymış bu?

COSTARD

Meryem hakkı için efendim, üç çeyrek peniye.

BIRON

Açık değil mi, üç çeyrek değerinde kurdele alabilirsin.

COSTARD

Teşekkür ederim yüce efendim. Hoşça kalın.

BIRON

Dur bakalım köle, sana bir görev vereceğim.
Senden bir şey yapmanı rica edeceğim,
Gözüme girersin eğer bunu başarırsan—

COSTARD

Bu görevi ne zaman yapmamı istiyorsunuz?

BIRON

Bugün öğleden sonra.

COSTARD

Tamam, yaparım efendim. Ama şimdilik elveda.

13 İki anlamlı: 1. Fransız para birimi ekü, 2. Bir Fransız hastalığı sayılan fren-
giden saçları dökülmüş dazlak kafa.

BIRON

Daha ne yapacağını bilmiyorsun ki.

COSTARD

Yaptığımda öğrenirim efendim.

BIRON

Olmaz sersem, önce öğrenmen gerek.

COSTARD

Siz yüce efendimin yanına yarın sabah gelirim.

BIRON

Sana bugün öğleden sonra dedim.

Köle, şimdi kulak ver bana:

Bugün prenses avlanmaya gelecek buraya,

Güzel bir leydi var nedimleri arasında;

Her tatlı konuşan anar onun adını,

Rosaline derler ona.

Onu bul ve bu mühürlü mektubu ver gizlice,

Onun bembeyaz güvercin kanadı ellerine.

(Costard'a bir mektup verir.)

İşte hizmetinin ödülü. Git şimdi.

(Costard'a bir şilin verir.)

COSTARD

Ödül, tatlı ödül! Demek “karşılık”tan çok daha iyiymiş.

On bir peni daha fazla. Yaşasın ödül! Harfiyen yapacağım efendim. Karşılıkmış! Yaşasın ödül!

(Çıkar.)

BIRON

Ve ben gerçekten âşık oldum!

Oysa bir zamanlar aşkın karşısındaydım,

Fingirdeyen fahişeleri kırbaçlayan bir mahalle görevlisi,

Bir eleştirmen, daha doğrusu bir gece bekçisiydim,

İnsanları istediği gibi elinde oynatan

Küpid denen oğlanı azarlayan bir okul öğretmeniydim!

Bu düşüncesiz, sızlayan, tamamen kör, aksi çocuk var ya,

Şu senyör ufaklık, şu Küpid hazretleri,

Kendisi aşk şiirlerinin yöneticisi, kucaklamaların lordudur,
İç çekişlerin kutsanmış imparatorudur,
Aylaklarla ve tatminsizlerin koruyucusudur,
Kadın yırtmaçlarının korkulu prensi,
Erkek pantolon düğmelerinin kralıdır,
Cinsel suçluları kutsal mahkemeye çağıran
Piskopos tellallarının imparatoru ve generalidir.

–Ah benim güçsüz yüreğim!–

Bu savaşta General Küpid’in sadece bir onbaşıyım
Ve onun ordusunun alay sancağını
Akrobatın kurdeleli çemberiymiş gibi kullanmaktayım!
Nedir? Seviyor, kur yapıyor, bir eş mi arıyorum?–
Tıpkı ince işlenmiş hassas bir Alman saati gibi,
Hep onarım gerektiren, düzensiz işleyen
Ve hep geri kalan, bazen de doğru saati gösteren bir kadın!
Olmaz, yalan yere yemin etmek en kötüsü;
Üç kadının arasından git de sen en belalisini sev!
Kadife gibi düzgün alınlı, solgun yüzlü bir hatun,
Yüzünü süsleyen siyah kehribardan bir çift göz;
Hey Tanrım, Argos¹⁴ bile
Onun haremağası ya da bekçisi olsaydı,
Çok iyi bilirdi bunu nasıl becereceğini.
Bense iç çekiyor, geceleri uyumuyor, onu düşlüyorum
Ve onun için dua ediyorum!
Her neyse. Aslında bu durum
Küpid’in küçük sanılan büyük gücünü hafife aldığım için
Başıma sardığı bir ceza.
Ne yapalım, ben de severim, yazarım, iç çekerim,
Dua ederim, kur yaparım bu leydiye.

(Çıkar.)

14 Yüz gözü olan bir canavar, gözlerinin bir kısmı kapalı, bir kısmı açıkken uyuyan bir yaratık. Jüpiter’in karısı Juno, kocasının güzel İo’yu baştan çıkarmaması için Argos’u İo’ya muhafız yapar. Ama Jüpiter, Argos’u öldürmesi için Mercury’i görevlendirir. Argos ölünce bir tavus kuşuna dönüşür, gözlerinin simgeleri bu kuşun kuyruğunda yer alır.

IV. Perde

1. Sahne

(Prenses, Maria, Katherine, Rosaline, Boyet, iki Lord ve Ormancı girerler.)

PRENSES

Kral mıydı o, dik, sarp tepeye doğru
İnsafsızca atını mahmuzlayan?

BOYET

Kim olduğunu seçemedim, ama o olduğunu sanmıyorum.

PRENSES

Her kimse, belli ki zihni onu mahmuzlayan bir şeyle dolu.
Evet lordlarım, bugün dönüş iznimiz verilecek.
Cumartesi günü Fransa'ya dönmüş oluruz.
Peki dostumuz ormancı, söyleyin bize,
Öldürme oyununu oynayacağımız yer nerede?

ORMANCI

Az ötedeki ağaçlık yerde,
Geyik avlamanız için orası en güzelidir.

PRENSES

Güzel olduğuma şükrediyorum,
Onun için de güzel bir atış yapabilirim,
Bu yüzden mi en güzelidir dedin?

ORMANCI

Özür dilerim madam, o anlamda söylememiştim.

PRENSES

Ne, ne? Önce iltifat, sonra da inkâr mı?

Gururlanmam kısa sürdü! Yani güzel değil miyim?

Yazıklar olsun!

ORMANCI

Hayır madam, güzelsiniz.

PRENSES

Şimdi de bana yaltaklanmaya kalkma.

İltifat bir işe yaramaz güzel olmadığında,

Aynam, dürüst aynam, doğruyu söylediğin için bu sana.

(*Ormancı'ya para verir.*)

Olumsuz sözlerin için güzel bir bahşış, hak ettiğinden fazla.

ORMANCI

Sizin sahip olduğunuz her şey güzel.

PRENSES

Bakın, güzelliğimiz sahip olduklarımızla değerini buldu.

Ah şu güzelliğin inkârı, tamamen uygun günümüze!

Bahşışı ödeyen el çirkin de olsa övülüyor güzel diye.

Neyse, verin yayımı. Şimdi merhamet öldürmeye gidecek

Ve iyi bir atışın sonu kötü bitecek.

Böyle iyi bir atışla kurtaracağım namımı:

Iskalarsam merhametim izin vermediğindendir;

Vuracak olursam, öldürmek istememden çok

Yay çekmedeki ustalığımı kanıtlamak içindir.

Şurası kesin ki insanın bazı durumlarda

Kendi onuru suçlu duruma girer nefret edilecek suçlarla.

Dışarıda ünlenmek adına ve övgü almak uğruna,

Başka yere yöneltiriz yüreğimizin atışını;

Sadece övülmek uğruna, gönlüm hiç istemediği halde,

Masum bir geyiğin kanını dökmeye çalışacağım.

BOYET

Huysuz evli kadınlar da,

Sırf efendilerinin efendisi olma çabasıyla,

Övülmeyi üstünlük sağlamak için kullanmazlar mı?

PRENSES

Evet, sadece övgü – biz de övebiliriz
Kocasını yönetebilen her kadını.

(*Costard girer.*)

BOYET

İşte ayaktakımından biri geliyor huzurunuz.

COSTARD

İyi ikindiler efendilerim! Lütfen söyler misiniz,
Burada başhatun hanginizdir?

PRENSES

Başı olmayanları ayırırsan, hangimiz olduğunu bulursun.

COSTARD

Yani en büyüğü, en yükseği demek istedim.

PRENSES

Yani en bağımsızı, en uzun.

COSTARD

Evet, en bağımsızı ve en uzun. Öyledir. Doğruya doğru.

Sizin beliniz madam, benim zekâm kadar ince,

Şu kızlardan herhangi birinin kemeri uyar size.

Başhatun sizsiniz, değil mi?

Çünkü buradaki en bağımsızı sizsiniz.

PRENSES

Ne istiyorsunuz efendi? Nedir dileğiniz?

COSTARD

Mösyö Biron'dan Rosaline adlı bir leydiye mektup getirdim.

PRENSES

Ya bir mektup demek? Bir mektup ha! O benim iyi dostumdur.

(*Mektubu alır.*)

Sen şöyle dur bakalım. Boyet, siz de şu mühürü açınız.

BOYET

Hizmetinizdeyim efendim.

(*Mektuba bakar.*)

Ama bu mektup yanlış adrese gelmiş.
Jaquenetta adında birine yazılmış,
Buradaki kimseyi ilgilendirmez.

PRENSES

Olsun, okuyalım bakalım.
Mührü açın ve herkes kulak versin.

BOYET

(Okur.)

“Gökler adına. Güzel olduğun kuşku götürmez; sen gerçekten çok güzelsin, doğrusu çok çekicisin. Erdemliden daha erdemli, güzelden daha güzelsin, gerçek olandan daha gerçek; kölen olan bu kahramanı teselli etmelisin. Gözüpek ve tanınmış kral Cophetua, yoksul ve herkesin kuşkuyla bakmadığı dilenci Zenelophon’a gönlünü kaptırmış ve onu görünce, “*Veni, vidi, vici,*” diyen de o olmuştur; halkın –hatta en aşağı avam tabakanın–*videlicet*,¹ geldi, gördü, yendi diye çözümlediği bir sözdür bu. Geldi bir, gördü iki, yendi üç. Kim geldi? Kral geldi. Neden geldi? Görmeye. Neyi gördü? Yendiğini. Kime geldi? Dilenciye. Ne gördü? Kimi yendi? Dilenciye. Sonuç zafer. Kimin açısından? Kralın. Yenilen kazanmıştır. Kimin açısından? Dilencinin. Sonuç zıfak yatağı. Kimin açısından? Kralın. Daha doğrusu, ikisi tek beden olmuş ya da ikiden bir çıkmış. Bu örnekten yola çıkarak şimdi ben kralım, soylu olmadığın için sen de dilencisin. Aşkını isteyebilir miyim? İsteyebilirim. Aşkın için zorlayabilir miyim? Evet, zorlayabilirim. Aşkın için yalvarabilir miyim? Evet, yalvaracağım. Üstündeki paçavralar yerine ne dilersin? Elbette süslü giysiler. Değersiz bir ad yerine? Bir unvan. Senin içinse? Ben. Öperken dudaklarım ayaklarını kirletir, hayalini gözlerimin önüne getirir, kalbim vücudunun her yanında atarken yanıtını beklerim.

Bu en hünerli girişimle senin olan,
Don Adriano de Armado.”

1 Yani.

İşte Nemea aslanı da böyle kükremiştir:

“Benim avım olan sen minik kuzucuk

Boyun kırıp yatacaksın

Hükümdarlara özgü ayaklarımın altına,

Ben seninle istediğim gibi oynayacağım

Ama karşı gelirsen zavallı şey, o zaman ne olursun?

Öfkemin gıdası, mağaramın yemeği olursun.”

PRENSES

Böyle bir mektup yazan kişi nasıl bir gösterişçi ahmak
acaba?

Ne sersem, ne kuş beyinli bir herif?

Bundan daha saçma bir şey duydunuz mu?

BOYET

Eğer yanılmıyorsam, ben bu el yazısını tanıyorum.

PRENSES

Herhalde hafızanız zayıf, az önce okurken fark etmediniz.

BOYET

Bu Armado, sarayda kalmakta olan bir İspanyoldur;

Eşi görülmemiş bir palavracıdır;²

Kral ile çalışma arkadaşlarının eğlence kaynağıdır.

PRENSES

(*Costard'a.*)

Sen efendi, söyle bakalım,

Kim verdi bu mektubu sana?

COSTARD

Söyledim ya, efendim verdi.

PRENSES

Kime verecektin onu?

COSTARD

Efendimden hanımefendiye.

PRENSES

Hangi efendiden hangi hanımefendiye?

2 Elizabeth döneminde çılgın bir İtalyan kendisine “dünyanın imparatoru” anlamına gelen “monarcho” unvanını vermiş ve sonradan yaygınlaşan bu sözcük zaman zaman dalga geçmek için kullanılmıştır.

COSTARD

İyi kalpli lordum Biron'dan
Fransa'dan gelen Rosaline adlı leydiye.

PRENSES

O mektubu yanlış yere getirdin. Hadi lordlar, gidelim.
(*Rosaline'a.*)

Al tatlım, sakla bunu; bir gün senin de sıran gelir.
(*Boyet, Rosaline, Maria ve Costard dışında
herkes çıkar.*)

BOYET

Turnayı gözünden kim vurmuş? Kimmiş o vuran?

ROSALINE

Kim olduğunu göstereyim mi size?

BOYET

Evet benim güzellik hazinem.

ROSALINE

Kim olacak, yayı taşıyandır. Aldın mı ağzının payını.

BOYET

Leydim boynuzluları öldürmeye gidiyor, ama evlenirseniz,
O yıl boynuzlu sayısı azalmazsa, beni boynumdan asın.
Aldınız mı cevabınızı?

ROSALINE

Ama avlayan benim.

BOYET

Peki sevgili geyiğiniz kim?

ROSALINE

Boynuzlarını boyuna göre düşünecek olursak,
Siz yeterli olamazsınız. Ne dersiniz buna?

MARIA

Boyet, onunla böyle çene yarıştıırırsanız,
Her zaman taşı gediğine koyacak.

BOYET

Ama böyle kendi gediğinden vurulacak,
şimdi koydum mu gediğine?³

3 Boyet burada soyluluğa yakışmayan belden aşağı bir espri yapmaktadır.

ROSALINE

Ben de eski bir deyişle geleyim üzerine: Fransa kralı Pepin⁴ de bir zamanlar taşı gediğine koyan küçük bir çocukmuş.

BOYET

Ben buna karşı daha eskiye dayanan bir şey söyleyeyim: Britanya kraliçesi Guinevere⁵ de taşı gediğine koymayı seven bir kadınmış.

ROSALINE

(*Şarkı söyler.*)

“Gediğine koyamazsın, gediğine, gediğine
Koyamazsın gediğine, ey benim beyzadem.”

BOYET

(*Şarkı söyler.*)

“Ben koyamam, koyamam gediğine,
Ama bir gün bulunur koyacak biri.”

(*Rosaline çıkar.*)

COSTARD

Doğrusu çok eğlenceliydi! İkisi de çok güzel oturttular.

MARIA

İyi nişan alıp hedefi tam on ikiden vurdular.

BOYET

Hedef! Hedef, ama ne hedef! Leydim hedeften söz ediyor.
O hedefi görür görmez içine bir ok saplamak gerek.

MARIA

Hedeften çok uzaktasınız, ıskaladınız.
İnanın, daha çok uygulama yapmalısınız.

COSTARD

Gerçekten hedefe daha yakınlaşmalı, yoksa tam yerini
bulmanız zorlaşır.

BOYET

Ben ıskalamışsam, herhalde o zaman seninki bulacak
hedefi.

4 Charlemagne'nın babası.

5 Kral Arthur'un eşi, sadakatsizliği ile ün yapmıştır.

COSTARD

O zaman kadın da bu iyi atış karşısında hedefin
yarıldığını görecek.

MARIA

Hadi ama, bu çok ahlaksızca bir sohbet,
ağzınızı bozmayın.

COSTARD

Okçulukta onunla yarışamazsınız, top oyununda
meydan okumalısınız ona.

BOYET

Top bir yere çarparsa korkarım yön değiştirecek.
İyi geceler baykuş herif.

(Boyet ve Maria çıkarlar.)

COSTARD

Kalıbımı basarım, çok basit, budala, aşâğılık biri!
Hey Tanrım, nasıl da canına okuduk kızlarla birlikte!
Ne güzel takılmalardı o eşsiz kabalıkta nüktelerle,
Gerçekten ne güzel imalardı, açık saçık, ama uygundu!
Öte yandan Armado ise – çok kibar biri!
Bir leydiye yaklaşımı, onun yelpazesini taşıması!
El öpüşü ve çok tatlı bir şekilde yemin edişi!
Ve yine bir torba dolusu nüktesi olan o fırlama uşâğı!
Ah Tanrım, çekici, ufacık bir su sineğı!
(Dışarıdan sesler gelir.)

Hey kim var orada!
(Çıkar.)

2. Sahne

(Dull, Holofernes ve Nathaniel girerler.)

NATHANIEL

Gerçekten çok saygı duyulacak bir spor türüdür, iyi niyetle yapılması da işin güvencesidir.

HOLOFERNES

Bildiğiniz gibi, geyik ilk başlarda *sanguis* olarak, yani kanıyla canıyla olgun bir elma gibi *caelum*'un, yani gök-kubbenin, cennetin kulağında değerli bir küpe misali sallanırken bir anda *terra*'ya, yani yeryüzüne, toprağa, dünyaya bir yabanelması gibi düşüverdi.

NATHANIEL

Doğrusu öğretmen Holofernes, bilimsel açıdan bunun çeşitli açıklamaları var. Ama efendim, eminim bu beş yaşında⁶ bir erkek geyikti.

HOLOFERNES

Sir Nathaniel buna inanmıyorum, *haud credo*.⁷

DULL

“Yaşlı boz geyik” mi? Hayır, yaşlı bir boz geyik değil, iki yaşında genç bir erkek geyikti.

HOLOFERNES

Çok kaba, yersiz bir laf bu! Aynı zamanda bulanık bir başlangıç; *in via*, bir bakıma da talihsiz bir açıklama, *facere*, sırf cevap vermek için ya da *ostentare*, biçimsiz, hamhalat, yontulmamış, eğitimsiz, daha doğrusu kara cahil, hatta okumayı bile sökmemiş biri, benim *haud credo* sözümün arasına girmeye kalkıyor.

DULL

Ama o yaşlı bir boz geyik değil, iki yaşında genç bir erkek geyik dedim.

HOLOFERNES

Çifte kavrulmuş budalalığın dik âlâsı, *bis coctus*! Of, sen cehalet canavarı, ne çarpık bir görünüşün var!

NATHANIEL

Sır, o kitabın var ettiği zarafetle beslenmemiş ki,
Ne kâğıt yemiş, ne de mürekkep yalamıştır.
Zekâsı gelişmemiştir. O sadece bir hayvandır.

⁶ Bir geyiğin boynuzları ancak beş yaşına gelince tam olarak büyümüş olur.

⁷ “İnanmıyorum, yanlışın var,” anlamında.

Zevkleri ve duyguları olan bizler, halimize şükredelim diye
Böylesi ayırık otları konulmuştur önümüze.
Onlar kısır kalırken, bizler meyve vermekteyiz.
Bir mankafa, düşüncesiz bir budala gibi davranmak
Yakışmayacağına göre bana,
Onu bir okullu gibi görmek yüzkarası olurdu eğitim adına
Ama *omne bene*, yaşlı bir papazla aynı düşüncedeyim:
Rüzgârı sevmeyenler, havayı hoş göremezler.

DULL

Siz ikiniz okumuş adamlarsınız; söyler misiniz bana,
Kabil henüz beş haftalıkken bir aylık olan kimdi?

HOLOFERNES

Dictynna,⁸ efendi Dull, *Dictynna*.

DULL

Diktima da ne?

NATHANIEL

Phoebe'nin⁹ takma adı; yani Luna, gökteki ay.

HOLOFERNES

Ay bir yaşındayken Âdem de o kadardı,
Ama beş haftalık olduğunda yüz yaşına ulaşmıştı.
İşte işin esprisi de bu karşılaştırmada saklı.

DULL

Gerçekten de doğru, esprisi bu kargaşada¹⁰ saklı olmalı.

HOLOFERNES

Tanrı sana akıl fikir versin! Ben, “işin esprisi de bu *karşılaştırmada* saklı,” demiştim.

DULL

Ben de diyorum ki, bu karşılaştırmada bir bokluk var,
çünkü ay hiçbir zaman bir aydan fazla sürmez. Ve şunu
da tekrar ediyorum, prensesin vurduğu genç, erkek bir
geyikti.

8 Ay, av ve bekâret tanrıçası Diana.

9 Diana'nın lakabı.

10 Sözcükleri çoğu kez yanlış anlayan Dull, iki okumuş adamın kendisiyle dalga geçtiklerini sezer ve bu kez bilerek “kargaşa” sözcüğünü kullanır.

HOLOFERNES

Sir Nathaniel, bir geyiğin ölümü üzerine uydurduğum bir mezar yazıtını dinlemek ister misiniz? Bu cahili memnun etmek için prensesin öldürdüğü geyik genç bir erkekti demeliyim herhalde.

NATHANIEL

Perge, devam ediniz sayın öğretmen Holofernes, şu kaba sabalığı bertaraf etmek için, *perge*.

HOLOFERNES

Konuşmamda bazen aliterasyona başvururum, çünkü kolayca dilin denetimini sağlar.

“Avlanmayı seven prenses attı okunu
Ve kıydı canına erkek geyiğin;
Bazılarına göre dört yaşında bir erkek geyikti,
Acı çekmiyordu ta ki vurulana kadar, ama öldü gitti.
Köpekler acı acı havlıyordu,
Ağaçlar arasından atlayan üç yaşında bir erkek geyikti
desem,

Ne değişecek ki, ister üç ister iki yaşında olsun,
Önemli olan çok acı çekerek ölmesi değil mi?”

NATHANIEL

Ender bulunan bir yeteneksiniz!

DULL

Eğer yetenek bir yetiyse, bakın nasıl yetiyor kendine
pençesiyle.¹¹

HOLOFERNES

Bu bana Tanrı vergisi; bu durmadan değişen biçimler, nesneler, figürler, düşünceler, itkiler, isyanlar ile dolu, basit, karışık, çılgın, sıradışı bir ruh. Bütün bunlar bel-
leğimin mutfağında doğar, *pia mater*'imin¹² rahminde

11 Aynı şekilde telaffuz edilen talent=yetenek ve gelen ile talon=pençe sözcükleriyle bir söz oyununa gidilmiştir.

12 Beyin zarı.

gelişir ve vakti gelince doğar. Ama bu Tanrı vergisi sadece ona sahip olana yarar, şükürler olsun ben buna sahibim.

NATHANIEL

Sir, sizin için Tanrı'ya hep dua ederim. Kilisemin müdavimlerini, onların çocuklarını eğittiniz ve kızları da otoriteniz altında bayağı geliştiler.¹³ Siz beldemizin iyi bir üyesisiniz.

HOLOFERNES

Herkül adına, eğer oğulları zekiyse eğitilmek istemeyceklerdir; eğer kızları becerikliyse, ben de onları zorlayabilirim. Ama *vir sapit qui pauca loquitur*, yani ben az konuşan akıllı bir kişiyimdir. Bakın, bir hatun kişi bize el sallıyor.

(Elinde bir mektup ile Jaquenetta ve Costard girerler.)

JAQUENETTA

İyi sabahlar dilerim Adam¹⁴ efendi.

HOLOFERNES

Adam Efendi mi! *Quasi*¹⁵ birine nüfuz etmek ister gibi sanki?

Eğer birine nüfuz edilecekse bu kim olabilir?

COSTARD

Meryem adına, öğretmen efendi, olsa olsa bu biri büyük fıçı şaraptan en çok hoşlanandır.

HOLOFERNES

“Büyük fıçıya nüfuz etmek,” yani fıçıyı açmak – dünyanın budalasından bir fantezi kıvılcımı; alevi başlatmaya, domuzu sevindirmeye yeterli bir inci.¹⁶ Gayet iyi anlaşıldı.

13 İki anlamlı: 1. Gelişmek, 2. Gebelikte karnın büyümesi.

14 Jaquenetta “papaz” anlamına gelen “parson” yerine “person” diye hitap ediyor.

15 Sanki.

16 O dönemdeki iki deyimden yararlanılmış: 1. “En soğuk fitilden sıcak ateş çıkar”, 2. “Domuzun önüne inci dökülmez”; bkz. Hibbard, s. 156.

JAQUENETTA

Sayın papaz efendi, ne olur bu mektubu

bana okur musunuz?

Costard getirdi. Don Armado yazmış. Yalvarırım okuyun.

(*Holofernes düşünüürken Nathaniel mektubu alır
ve göz gezdirir.*)

HOLOFERNES

“*Fauste, precor gelide quando pecus omne sub umbra
Ruminat*”¹⁷

vesaire. Ey Mantua’lı kadim şair¹⁸ senden söz ederken
hep Venedik’i gezmiş gibi olurum:

“*Venetia, Venetia,
Chi non ti vede, non ti pretia*”¹⁹

Ey Mantua’lı, Mantua’lı olmayan sevemez seni.

(*Şarkı söyler.*)

Do, re, sol, la, mi, fa–

Özür dilerim efendim, neler yazılmış? Başka deyişle Hora-
tius’un dediği gibi manzum mu yazılmış?

NATHANIEL

Öyle efendim, hem de eğitilmiş birinin nazmı bu.

HOLOFERNES

Kıtaı, dizeleri, nazmı bir görelim bakalım. *Lege domine*,
okuyunuz efendim.

NATHANIEL

(*Okur.*)

“Eğer aşk yeminimi bozuyorsa, nasıl yemin edebilirim
aşkıma?

Güzelliğe adanmamışsa bir yemin, nasıl bağlı kalabilirim
andıma?

Kendime olan yeminimi bozsam bile, sonsuza dek bağlıyım
ben sana;

17 Faustus, koyun sürün serin gölgelikte geviş getirdiğinden beri, ben senin için dua ediyorum.

18 Johannes Baptista Spagnola of Mantua, (1448-1516) Mantuanus adıyla anılır. Virgilius’un çoban şiirlerini taklit eden şiirler yazmıştır.

19 Venedik, seni görmeyen kıymetini değerlendiremez.

Bana çınar gibi gelen duygularım, boynu eğik söğüde
benzeyebilir sende.
En sevdiğim kitaplardan vazgeçtim, gözlerini kitap yaptım
kendime,
Çünkü yaşamın bütün zevkleri, bilginin kavradığı her şey
senin gözlerinde.
Eğer bilgi bir hedefse, seni bilmek her şey için yeterlidir;
Seni övebilecek olan ancak iyi eğitim görmüş bir dil
olabilir,
Seni görüp de hayran olmayan dünyanın en cahil kişisidir;
Görür görmez her şeye hayran olmak gurur duyduğum
niteliğimdir.
Jüpiter'in yıldırımları gözünde çakıyor, sesin onun
gök gürültüleri gibi,
Kızgın olmadığında uyumlu bir müzik ve tatlı bir sıcaklık
yayıyor sesin.
Sen cennete layık bir varlıksın, ne olur bağışla bu hayranını
sevgilim,
Cennetin övgüsünü kazanmış birine böyle dünyevi sözler
ettiğim için.”

HOLOFERNES

Apostrofları dikkate almadığınız için vurguları kaçırdınız. Şu küçük şiire bir de ben bakayım.

(*Mektubu alır.*)

Sir Nathaniel bu şiirde dizelerin ölçüsü doğru, ama incelik, akıcılık ve şiirin o altın kadar değerli ahengi, yani *caret* yok. Gerçek şair Ovidius Naso'ydu. Peki ama neden “Naso”, hayallerindeki çiçeklerin güzel kokularını hissedip onları şiire dökcek kocaman bir burnu olduğu için mi? *Imitari*, yani taklit hiçbir işe yaramaz. Çünkü taklit tıpkı köpeğin sahibini, maymunun onu besleyeni ve atın koşumlarını takan seyisini taklit etmesi gibi bir şeydir – söyleyin *domicella* – bakire kızım, bu mektup size mi yazılmış?

JAQUENETTA

Evet efendim.

HOLOFERNES

Önce hitap cümlesine bir göz atalım.

(Okur.)

“Kar beyazı elli güzeller güzeli Leydi Rosaline’a,” diyor. Şimdi de son cümlede kime hitap ettiğine ve imzaya bakalım; şöyle yazıyor: “Leydi hazretlerine, büyük bir arzuyla sizin hizmetinizde olan Biron.” Sir Nathaniel, şu Biron, kralla birlikte ant içen kişi değil mi? Bu mektup da o yabancı kraliçenin nedimelerinden birine yazılmış, ama her nasılsa yolunu şaşırp buraya gelmiş.

(Jaquenetta’ya.)

Sevgili kızım fırla git, bu mektubu hemen haşmetli kralımıza ver. Bu çok önemli olabilir. Kibarca vedalaşacağım diye vakit kaybetme. Seni bu görevden başıslıyorum. Hoşça kal.

JAQUENETTA

Canım Costard, sen de benimle gel. Tanrı sizi korusun efendim.

COSTARD

Seninle geliyorum kızım.

(Costard ile Jaquenetta çıkarlar.)

NATHANIEL

Efendim, Tanrı korkusuyla çok dindarca bir iş yaptınız. Azizlerden birinin söylediğine göre–

HOLOFERNES

Sir, bana azizlerden filan söz etmeyin, akla yakın gelen bahanelerden korkarım ben. Şu şiire dönelim: Siz hoşlandınız mı Sir Nathaniel?

NATHANIEL

El yazısı açısından fevkalade buldum.

HOLOFERNES

Bugün bir öğrencimin babasının evine akşam yemeğine davet edildim; eğer yemek öncesi duasını etmeyi kabul

buyurursanız, öğrencimin babasının nezdinde itibarım artacağı gibi, sizin *ben venuto*, yani iyi karşılanacağınızı da belirtmek isterim. Aynı zamanda, okumuş olduğunuz o manzumenin ne kadar bilgisizce, şiirden ve zekâdan uzak, yaratıcılıktan nasibini almamış bir şey olduğunu yemek sırasında kanıtlayabilirim. Bu yüzden arkadaşlığınızı rica ediyorum.

NATHANIEL

Teşekkürlerimle kabul ediyorum. Kutsal Kitap'a göre dostluk yaşamın mutluluğudur.

HOLOFERNES

Certes, kesinlikle, Kitap bu durumu kanıtlamaktadır.
(*Dull'a.*)

Efendi, sizi de davet ediyorum; bana hayır demeyin. *Pauca verba*, yani az konuşan öz konuşur. Hadi gidelim. Soylular avlanmayı sürdürürken, biz de kendi zevkimize bakalım.

(*Çıkarlar.*)

3. Sahne

(*Biron elinde bir kâğıtla yalnız başına girer.*)

BIRON

Kral geyik avlamada, bense kendi kendimi avlamakla meşgulüm. Onlar geyiğe bir tuzak kurmuşlar; bense bulaştığım bu tuzaktan, o kara kehribar gözlerden kurtulmaya çalışıyorum. Bulaşmak! Kötü bir kelime. O zaman otur ve kederle bekle; dediklerine göre budalanın biri söylemiş bunu, şimdi ben de söylüyorum, öyleyse ben de budalayım. Akıllıca! Tanrım, bu aşk Aias²⁰ kadar çıldırtıyor beni. O koyunları öldürmüş, bu aşk da bir koyun gibi beni. Benim için çok doğru bir saptama.

20 Agamemnon, Akhilleus'un zırhını Odysseus'a armağan edince Aias çıldırır ve düşman sandığı bir koyun sürüsüne saldırır; "Aias kadar çılgın" deyimi buradan gelir.

Âşık olmayacağım. Eğer olursam, assınlar beni. Hayır, olmayacağım. Ah, ama onun gözleri! O gözlerindeki ışık olmasaydı sevemezdim onu. Evet, onun o güzel gözleri yok mu! İşte böyle, yalan söylemekten gırtlığıma kadar batmışım. Tanrı biliyor âşığım, bu aşk bana şiiri öğretti, beni melankolik yaptı.

(Elindeki kâğıdı göstererek.)

İşte şiirimin bir kısmı burada.

(Bir elini göğsüne bastırarak.)

Ve kederim de işte şurada. Sonelerimden birini çoktan ona gönderdim. Soytarı taşıdı, bu akılsız gönderdi ve leydi aldı. Tatlı soytarı, daha tatlı akılsız, en tatlısı sev-gili leydim! Eğer diğer üçü de benim gibi âşık olsalardı, dünya tersine dönse aldırmazdım. İşte elinde kâğıtla biri geliyor. İç çekişleri için Tanrı yardımcısı olsun.

(Bir kenara çekilir.)

(Elinde bir kâğıtla kral girer.)

KRAL

Yazıklar olsun bana!

BIRON

(Kendi kendine.)

Belli ki o da vurulmuş! Devam et tatlı Küpid. Kör uçlu bir kuş okuyla tam sol göğsünden vurmuşsun onu. Ama gizlenmeliyim.

KRAL

(Okur.)

“Bu kadar tatlı bir öpüş konduramaz güneşin altın ışınları
Gonca gülün üstündeki sabahın ilk çiy damlalarına.
Senin gözlerinin aydınlığı vurdukça günün taze ışınlarına
Yanaklarımdan akar gider çiy taneleri gecelerin kuytularına.
Derinlerin saydam göğsünden görünen gümüş ay,
Soluk kalır gözlerinin o görkemli ışıltısı yanında,
O güzel yüzün bana ışık verir gözyaşlarımın arasında,
Pırıl pırıl parlarsın gözyaşlarımın her damlasında.

Gözyaşlarımın her damlası seni taşıyor benliğime
Sen geçiyorsun kalp ağrılarımın üzerinden zaferle.
İyi bak içimde sel gibi taşan gözyaşlarıma
Benim acılarımdan doğuyor senin görkemli parlaklığın.
Fakat kendini o kadar beğenme öyle,
Yoksa aynalara kalır gözyaşlarım.
Ama beni ağlatacaksın yine de.
Ah kraliçelerin kraliçesi, benim için nasıl yücelerdesin,
Hiçbir ölümlü seni dile getiremez, sığmazsın belleklere.”
Gönül yaramı nasıl sezdirmeliyim ona?
Bu kâğıdı yere düşürmüş gibi yapabilirim.
Tadında bırakıp havailiği gizlemeli.
Biri geliyor, kim acaba?

(Longueville elinde bir kâğıtla girer. Kral saklanır.)

Ne? Longueville’miş, hem de bir şey okuyor! Dinlemeliyim.

BIRON

(Kendi kendine.)

Tıpkı senin gibi bir çılgın daha ortaya çıktı!

LONGUEVILLE

Yazık! Yeminimi de nasıl bozdum.

BIRON

(Kendi kendine.)

İşte bir yalancı daha, elindeki de kanıtı.

KRAL

(Kendi kendine.)

Umarım o da âşıktır. Utancıma ortak olur.

BIRON

(Kendi kendine.)

Sarhoş sarhoşun halinden anlar.

LONGUEVILLE

Yeminimizi ilk bozan ben miyim acaba?

BIRON

(Kendi kendine.)

Bu konuda seni teselli edebilirim – senden önce iki kişi var.

Seninle triumvirlik tamamlandı, üç köşeli kep ortaklığı²¹
Ya da Tyburn'deki üçgen darağacı direkleri gibi.²²

LONGUEVILLE

Korkarım bu düzensiz dizelerim etkili olmayacak.
Ah tatlı Maria, aşkımın imparatoriçesi,
Bu şiir dizelerini silip düzyazı olarak yeniden yazmalıyım.

BIRON

(*Kendi kendine.*)

Sakın ha, dizeler Küpid'in donunun bekçileridir;
Bozma dükkânının düzenini.

LONGUEVILLE

Ama bu da olabilir.

(*Yazdığı soneyi okur.*)

“Vefasızlıkla yeminimi bozmaya iten beni,
Dünyada hiçbir şeyin karşı koyamayacağı
Tanrı kelamı gözlerin değil miydi?
Cezası olamaz senin için yemin bozanın.
Kadınlara bakmamak içindi benim andım,
Ama sen bir tanrıçasın, seninle ilgisi yok yeminimin.
Yeminim bu dünya için, oysa sen tanrısal bir aşksın;
Lütfedersen eğer düzelecek bu bahtsızlığım,
Yemin ağızdan bir nefesle çıkar, nefes ise buhardır sadece.
Öyleyse sen dünyamı aydınlatan güzelim güneş;
Bu buharı bir nefeste atmalısın dışarı.
Bu günah benim değil, eğer bozmuşsam yeminimi:
Eğer dönmüşsem andımdan bu suçu hangi çılgın işlemezdi,
Cennete erişmek için hiç bozulmaz mı dünyevi bir yemin?”

BIRON

(*Kendi kendine.*)

İşte teni bir inanç yapan âşık bir erkeğin üslubu,
Çekici bir genç kızdan tanrıça yaratıyoruz.

21 16-17. yüzyıllarda bazı kilise görevlileri ile üniversite öğretim üyeleri üç ya da dört köşeli kepler giyerlerdi.

22 Middlesex'teki Tyburn kasabası idamların yapıldığı yerd. İdam sehpası üç ayaklı bir darağacıydı.

Putperestlik değil de, nedir bu?
Tanrı ayırmasın bizleri doğru yoldan!
Çünkü epeyce ayrıldık amacımızdan.

LONGUEVILLE

(Kendi kendine.)

Kiminle göndereceğim bu mektubu?
(Dumaine elinde bir kâğıtla girer.)
Gelen mi var? Saklanmalıyım.
(Bir kenara çekilir.)

BIRON

(Kendi kendine.)

Önüm, arkam, sağım, solum sobe!
Çocukların saklambaç oyunu gibi.
Ben de tıpkı bir yaritanrı gibi oturmuşum gökyüzünde,
Zavallı çılgınların sırlarını gözlüyorum dikkatle.
Bakalım daha neler çıkacak hırsızın torbasından!
Ulu Tanrım, yaşasın, kavuştum dileğime!
Bir tavada kuş beyinli dört horoz kızartması.

DUMAINE

Ah, kutsal Kate!

BIRON

(Kendi kendine.)

Ah seni bayağı horoz ibiği!

DUMAINE

Göklerdesin, ölümlü gözlerde bir mucizesin!

BIRON

(Kendi kendine.)

Yalan söyleme, yeryüzünde işte, mucize filan değil, Küpid'in kanlı canlı askeri.

DUMAINE

Onun kehribar rengi saçları kehribarı bile çirkin gösterir.

BIRON

(Kendi kendine.)

Nasıl da biliyor kehribar renkli kargayı.

DUMAINE

Dimdik bir kadın, sedir ağacı gibi.

BIRON

(*Kendi kendine.*)

Ayakların yere değsin, beli bükülmüş gebe bir kadın gibi.

DUMAINE

Parlak güneşli günler gibi.

BIRON

(*Kendi kendine.*)

Güneşin görünmediği bulutlu günler gibi.

DUMAINE

Ah, dileğim bir yerine gelse!

LONGUEVILLE

(*Kendi kendine.*)

Benimki de!

KRAL

(*Kendi kendine.*)

Ulu Tanrım, benimki de!

BIRON

(*Kendi kendine.*)

Amin, benim dileğim de! Amin, ne güzel sözcük değil mi?

DUMAINE

Unutmalıydım onu, ama kanıma egemen bir ateş sanki,
Her an anımsatıyor kendini.

BIRON

(*Kendi kendine.*)

Kanında ateş mi? Bir kesik açıp,
Kanını dök bir çanağa, sönsün ateşin.²³ Ah şu yanılğı!

DUMAINE

Bir kez daha okumalıyım yazdığım şiiri.

BIRON

(*Kendi kendine.*)

Bir kez daha tanık olacağız, aşk nasıl şaşırtır bir erkeği.

23 O dönemde ateşi düşürmek için kan akıtmak gerektiğine inanılıyordu.

DUMAINE

(*Yazdığı şiiri okur.*)

“Bir gün –ah o ne gündü!–

Aşk kendi ayı olan mayısta,

Hoş kadınsı bir havada

Güzeller güzeli bir gonca gördü.

Rüzgâr kendini göstermeden,

Kadife yapraklar arasından bir geçit buldu;

Ölesiye seven âşığın yüreği

Cennetin nefesiyle doldu.

“Ey hava” dedi o, “şişir yanaklarını rüzgârla;

İçime dolsun aşk nefesin,

Belki o zaman hayat bulabilirim!

Yeminimle elim kolum bağlı ne yazık ki,

Asla dikeninden ayırıp koparamam seni.

Böyle bir yemin hiç yakışmaz gençliğe,

Gençlik için uygun olan sarılmaktır güzele.

Yeminimi bozdum diye senin uğruna

Günahkâr diyemezsin bana;

Juno bir habeş olsaydı da,

Jüpiter’den kendini uzak tutsaydı,

Jüpiter bir ölümlüye dönerdi senin uğruna

Ve adardı bütün hayatını sana.”

Bu mektupla birlikte, gerçek aşk orucumun acısını belirten

Bir şey daha göndermeliyim.

Ah, keşke kral, Biron ve Longueville de

Âşık olsalardı benim gibi!

Kötünün örneği kötüye,

O zaman yemin bozmanın günahı alnımdan silinirdi,

Çünkü günahı aynı olanlar suçlayamaz birbirini.

LONGUEVILLE

(*İleri çıkar.*)

Dumaine senin aşkın hayır işi sevgiden uzakta,²⁴

Bu yüzden bir ortak arıyorsun aşk acısıyla.

24 Dünyevi aşkın karşıtı olarak Hristiyanlıktaki sevgi, şefkat.

Yüzün solgun olabilir, ama biliyorum ki ben de
Utançtan kızarırım habersiz yakalansaydım böyle.

KRAL

(İleri çıkar.)

Sizin de yüzünüz kızarmalı bayım. Aynı durumdasınız.
Onu azarlıyorsunuz, oysa siz iki kat kızarmalısınız.
Longueville, Maria'ya âşık olan siz değil misiniz?
Ateşli bir sone yazmadınız mı onun uğruna?
Aşkından göğsünden fırlayacakmış gibi çarpan yüreğini
Susturmak için umutsuzlukla kavuşturmadın mı kollarını?
Şu çalılığın ardından gizlice izledim ikinizi
Her ikiniz için de yüzüm kızardı.
Günah dolu dizelerini dinledim, davranışlarınızı izledim,
Nasıl arzuyla iç çektiğinizi gördüm.
Biriniz “Niçin ben?” derken,
“Ah Jüpiter,” diye yakındı öteki.
Biriniz için altın sarısı saçlar, diğeri için gözleri billur.

(Longueville'e.)

Cennete erişmek uğruna yemine sadakatini bozacaktın.

(Dumain'e.)

Ve sen aşkın uğruna yemininden dönecektin.
Büyük bir coşkuyla ettiğiniz yemine ihanetinizi duyunca,
Biron ne diyecektir acaba?
Sizi nasıl aşağılayacak, kimbilir ne nükteler patlatacaktır!
Nasıl zaferle dört köşe olup sizi alaylarıyla batıracaktır!
İnanın, dünyanın bütün hazinelerini verseler,
Bu olan biteni benden öğrenmesini hiç istemezdim.

BIRON

(İleri çıkar.)

İkiyüzlülüğü kırbaçlamak için çıktım karşınıza.
Ah haşmetlim, beni bağışlamanızı rica ederim.
Özür dilerim, ama siz efendimizin
Nasıl hakkı olabilir bu zavallı âşıkları azarlamak?
Gözler yalan söylemez; gözyaşlarınızın ardında

Tanıdığımız bir prenses belirlemekte;
Yemininizden dönmezsiniz, kötü bir şey sözünden dönmek;
Vazgeçin kiralık şairlerinkine benzer soneler yazmaktan!
Siz içinüz ettiğiniz yemini bozmaktan
Ve anlaşılmaya uymamaktan hiç mi utanmıyorsunuz?
Siz onun gözündeki çöpü gördünüz, kral da sizinkini,
Ama ben içinüzü birden yakaladım.
Ah ne akılsızca sahneler seyrettim bir bilerseniz,
İç çekişler, inilti, üzüntüler, sıkıntılar!
Büyük bir sabırla seyrettim olduğum yerden,
Baktım, haşmetli bir kral tatarcığa dönüşmüş!
Yüce Herkül ise topaç çeviriyor,
Akıllı Süleyman bir sokak şarkısı söylüyor,
Ve Nestor²⁵ çocukları toplamış seksek oynuyor,
Durmadan kusur bulan Timon²⁶ anlamsız şeylere gülüyor.
Söylesene Dumaine, bu üzüntün nedir?
Sen Longueville, ya senin acın? Ya sizinki haşmetlim?
Hepsi de kalp ağrısı değil mi? Size yulaflı şarap²⁷ içirmeli!

KRAL

Ağır kaçtı ama bu şaka.
Seyredip bizi, hepimizi kandırdın ha?

BIRON

Ben sizi kandırmadım, asıl ben kandırıldım.
Yeminine sadık biri olarak yemini bozmanın
Günah olduğuna inananlardanım.
Sizler gibi verdiği sözü tutmayanları
Arkadaş saydığım için kendimi aldatılmış hissediyorum.
Ne zaman gördünüz benim oturup şiir yazdığımı?
Ya bir kız için sayıkladığımı?
Ya da süslenmeye zaman ayırdığımı?

25 Troya'yı kuşatan Yunanlılardan Pylosluların önderi.

26 Antik dönemin dillere destan mizantropu. Shakespeare *Atinalı Timon* oyununda onu kahramanı yapmıştır.

27 Yulaf karıştırılmış sıcak şarap, genellikle hastalara ve özellikle de gebe kadınlara içirilirdi.

Hiç gördünüz mü övdüğümü,
Bir eli, bir ayağı, bir yüzü, bir gözü,
Bir duruşu, bir alını, bir göğsü,
Bir beli, bir bacağı, bir yürüyüşü,
Bir—

KRAL

Sakin ol! Neden bu kadar telaşlısın?
Namuslu biri mi, yoksa hırsız mı böyle dörtlale koşar?

BIRON

Ben dörtlale aşktan kaçıyorum. Sıkı âşık, bırak yakamı.
(*Elinde bir kâğıtla Jaquenetta ve Costard girerler.*)

JAQUENETTA

Tanrı kralı korusun!

KRAL

Ne dilekçesi getirdiniz bana?

COSTARD

Bir ihanet örneği.

KRAL

Ne ilgisi var ihanetin bu yazıyla?

COSTARD

Belki de hiçbir ilgisi yoktur efendimiz.

KRAL

Eğer hiçbir ilgisi yoksa,
İhaneti de alıp gidin yolunuza.

JAQUENETTA

Efendimiz yalvarırım okuyunuz bunu,
Bunu veren kişi kuşkuluydu; ihanet diye tutturdu.

KRAL

Biron şu neymiş bakıver.
(*Kâğıdı verir, Biron yazıya göz atar.*)
(*Jaquenetta'ya.*)

Kim verdi bunu sana?

JAQUENETTA

Costard verdi efendimiz.

KRAL

(*Costard'a.*)

Ya sana kim verdi?

COSTARD

Don Adramadio, efendimiz, Donlu Adramadio.

(*Biron kâğıdı yırtıp atar.*)

KRAL

Hey ne yapıyorsun? Neden yırttın mektubu?

BIRON

Saçma bir şey haşmetlim, saçma sapan bir şey.

Sizi ilgilendirecek bir şey değil efendim.

LONGUEVILLE

İyi de okuyunca birden heyecanlandı,

Okuyalım şunu, merak ettim bayağı.

DUMAINE

(*Biron'un yırtıp yere attığı parçaları toplar.*)

Bu Biron'un el yazısı, işte bu da imzası.

BIRON

(*Costard'a.*)

Seni odun kafalı orospu çocuğu,

Beni utandırmak için mi geldin dünyaya?

İtiraf ediyorum lordum, ben de o günahı işledim.

KRAL

Neee?

BIRON

Siz üç akılsız, bensiz oturmuşsunuz sofranın başına.²⁸

Bir dördüncü akılsızın katılması gerekiyordu;

Bunlar ve siz haşmetlim – ve benimle birlikte hepimiz

Aşk hırsızları olarak ölmeyi hak ediyoruz.

Daha fazlasını açıklarım, şu yabancıları savarsanız.

DUMAINE

Desene tamamlandı sayımız.

28 Büyük şölenlerde, üniversitelerde, hanlarda dört kişilik yemek masasında herkes aynı tabaktan yemek yerdi, buna “mess” denirdi.

BIRON

Doğru, doğru; dördü bulduk.

Şu sevdalı üveyikler gitmeyecekler mi?

KRAL

Hadi bakalım yolunuza!

COSTARD

Dürüst olanlar yürüyüp gitsin, meydan hainlere kalsın.

(*Costard ve Jaquenetta çıkarlar.*)

BIRON

Aziz lordlar, sevgili âşıklar, gelin kucaklaşalım!

Bizler etimiz ve kanımızla öteki erkekler kadar gerçeğiz.

Deniz nasıl yükselip alçalırsa, gök nasıl aydınlanıp

kararırsa,

Delikanlılar da eski kurallara boyun eğmeyi sevmez.

Dünyaya geliş nedenimize karşı koyamayız,

Görülüyor ki hepimiz yeminden dönmüş bulunuyoruz.

KRAL

Şu yırtıp attığın mektupta aşkın için neler yazmıştın?

BIRON

“Nelerdi?” diye sorarsanız söyleyeyim.

Kim görürse görsün cennetten inen Rosaline’ı,

İster cahil ve yabani bir Hintli olsun,

Göz kamaştıran Doğu’nun gündoğumunda

O aşağılık başını eğmeye vakit bulamadan

Ve onun parlaklığıyla gözleri kamaştığından

Secdeye varıp toprağı öpmez mi itaatkâr bir şekilde?

Hangi küstah bakışlı keskin kartal gözleri,

Onun o güzelliğine bakmaya cesaret edebilir ki?

KRAL

Bu nasıl bir coşku? Nedir seni böyle heyecanlandıran?

Sevgilinin efendisi olan benim aşkım parlak bir yıldızdır,

Seninki ise ışığını ondan alan bir ufak bir uydudur sadece.

BIRON

Benim gözlerim göz değil, ben de Biron değilim öyleyse.

Ama benim aşkım olmazsa, gündüz döner geceye.

En güzel ne kadar renk varsa gelmiş bir araya,
Işık vermiş onun güzel yüzünün pembe yanaklarına,
Her türlü mükemmellik toplanmış tek güzellikte,
Eksikliğin kendi aranır hiçbir şeyin eksik olmadığı yerde.
Soylu konuşmanın zenginliğini bahşedin bana–
Hayır, yerin dibine batsın yapay olan süslü konuşma!
Onun gereksinimi yok buna!
Satılık şeyleri satıcının kendi över yalnızca.
Övgülerin üstündedir o, onu övmek zarar verebilir ona.
Beş kez on kış geçirmiş yaşlı bir keşiş,
Onun gözlerine baktığında elli yaşını silkip atabilir.
Güzel bir kadın yaşlı birini yeni doğmuş gibi hissettirir,
Bastonunu bebek beşiğine dönüştürebilir.
Ah, o her yanı aydınlatan bir güneş gibidir.

KRAL

Tanrım, bu abanoz gibi siyah aşk gözlerini karartmış senin.

BIRON

O abanoza mı benziyor? Ah, ne kutsal bir söz!
Böyle değerli bir ağaçtan olan eş bir mutluluktur.
Kim yemin edebilir şimdi? Nerede kutsal kitap?
Yemin ederim asla güzel olamaz
Onun gözlerine bakmayı öğrenmeyen güzel.
Böyle esmer olmayan hiçbir yüz güzel değildir bence.

KRAL

Bu aykırı bir düşünce tarzı! Siyah cehennemin simgesidir.
Zindanın karanlığı gecenin ne olduğunu öğreten renktir.
Oysa güzelliğin simgesi göklerin aydınlığı, ışıltısıdır.

BIRON

Şeytanın bilinen en iyi hüneri,
Işık meleğine dönüştürebilmesidir kendini.²⁹
Yüzdeki boyalarla takma saçlara bakıp duygulanan
Gözü kapalı âşıkları kurtarmalı bu yapaylıklardan;

29 *Kutsal Kitap*, 2. Korintliler, 11:14. “Şeytan kendini bir ışık meleğine dönüştürdü.”

O siyahı güzel yapmak için dünyaya geldi.
Onun güzel yüzü günün modasını altüst etti,
Çünkü doğal renk makyaj sayılıyor günümüzde;
Onun için beğenilmemekten korkan kırmızı
Sevgilimin yüzüne benzemek için siyaha çevirir kendini.

DUMAINE

Tıpkı baca temizleyicilerinin kara yüzü gibi.

LONGUEVILLE

Bu yüzden onun yüzü kömür satıcılarınıninki gibi ışıldar.

KRAL

Onun için Habeşler kendi yüzleriyle övünürler.

DUMAINE

Karanlıkta mum ışığına gerek yok, çünkü karanlık ışıktır.

BIRON

Sizin sevgilileriniz yağmura çıkmaya cesaret edemezler,
Çünkü ne kadar süsleri, boyaları varsa akıp gider.

KRAL

Sizinkinin öyle davranması çok yerinde;
Çünkü efendim, açıkça söyleyeyim,
Bugün boyası akmayandan daha güzel bir yüz bulacağım.

BIRON

Onun güzelliğini kanıtlayacağım size,
Yoksa konuşurum kıyamete kadar.

KRAL

Demek şeytandan daha çok korkuyorsun ondan.

DUMAINE

Değersiz bu kadar değerli yapan bir adam görmedim ben.

LONGUEVILLE

(Siyah ayakkabılarını göstererek.)

Bak işte senin sevgilin bu; ayakkabımla sevgilinin
yüzü aynı.

BIRON

Gözleriniz üstünde yürünen kaldırım taşları olsaydı,
Hiç zarar vermeden yürürdü onun narin ayakları.

DUMAINE

Hadi oradan! Gözlerden kaldırımda öyle yürüseydi,
Bütün sokak aşağıdan yukarıya seyrederdi sevgilini.

KRAL

Neden didişiyoruz böyle? Hepimiz âşık değil miyiz?

BIRON

Hiç kuşku yok, hepimiz bozduk yeminimizi.

KRAL

Bu durumda bırakalım gevezeliği de,
Dostumuz Biron aşkımızın yasal olduğunu
Ve inancımızın yerinde olduğunu açıklasın bize.

DUMAINE

Bu hoş işte; işlediğimiz günahı övmek gibi bir şey bu.

LONGUEVILLE

Bize yol gösterecek bilgelere alıntılar yapabilirsin,
Kurnazlık ve söz oyunları ile şeytana pabucu
ters giydirebilirsin.

DUMAINE

Günahımızı hafifletecek sözler olabilir.

BIRON

Buna ihtiyacımız var işte. Başlıyorum öyleyse:
Siz, aşk seferine çıkan aşk neferleri!
Önce düşünün, niçin etmiştik biz bu yemini:
Perhize girmek, okumak ve kadınlardan uzak durmak için—
Bu yemin gençliğin muhteşem özelliklerine kesinlikle
hıyanetti.

Söyleyin, perhize girebilir misiniz? Mideniz alışık mı buna?
Perhiz hastalıkları davet eder.

Lordlarım bir de okumak için etmiştik yeminimizi,
Bu yeminle kitaplarımızdan vazgeçmiş olduk.
Siz haşmetlim ve siz lordlarım, söyleyiniz,
O coşkulu dizelerinizi, sıkıcı ve kuru düşüncelerle mi,
Yoksa güzel kadınların sizi zenginleştiren çekiciliği ile mi
Kaleme aldınız? Aşk dışındaki diğer ağır bilimler,

Beyni işgal edip kısır bir uygulayıcı haline getirirler
Ve bu ağır çalışmanın nadiren olur hasadı;
Oysa ilk kez bir kadının gözlerinden öğrendiğimiz aşk,
Yalnızca yerleşmekle kalmaz erkeğin beynine,
Tümünden canlandırır, hareket getirir bedene,
Düşünceyi hızla yöneltme gücü kazandırır erkeğe,
Günlük işlevleri ve görevleri dışında,
İki kat güç verir her melekesine.
Gözlerin iyice keskinleşmesi de cabası:
Kartalın gözünü bile kör eder âşığın bakışı.
Hırsızın bile duymaya zorlandığı en hafif sesi,
İşitir iyice hassaslaşan âşığın kulağı.
Bir salyangozun yumuşacık antenlerinden daha hassas,
Daha yumuşaktır bir âşığın duyguları.
Âşığın dili karşısında kaba kalır Baküs'ün tatlı dili.
Mertliğe gelince Hesperus³⁰ kızlarının bahçesinde
Altın elmayı almak için ağaca tırmanan Herkül gibi
Cesur değil midir âşık?
Sfenks gibi gizemli, akıllı Apollon'un
Saçının telinden yaptığı lavta gibi
Tatlı ve melodik bir şeydir aşk.
Âşık konuşunca tanrıların sesleri âşığınkine karışır,
Gökler bir uyum içinde kendinden geçer.
Hiçbir şair, mürekkebi, aşkın iç çekişlerini duymadıkça
Cesaret edemez kalemi eline almaya.
Yazmaya başlayınca da en vahşi kulakları kendinden geçirir
Ve en haşin tiranların bile yüreğini yumuşatır.
Kadınların gözlerinden çıkarmaktayım bu dersleri.
Çünkü gözlerinde sürekli parıldar Prometheus'un ateşi;
O gözler, öğreten, bizi doyuran ve tüm dünyayı besleyen
Birer kitaptır, sanattır, bilimdir, birer akademidir.

30 Herkül'ün on iki sınavının sonuncusu; Hesperus'un kızları ile bir ejderhanın koruduğu bahçedeki bir ağaçtan altın elmayı almak için görevlendirilen Herkül'ün serüveni. Shakespeare o dönemde birçok yazarın yanıltığı gibi Hesperides'i bir bahçe adı sanıyordu.

O gözler olmadan hiç kimse erişemez mükemmelliğe.
Kadınlardan uzak kalmak fikri bir çılgınlıktı,
Hatta daha büyük çılgınlık o yemine sadık kalmaktı.
Akıllı olma adına, bütün erkekler önem verirler buna
Ya da aşk adına, bütün erkekler bayılır bu duruma
Ya da erkeklik adına, bütün kadınlar ondan yaratılmıştır
Ya da kadınlık adına, onlar sayesinde erkeğiz bizler de,
Yeminimizi unutup bulalım kendimizi,
Yoksa yeminimizi turalım derken yitiririz kimliğimizi.
Böyle bir yemini bozmak din açısından da uygundur;
Bağışlayıcı olmak din kuralları açısından doğrudur.
Kim aşk ile merhameti birbirinden ayrı düşünebilir?

KRAL

Öyleyse işimiz Aziz Küpid'le, hadi askerler, savaşa!

BIRON

Lordlarım sancaklarınızı kaldırıp saldırın onlara!
El ele tutuşup birlikte indirelim onları yere!
Çatışmada alınacak ilk önlem: Güneşi alın arkanıza,
Işıktan kamaşsın gözleri!

LONGUEVILLE

Açık konuşalım şimdi. Bırakalım bu zekice imaları.
Şu Fransa'dan gelen kızlara kur yapmaya kararlı mıyız?

KRAL

Ve onları elde etmeye de! Bunun için
Bir eğlence düzenlemeliyiz onların çadırlarında.

BIRON

Önce onları bahçeden alıp çadırlarına götürelim.
Herkes kendi güzelinin elini sıkıca tutsun.
Öğleden sonra onları pek özel eğlencelerle ağırlarız,
Zaman elverdiğince gösteriler, danslar, maskeli oyunlarla.
Tatlı bir sevişmenin müjdecisi hoş saatlerde
Yollarını çiçeklerle donatırız.

KRAL

Hadi, hadi! Vakit kaybetmenin anlamı yok
Zamanımızı iyi kullanıp hazırlanmalıyız.

BIRON

*Allons, allons!*³¹

(Kral, Longueville ve Dumaine çıkarlar.)

Ot ekersen mısır biçemezsin,

İlahi adaletin de belli kuralları vardır:

Uçarı kadınlar yeminini bozan erkeklerin cezasıdır.

Bu doğruysa hazine alamayız bakır mangırlarımızla.

(Çıkar.)

31 Haydi gidelim.

V. Perde

1. Sahne

(*Holofernes, Nathaniel ve Dull girerler.*)

HOLOFERNES

*Satis quod sufficit.*¹

NATHANIEL

Sizin için Tanrı'ya duacıyım efendim. Yemekteki sözleriniz zekice ve anlamlıydı, kimseyi kırmadan eğlenceli, yapmacık olmadan esprili, yukarıdan bakmadan güven dolu, fikir öne sürmeden bilgece ve dine karşı gelmeden orijinaldi. *Quandam*, yani geçen gün kralın dostu olma onuruna erişmiş Don Adriano de Armado adında biriyle sohbet etmiştik.

HOLOFERNES

*Novi nomen tanquam te.*² Kibrinden geçilmiyor, konuşması hükmedici, dili pürüzsüz, gözlerinden hırs okunuyor, yürüyüşü havalı; genel durumuna gelince mankafa, gülünç ve palavracı. Ayrıca çok pimpirikli, fazla süslü, çok yapmacık, çok garip, kısacası bize fazlasıyla yabancı, hava atan bir gezgin gibi.

NATHANIEL

Ne kadar mükemmel, ne yerinde bir söz.

(*Defterini çıkarıp not alır.*)

¹ Yeter artık.

² Sizi tanıdığım kadar onu da tanıyorum.

HOLOFERNES

Tartışma konusunun özünden çok, sözcüklerin çeşitliliğine önem veren biri. Böyle abartılı, uydurma heriflerden, böyle sosyal olmayıp da bilgiçlik taslayan insanlardan, böyle yazım işkencecilerinden tiksiniyorum. Örneğin “şüphe” sözcüğünü ele alalım, herkes “şüphe” derken, o “şübhe” der veya “tenkit” demez, “tenkiyt” diye telaffuz eder ya da ne bileyim, “çünkü” demek dururken “çunki” demeyi tercih eder. Bu çekilir züppelik değildir. Bu tarz konuşma *insanire*, deli eder insanı. *Ne intelligis, domine?* Anlıyor musunuz efendim? Beni çılgına çeviriyor.

NATHANIEL

*Laus Deo, bone intelligo!*³

HOLOFERNES

Bone? Bene yerine *bone* mi? Latincemiz biraz şaşırdı galiba, ama bu kadarı da yeterli.

(*Armado, Moth ve Costard girerler.*)

NATHANIEL

*Videsne quis venit?*⁴

HOLOFERNES

*Video et gaudeo.*⁵

ARMADO

Efendicikler!

HOLOFERNES

“Efendiler” değil de, *quare* “efendicikler”?

ARMADO

Barışçı insanlar, iyi ki karşılaştık.

HOLOFERNES

Fazlasıyla askeri oldu, ama selam efendim.

MOTH

(*Costard’a.*)

Herhalde dil ziyafetindeydiler, belli ki oradan artıkları çalmışlar.

3 Tanrı’ya şükür, her şeyi gayet iyi anlıyorum.

4 Kim geliyor, görüyor musunuz?

5 Görüyorum ve sevindim.

COSTARD

(*Moth'a.*)

A, onlar mı? Onlar uzun bir süredir sözlerin yardım kutusuyla geçinirler. Benim şaşırdığım şey, efendin nasıl oldu da şimdiye kadar kelime çıkını için seni yemedi, çünkü sen bir *honorificabilitudinitatibus*'tan⁶ başka bir şey değilsin. Seni yutmak üzümlü sıcak brandiden daha kolay.

MOTH

Kes sesini, bak şimdi laf kalabalığı çanları çalmaya başlayacak.

ARMADO

(*Holofernes'e.*)

Mösyöçük, eğitilmiş biri misiniz?

MOTH

Elbette çocuklara abece'yi öğretiyor. Peki söyleyin bana “ge” ile başlayıp “ke” ile biten boynuzlu hayvan hangisidir?

HOLOFERNES

Pueritia, çocukça bir soru bu; araya “ye”yi koyup “ke”ye eklersen boynuz çıkar ortaya?

MOTH

Yeke boynuz değil, dümen koludur – İşte görüyorsunuz ne kadar bilgili olduğunu.

HOLOFERNES

Quis, quis,⁷ kimsin sen çocuk, elbette hiç kimse?

MOTH

Beş sesli harfin sonuncusuyum. Eğer arka arkaya tekrarlarsanız kim olduğum anlaşılır.

HOLOFERNES

Tekrarlayayım bakalım: a, e, i–

MOTH

Yani iç asalak. Diğer ikisi de o, u; yani ufaklık.

⁶ Ortaçağ'da en uzun Latince birleşik sözcük: Onurlarla dolu bir hayat.

⁷ Kim, kim?

ARMADO

Mediterraneum'un tuzlu dalgaları adına, tatlı bir *tuşe*,⁸ hızlı bir nükte hamlesi, şipşak, hedefçiği hızla on ikiden vuruş. Bayılıyorum zekâ oyunlarına. İşte ben buna zekâ derim!

MOTH

Bir çocuk tarafından yaşlı birine önerilen bir şey – bir boynuz.

HOLOFERNES

Yani mecazi olarak?

MOTH

Boynuzlar.

HOLOFERNES

Sohbetin küçük bir çocuk gibi. Sen git köşeye, külahını giy, cezaya dur bakayım.

MOTH

Külahınızı verirsiniz, *manu cita*, yani canla başla içini doldururum. Sadece çıkarırken boynuzlarınız külahı yırtmasın.

COSTARD

Eğer şu dünyada bir penim olsaydı sana verirdim, sen de kendine zencefilli çörek alırdın. Dur bakayım, cebimde cimri efendinin verdiği “karşılığı” duruyor. Seni yarım penilik nüktedan, seni farklı güvercin yumurtası. Tanrı kabul etseydi de sen benim piçim olsaydın, beni mutlu bir baba yapardın! Hadi yürü, dediklerine göre, *ad dunghill*,⁹ sen tepeden tırnağa pisliğe batmışsın.

HOLOFERNES

Aman aman, burnuma yanık Latince kokusu geliyor; *unguem*¹⁰ yerine “dunghill”!

ARMADO

Bilgili kişiler birlikte yürümeli. Böylece cahillerle farkımız ortaya çıkar. Siz şu dağcığın tepesindeki yatılı okulda gençleri eğiten kişi değil misiniz?

8 Eskrimde kılıcıyla rakibin bedenine dokunup sayı kazanma.

9 dunghill: gübre yığını.

10 *ad unguem*: kesinlikle.

HOLOFERNES

Dağdan çok bir *mons*, bir tepe.

ARMADO

Güzel hatırlınız için dediğiniz gibi olsun.

HOLOFERNES

Dediğim gibi *sans question*, hiç kuşkusuz.

ARMADO

Efendicik, bugünün poposunda¹¹ kralımız büyük bir nezaket ve sevgiyle prenses hazretlerini çadırında ziyaret edip hoş geldiniz diyecekler. Ne yazık ki o cahil kalabalıklar “akşamüstü” diyorlar.

HOLOFERNES

“Günün poposu” soylu efendim, “akşamüstü” için uygun, anlaşılır, tatlı ve yerini bulan bir kelime. Hem iyi seçilmiş, hem sevimli, hem de anlamlı. Emin olun öyle efendim, emin olun.

ARMADO

Siz de emin olun ki efendicik, çok soylu bir centilmen olan kral hazretleri benim çok yakınımıdadır,¹² çok iyi bir dosttur. İçli dışlıyızdır, ama geçelim bunu –çok rica ederim, saygı kurallarını unutmayın ve şapkacığınızı tekrar giyin. Bu arada çok ciddi ve büyük önem taşıyan konular var – ama geçelim bunları; size şu kadarcığını açıklayayım: Haşmetli neşeli anlarında bazen zavallı omuzcuğuma dayanır ve o soylu parmağıyla benden çıkan her şeyciğimle, bıycıklarımınla oynar, onları parmaklar ve dalgasını bulur – ama şekerim, bunları da geçelim. İnanın, bütün bunlar masal değil! Haşmetli çok önem verdiği bazı konucukları bir asker ve bir gezgin olan Armado ile paylaşır, ona bu onuru bağışlar– ama bunları da geçelim. Kısacası –ama şekerim bu çok gizli tutulmalı– kral hazretleri tatlı bir piliç olan prensesin huzurunda onun hoş-

11 Armado, nazik olayım derken, yanlış ve gülünç bir sözcük kullanıyor.

12 Armado, “yakın tanıdığımdır” diyeceğine, “yakınımıdadır,” diyor.

lanabileceği, zevk alıp el çırpabileceği bir gösteri, seyirlik bir şey, grotesk bir oyun hazırlamamı ve bir havai fişek gösterisi düzenlememi emir buyurmuş bulunuyorlar. Anladığıma göre papaz efendicik ile siz herkese kahkahalar attıracak, izleyenleri neşelendirecek eğlenceler hazırlamakta ustaymışsınız. Bundan sizi haberdar ettiğime göre hizmetleriniz beklenmektedir.

HOLOFERNES

Efendim, prenses hazretlerinin huzurunda “Dokuz Ünlü Kişi”¹³ temsil edilecek. Sir Nathaniel ile hazırlayacağımız, kralımızın emri, sizin gibi gösterişli ve bilgili bir şövalyenin ve bizim yardımımızla gerçekleşecek olan bu akşamki temsil konusunda şunu söyleyeyim ki, “Dokuz Ünlü Kişi” prensesin huzurunda oynanacak en uygun oyundur.

NATHANIEL

Peki ama bu şahsiyetleri temsil edebilecek değerde kişileri nereden bulacağız?

HOLOFERNES

Siz Yeşu olursunuz, ben de Yehuda; bu yiğit centilmen de Hector. Şu köylü, adaleli bacakları ve kolları olduğu için Büyük Pompey’i, bıdık uşak da Herkül’ü canlandırabilir.

ARMADO

Özür dilerim efendicik, ama bir yanlış var! O Herkül’ün tırnağı bile olamaz. Moth’un boyu onun sopasından bile kısa.

HOLOFERNES

Bir dakika beni dinler misiniz? O Herkül’ün çocukluğunu oynayacak; yapacağı iş girip sadece yılanı boğmak

13 15. yüzyıldan itibaren en sık oynanan gösterilerden biri tarihteki dokuz ünlü kişi üzerineydi. Bunlar, (3 savaşçı) Troyalı Hektor, Büyük İskender, Julius Caesar, (3 Yahudi) Yeşu, Davut, Yehuda, (3 Hristiyan kralı) Arthur, Charlemagne, Godfrey de Boullion. Bu tarihi kişiler, pageant adı verilen gösterilerin kahramanlarıydı.

olacak; devamında neler olup bittiği konusunda bir açıklamada bulunmam yeterli olacaktır.

MOTH

Aman ne dâhiyane bir çözüm! Ya seyircilerden biri, “Aferin Herkül yılanı ne güzel öldürdün” diye ıslıklarsa! Demek bir yanlış düzeltmenin yolu bu ha! Kaldı ki bu gibi açıklamaları çok az kişi doğru dürüst yapabilir.

ARMADO

Ya geri kalan Ünlü Kişicikleri kim oynayacak?

HOLOFERNES

Ben üç ayrı kişiyi canlandırabilirim.

MOTH

Üç kat ünlü bir centilmen ha!

ARMADO

Size bir şeycik söyleyebilir miyim?

HOLOFERNES

Dinliyoruz.

ARMADO

Eğer bundan doğru dürüst bir şey çıkmazsa, bir grotesk oyun oynayabiliriz. Lütfen bu dediğime kulak verin.

HOLOFERNES

Via, canlan biraz Dull! Deminden beri bir kelime bile etmedin.

DULL

Ne konuştuğunuzu anlamadım ki efendim.

HOLOFERNES

Allons! Hadi hadi, seni de oynatacağız.

DULL

Belki bir dansta yer alabilirim, işte öyle bir şey ya da temsil sırasında dümbelek çalıp dans edenleri coşturabilirim.

HOLOFERNES

Ah seni lapacı, dürüst Dull! Hadi, gidip hazırlanalım şimdi.

(*Çıkarlar.*)

2. Sahne

(*Prenses, Maria, Katherine ve Rosaline girerler.*)

PRENSES

Sevgili kızlar, bu armağanların ardı arkası kesilmezse,
Buradan ayrılmadan önce zengin olacağız gibi,
Bakın, âşık kraldan bana gelen hediyeye,
Elmaslarla çerçevelemiş bir leydinin resmi.

ROSALINE

Madam, bunun yanında hiçbir şey gelmedi mi?

PRENSES

Hiçbir şey, sadece bu!
Bir sayfaya sığdırılmaya çalışılmış aşk dizeleri,
Hiç boşluk bırakmadan arkalı önlü öyle doldurulmuş ki,
Kırmızı mum ve mühür Küpid'in adının üstüne gelmiş.

ROSALINE

Tanrısının serpilip büyümesini ancak bu yolla sağlayabilir,
Çünkü Küpid beş bin yıllık bir dünyanın¹⁴ veledidir.

KATHERINE

Evet, aynı zamanda kötü huylu, sorun çıkaran, asılası
bir velet.

ROSALINE

Onunla yakınlık da kurulamaz;
Kız kardeşinizin ölümüne sebep oldu.

KATHERINE

Önce melankolik, kederli ve somurtkan yaptı,
Bu da onu bitirdi. Keşke sizin gibi şen ve güler yüzlü,
Canlı, hareketli, herkesi heyecanlandıran bir yapısı olsaydı,
O zaman yaşlı bir hanım oluncaya dek yaşayabilirdi.
Böyle hafif olduğunuz için sizin ömrünüz uzun olacak.

ROSALINE

Şu “hafif” kelimesinin gizli anlamını açıklayabilir misin
farecik?

14 O dönemde dünyanın beş bin yıllık olduğu sanılıyordu.

KATHERINE

Esmer güzelinin kadınsı çekiciliğini kastettim.

ROSALINE

Biraz daha aydınlatsana beni, nedir şu “kadınsı çekicilik”.

KATHERINE

Aydınlatayım derken ışığı karartabiliriz,

Bu yüzden bu esmerlik tartışmasını bitirelim biz.

ROSALINE

Görüyor musun yaptığını? Hâlâ karanlıkta yapıyorsun.

KATHERINE

Sanki sen ne yapardın, sen hafif bir kadınsın.

ROSALINE

Doğru, senin kadar ağır olmadığım için hafif sayılırım.

KATHERINE

Demek bana değer vermiyorsun?

Öyleyse beni sevmiyorsun.

ROSALINE

İyi bir gözlem, geçmişte olan geçmişte kalmıştır.

PRENSES

İkiniz de iyi tartıştınız; bir setlik zekâ oyunu gibi.

Ama Rosaline, sana da bir şeyler geldi, değil mi?

Kim gönderdi, ne geldi?

ROSALINE

Sizin bilmenizi isterdim aslında.

Eğer yüzüm sizinki kadar güzel olsaydı,

Bana gönderilen de daha büyük olurdu: Şuna bakın,

Bana da bir şiir geldi, bunu Biron’a borçluyum;

Vezni doğru, benim güzelliğimmiş değerli hediyesi de,

Onun yeryüzündeki en güzel tanrıçasıymışım.

Bedelmişim yirmi bin güzel kadına.

Ha bir de resmimi çizmiş mektubuna.

PRENSES

Benzetmiş mi bari?

ROSALINE

Övgülerinden daha çok mürekkebi ile.

PRENSES

Mürekkeple esmer güzelini tanımlamış – güzel bir çözüm.

KATHERINE

Bir defterdeki B paragrafı kadar güzel.

ROSALINE

Boya fırçalarından sakınalım! Ben kendime bakarım,
Kırmızı harfle gösterilen pazar günü kadar kızıl saçlı,
Kırmızı yanaklı, çiçek bozuğu suratlı arkadaşım!

PRENSES

Hiç beğenmedim bu şakayı. Lanetliyorum bütün
şirretlikleri.

Peki Katherine, ya sana ne geldi soylu Dumaine'den?

KATHERINE

Bu eldiven madam.

PRENSES

Öteki tekini yollamadı mı?

KATHERINE

Yolladı madam, ayrıca bin dizeye yakın aşk şiiri;
Üst üste yığılmış bilgiç budalalıklar ve bir sürü aşk yalanı.

MARIA

Longueville bu yazıyla bu incileri göndermiş bana,
Mektubu ise yarım mil süren bir uzunlukta.

PRENSES

Aynen katılıyorum. Mektup kısa olsaydı da
Gerdanlık daha uzun olsaydı, istemez miydin?

MARIA

İsterdim elbette, o zaman iki elim de dolu olurdu.

PRENSES

Biz âşıklarımızla eğlenebilen akıllı kızlarız.

ROSALINE

Bunlar kendileriyle alay etmemiz için büyük bedel ödeyen
salaklar.

Buradan ayrılmadan o Biron denen soyluyu
kıvrandıracağım.

Bana tutulmuş olduğunu bir kez öğrendim ya!
Yaltaklanmasını, yalvarmasını, beni özlemesini
sağlayacağım,
Fırsatını yakalayıp kuralına göre oynayacağım
Ve onun müsrif zekâsını etkisiz dizelere çevireceğim,
Hizmetlerini tamamen emirlerimle şekillendireceğim.
Öyle aşağılayacağım ki onu, gurur duyacak alaylarımdan!
Kader gibi hükmedeceğim baştan sona her şeye.
O benim soytarım, ben onun kaderi olacağım.

PRENSES

Kurtuluşu yoktur artık, bir kez esir oldu mu insan,
Akıl akılsızlığa dönüşür. Aklın tutsağı olan ahmaklık
Aklın güvencesi olur; bilginin yardımı
Ve zekânın erdemi budala bir bilgeliğe dönüşür.

ROSALINE

İnsan havailiğin çekimine kapıldı mı
Gereğince yanmaz delikanlılığın ateşi.

MARIA

Tıpkı âşık insan aklının salaklığa uğraması gibi,
Öyle güçlü bir yara bırakmaz budalaların havailiği;
Akıllı olan salaklaşınca, içine düştüğü durumu
İşine geldiği gibi kabul eder, akıllılık sanır avareliği.
(*Boyut girer.*)

PRENSES

İşte Boyet de geldi, eğleneceğimiz yüzünden belli.

BOYET

Gülmekten bayılmak üzereyim! Prenses hazretleri
neredeler?

PRENSES

Ne var ne yok Boyet?

BOYET

Hazırlanın madam, hazırlanın!
Siz de kızlar, silahlanın.
Huzurunuzu bozacak bir saldırı planlandı.

İkna silahlarıyla donanmış âşıklar
Gizlice sokulacak. Sizi esir alacak.
Aklınızı başınıza toplayın ve siper alın,
Ya da savaş alanını terk edip korkaklar gibi saklanın.

PRENSES

Aziz Denis¹⁵ Aziz Küpid'e karşı ha!
Nefes tüketerek mi saldıracaklar üzerimize?
Hadi devam edin sevgili casus.

BOYET

Yarım saat kadar gözlerimi kapayıp dinlenmek niyetiyle
Uzanmıştım bir firavun incirinin serin gölgesine,
Ama birden rahatım kaçiverdi,
Kral ve dostları bulunduğum yöne doğru gelmekteydi.
Hemen gizlendim yakındaki bir çalılığa
Ve gizlice dinledim söylediklerini,
Şimdi aktaracağım ne dediklerini:
Az sonra kılık değiştirmiş olarak gelecekler buraya.
Habercileri de mesajı baştan sona ezberleyen
Cin akıllı genç bir uşak.
“Böyle konuşmalısın, şöyle davran,” diye,
Jestleri ve vurguları bir güzel öğrettiler.
Bir prenses huzurunda ezberini unutmasından korkup
Kuşkuları kalmayana kadar durmadan tekrarlattılar;
“Çünkü,” dedi kral, “karşında bir melek göreceksin;
Sakin korkma, cesur ol ve yap konuşmanı.”
Delikanlı şöyle yanıtladı: “Bir melek kötü olamaz ki,
Karşımdaki şeytan olsaydı o zaman korkardım.”
Buna hepsi güldü ve oğlanın sırtını sıvazladı,
Biraz daha şımarttılar zaten şımarık olan oğlanı.
“Bir konuşma bundan güzel yapılmamıştır,” diye
Biri ellerini ovuşturdu, sırtıttı ve haykırdı.
Bir diğeri, “Yaşasın, ne olursa olsun başaracağız,” diye
Parmaklarını şıklatıp bağırdı.

15 Fransa'yı koruyan aziz.

Üçüncü hopluya zıplaya, “Pek güzel olacak,” dedi.
Dördüncüsü parmak ucunda döneyim derken
yuvarlanıverdi.

Bunun üzerine hepsi gözlerinden yaş gelinceye kadar
Coşkuyla kahkaha atarak birbirinin üstüne atladı
Ve hepsi gülerек toprakta yuvarlanmaya başladı.
Doğrusu çok gülünç bir manzaraydı.

PRENSES

Ne, ne? Şimdi de ziyaretimize mi gelecekler?

BOYET

Evet ya, gelecekler, hem de kılık değiştirmiş olarak,
Sanırım Moskovalı ya da Rus kıyafetiyle gelecekler buraya.
Amaçları sizlerle konuşmak, dans etmek ve kur yapmak.
Her biri ilgilendiği hanımın yanına yaklaşacak,
Sevgililerinin kim olduğunu
Gönderdikleri armağanlardan anlayacaklar.

PRENSES

Ya demek öyle? Şu beyzadeleri sınavalım bakalım;
Madem öyle kızlar bizler de maske takalım
Ve hiçbirine ayrıcalık tanımayalım,
Ne kadar yalvarsalar da yüzümüzü açmayalım.
Al bakalım Rosaline, sen tak bana gelen armağanı,
Kral sevgilisi sanıp sana açsın kalbini.
Şunu al sevgili kızım, bana ver seninkini,
Böylece Biron da Rosaline sansın beni.

(Rosaline ile armağanları değişirler.)

(Maria ile Katherine’e.)

Siz de değişin birbirinizle armağanlarınızı,
Yanlış kadına kur yapsın sizi seven âşıklar.

(Maria ve Katherine armağanları değiş tokuş ederler.)

ROSALINE

Hadi, şimdi en görünür şekilde takalım armağanları.

KATHERINE

İyi de, niyetiniz nedir bu değiş tokuşla?

PRENSES

Niyetim onların oyununu tersine çevirmek.
Onlar eğlenmek için bizi kullanmak istiyorlar,
Biz de onların şakasına şakayla karşılık vereceğiz.
Onlar bizlere gizli amaçlarını açacaklar,
Yanlış âşıklar seçecekler; biz yüzlerimizi açtığımızda
Şaşkınlık geçirecekler ve alay edildiklerini anlayacaklar.

ROSALINE

Ya dans etmek isterlerse? Dans edelim mi onlarla?

PRENSES

Kesinlikle hayır; yerimizden kalkmayacağız ölsek bile,
Hiç yüz vermemeliyiz yazdıkları şiirlere,
Onlar konuşurken de hep sırtımızı dönmeliyiz.

BOYET

Böyle bir hakaret onların yüreklerine iner,
Ezberlediklerini tamamen unuturlar.

PRENSES

Zaten bu yüzden öyle yapacağız, işte o zaman
Hiç kuşkusuz yok, şaşıracakları için devamı gelmeyecektir.
Alaya karşı alaydan daha etkili bir alay yolu yoktur.
Onların alayını kendimizin yapacağız
Ve bu bizim eğlencemiz olacak sadece,
Böylece onları kendi oyunlarıyla yeneceğiz,
Alaya alındıklarını öğrenip utançla dönecekler yerlerine.
(*Borular öter.*)

BOYET

Borular ötüyor. Hemen takın maskelerinizi. Maskeliler geliyor.

(*Leydiler maskelerini takarlar.*)

(*Önden mağribiler girer, Moth elinde okuyacağı
yazıyla, kral ve lordları Rus kıyafetiyle girerler.*)

MOTH

“Dünyanın en güzel hanımları, selam size!”

BOYET

Güzellikleri taktıkları tafta maskelerden daha fazla değildir.

MOTH

“Ey, en güzel hanımlardan oluşan”
(*Leydiler sırtlarını dönerler.*)

Ve fâni bakışa her zaman sırtlarını çeviren kutsal topluluk!’

BIRON

“Gözlerini” diyecektin aşağılık herif, “gözlerini!”

MOTH

“Ve fâni bakışa her zaman gözlerini çeviren kutsal topluluk!”

BOYET

Ya böyle şaşırsın işte!

MOTH

“Ey göksel ruhlar, dışında kalınca lütfunuzun
Önce kabul buyurmazsanız bizleri”

BIRON

Ah sersem, “kabul buyurursanız,” diyecektin.

MOTH

“O güneş gibi parıldayan gözlerinizle bir kez baktınız mı
Güneş gibi parıldayan gözleriniz”

BOYET

Bu sözlere kulak asmayacaklar.

Bence daha iyisi “kız gibi parıldayan” demen.

MOTH

Beni dinlemiyorlar ki, bu da beni şaşırtıyor.

BIRON

Bu muydu senin iyi konuşman? Hadi defol, sersem!
(*Moth çıkar.*)

ROSALINE

(*Prences rolünde.*)

Ne istiyor bu yabancılar? Boyet öğrensene niyetlerini.
Eğer dilimizi konuşuyorlarsa, isteğimiz
Aralarından birinin çıkıp ne istediklerini söylemesi.
Böylece anlamış olurduk ne niyetle geldiklerini.

BOYET

Prensesle ne işiniz var?

BIRON

Barış ve nezaket ziyaretinden başka bir şey değil.

ROSALINE

Ne diyorlar, neymiş niyetleri?

BOYET

Barış ve nezaket ziyaretinden başka bir şey değilmiş.

ROSALINE

İşte ziyaret ettiler, şimdi gidebileceklerini söyle.

BOYET

Ziyaret ettiğinize göre şimdi gidebilirmişsiniz.

KRAL

Prensesle söyleyin, uzaklardan geldik,

Bu çayırılıkta kendileriyle dans etmek istiyoruz.

BOYET

Çok uzaklardan geldiklerini söylüyorlar,

Sizlerle bu çayırılıkta dans etmek istiyorlar.

ROSALINE

Öyle olmaz. Bir milde kaç inç olduğunu sor beylere,

Çok mil katettiklerine göre,

Bir milde kaç inç olduğunu kolayca bileceklerdir.

BOYET

Buraya gelirken mesafeyi ölçtünüz herhalde,

Prensesimiz sizden rica ediyor,

Bir milde kaç inç var diye soruyor.

BIRON

Söyleyin kendilerine yoğun adımlarla ölçtük mesafeyi.

BOYET

Kendileri de duymuşlardır söylediklerinizi.

ROSALINE

Peki, buraya gelmek için bu kadar mil aştıklarına göre,

Bir milde kaç yorgun adım attılar acaba?

BIRON

Ölçüye sığmaz sizin uğrunuza katlandıklarımız,

Bağlılığımız o kadar güçlü ve sonsuzdur ki,
Gerekeni yapar, hesabını tutmayız.

O güzel yüzünüzün güneş parıltısını gösterin sadece,
Biz de tanrısız vahşiler gibi tapıyalım size.

ROSALINE

Ne yazık ki yüzüm mehtaptır,¹⁶ bulutla maskelenmiştir.

KRAL

Böyle bir şey yapan bulutlar kutsanmıştır mutlaka.
Yüzünü göster parlak ay, ışık ver yıldızlarına–
Kov bulutları – gözyaşlarımız dönüşsün mutluluğa.

ROSALINE

Bu boş bir dilek, daha büyüğünü dileyin!
Şu anda dilediğiniz mehtabın suya vuran aksi.

KRAL

Öyleyse mehtap değişsin, bir kez bizim ritmimize uysun,
Daha büyük bir dilek dediniz, işte dileğimiz dans olsun.

ROSALINE

O zaman müzik çalsın! Hadi hemen başlayın.
Nerede kaldı bu müzik?

(Müzik başlar.)

Dans yok ama. Ben de değişirim mehtap gibi.

KRAL

Dans etmeyecek misiniz? Neden birden değiştiniz?

ROSALINE

Sizin gördüğünüz dolunaydı, ama hilale dönüştü şimdi.

KRAL

Ama hâlâ ay değil mi, ben de onun kavalyesi,
Müzik çalıyor, biz de biraz hareket getirebiliriz belki.

ROSALINE

Dinleyelim daha iyi.

KRAL

Ama bu müzik dinlemek için değil, dans etmek için.

16 Rosaline erkeklere bir ipucu vermektedir, ama onlar bunu fark etmezler; bu sözlerle güneş olmadığını, ışığını başka yerden aldığını belirtmektedir.

ROSALINE

Birer yabancı olarak ansızın geldiğinize göre,
Hoşgörülü olamayız biz de.
Elinizi veriniz. Ama dans etmeyeceğiz sizlerle.

KRAL

Bu durumda neden verelim elimizi?

ROSALINE

Dostça ayrılalım diye. Kızlar, selam verin onlara–
Bitsin artık bu ritim oyunu burada.
(*Müzik durur.*)

KRAL

Bu ritmi sonlandırmak hiç de hoş olmadı.

ROSALINE

Bizler karşılayamayız bu kadar fazlasını.

KRAL

Değerini siz biçin. Size eşlik etmenin değeri nedir?

ROSALINE

Değeri sadece sizin yokluğunuz.

KRAL

Bu asla olamaz.

ROSALINE

İşte bizim verebileceğimiz bu kadar. Böylece
İki kez maskenize, yarım kez de size, güle güle.

KRAL

Dansı reddetseniz de biraz konuşabiliriz.

ROSALINE

Ama özel olarak.

KRAL

Buna çok memnun olurum.

(*Kalabalıktan ayrılıp konuşmaya başlarlar.*)

BIRON

(*Rosaline sandığı prensese.*)

Sizinle birkaç tatlı söz etmek isterim, beyaz elli hanıme-
fendi.

PRENSES

Bal, süt ve şeker: İşte size üç söz.

BIRON

Hayır, iki üçlü,¹⁷ eğer iyi olursanız bana karşı,
Ballı bitki özü içkisi, tatlı bira, tatlı kırmızı şarap.
Hadi gel bakalım zar! Yarım düzine tatlı sayabilirim size.

PRENSES

Yedinci tatlı da hoşça kal. Hile yaptığınıza göre,
Oynamayacağım artık sizinle.

BIRON

Size özel bir şey söyleyeceğim.

PRENSES

Tatlı olmasın da.

BIRON

Kalbimi kırıyorsunuz.

PRENSES

Yaralı kalp – acı!

BIRON

Uygun düştü.

(Kalabalıktan ayrılıp birlikte yürürler.)

DUMAINE

(Katherine sandığı Maria'ya.)

Biraz konuşmamıza izin verir misiniz?

MARIA

Konuşun bakalım.

DUMAINE

Güzel leydi–

MARIA

Öyle mi dersiniz yakışıklı lord?

Bunu “güzel leydi” karşılığında söyledim.

DUMAINE

Eğer isterseniz, şunu aramızda konuşalım,
Sonra size veda ederim.

(Konuşarak oradan ayrılırlar.)

¹⁷ Zar oyununda üç üç atmak.

KATHERINE

Ne, sizin maskeniz korumasız¹⁸ mı yapılmış?

LONGUEVILLE

(*Katherine'i Maria sanarak.*)

Bunu neden sorduğunuzu anlıyorum leydi.

KATHERINE

Neden sormuşum? Çabuk söyleyin efendim.

LONGUEVILLE

Sizin maskenizin çift koruması var, benimkinin hiç yok.

Birini bana verirseniz, sizin yüzünüz ortaya çıkacaktır.

KATHERINE

“Süt danası” der Hollandalılar. Süt danası buzağı¹⁹
değil midir?

LONGUEVILLE

Buzağı mı güzel leydi?

KATHERINE

Hayır, buzağı sayın lordum.

LONGUEVILLE

Gelin ikiye bölelim bu kelimeyi.

KATHERINE

Hayır, ben sizin yarınız olmayı kabul edemem.

Ama hepsini alıp emzirirseniz, ortaya bir öküz çıkabilir.

LONGUEVILLE

Böyle keskin alaylarınızla leydi,

Bakın nasıl da boynuzlarınızı kendinize geçiriyorsunuz.

Yoksa boynuzlamak mı isterdiniz ifettli hanımefendi?

Yapmayın böyle.

KATHERINE

Boynuzlarınız büyümeden buzağı olarak ölün öyleyse.

LONGUEVILLE

Sizinle özel konuşalım ben ölmeden önce.

18 Eski maskelerde maskeyi yerinde tutacak bir koruma yapılı, bu koruma da ağızla tutulurdu.

19 Shakespeare döneminde fiziksel ve zihinsel özürliülerin simgesiydi.

KATHERINE

O zaman alçak sesle böğürün, kasaplar duymasın.
(*Konuşarak oradan ayrılırlar.*)

BOYET

Bu şakacı kadınların dilleri görünmeyen bir ustura gibi.
Kesiyor dibinden kimsenin göremediği en ince kılları bile;
Konuşmaları isabetli ve etkili, idrakin de üstünde;
Nükteli hamlelerinin kanatları
Oktan, kurşundan, hatta düşünce ve rüzgârdan da hızlı.

ROSALINE

Artık bir kelime daha etmeyin kızlarım. Ayrılın! Ayrılın!

BIRON

Tanrım, fena halde alaya alındık kuru kuruya.

KRAL

Hoşça kalın, akli kıt, çılgın kızlar.
(*Kral, Lordlar ve Mağribiler çıkarlar.*)
(*Hanımlar maskelerini çıkarır.*)

PRENSES

Yirmi kez elveda donuk Moskovalılar.
Bunlar mıymış, bu kadar konuşulan parlak zekâlar?

BOYET

Sizin tatlı nefesleriniz onların ateşini söndürüverdi.

ROSALINE

Yağ bağlamış beyinler; sıkıcı, aptal; algıları zayıf, kıt.

PRENSES

Bir krala yakışmayan zekâ fukaralığı vardı!
Sizce bu gece kendilerini assalar doğru olmaz mı?
Ya da bir daha maskelerini çıkarıp yüzlerini göstermeseler?
Ya şu uyanık Biron'a ne demeli, feleğini şaşırdı.

ROSALINE

Yazık, hepsi de kıyafetleriyle birlikte acınacak haldeydi.
Kral hoş bir söz işitmek için ağlayacak duruma geldi.

PRENSES

Biron da fazlasıyla uygunsuz davrandı.

MARIA

Dumaine kılıcı ile birlikte hizmetimde olduğunu söyledi,
Ben de “Kılıcının ucunu ört,” deyince dili tutuluverdi.

KATHERINE

Lord Longueville, kalbine sahip olduğumu söyledi,
Ya ardından ne dese beğenirsiniz?

PRENSES

“Kendimi iyi hissetmiyorum,” demiş olabilir mi?

KATHERINE

Evet, inanın öyle dedi.

PRENSES

Hadi, hastalık olduğun gibi git.

ROSALINE

Basit işçi çırakları bile bunlardan daha akıllıdır.
Dinleyin, kral bana bağlılık yemini etti.

PRENSES

Sabırsız Biron da bana güvence verdi.

KATHERINE

Longueville bana hizmet etmek için doğduğunu söyledi.

MARIA

Dumaine de benimmiş, ağacın kabuğu gibi.

BOYET

Madam, akıllı hanımlar, dinleyin beni:
Az sonra kendileri olarak yine buraya gelecekler,
Çünkü imkânsız hazmetmeleri bu kadar ağır bir yenilgiyi.

PRENSES

Geri gelirler mi sence?

BOYET

Gelecekler, Tanrı bilir, gelecekler, hem de neşe içinde,
Her ne kadar aldıkları dersle serseme döndülerse de.
Ama armağanları değişin yine ve telafi için geldiklerinde
Güzel güller gibi çiçek açın bu güzel yaz gününde.

PRENSES

Nasıl açacağız? Nasıl açacağız? Anlayacağımız gibi söyle.

BOYET

Maskeli hanımlar dalında açılmamış goncalardır,
Maskeleri çıkarınca renk renk açılmış olacaktır yüzler.
Böylece melekler çekince bulutları, açmış olur güller.

PRENSES

Çekil karşımdan bilmece gibi konuşan adam!
Ne yapacağız, kendileri olarak gelip kur yapmaya
kalkışırlarsa?

ROSALINE

Sevgili madam, söz söylememe izin verirsiniz eğer,
Bence alayımızı sürdürelim maskeli olduğumuzdaki gibi.
Şikâyetle bulunup söyleyelim onlara,
Buraya kıyafet değiştirmiş bazı kaçıkların geldiğini,
Moskovalılar gibi biçimsiz kıyafetlere büründüklerini;
Ne için geldiklerine de bir türlü akıl erdiremediğimizi,
Basit ve anlaşılmaz bir konuşma dinlediğimizi
Onlara anlatalım. Çadırımıza kadar geldiklerini
Ve gülünçlüğe varan kaba davranışlarını bir bir sayalım.

BOYET

Hanımlar, çekilin çadırlarınıza. Gelmek üzeredir âşıklar.

PRENSES

Çabuk çadırlarımıza. Fırlayın yavru geyikler gibi.
(*Prenses ile nedimleri çadırlarına kaçarlar.*)
(*Kral ve lordları kendi giysileriyle gelirler.*)

KRAL

Tanrı sizi korusun sayın lordum. Prenses yok mu?

BOYET

Çadırlarına çekildiler. Majestelerinin emirleri neyse,
Gidip haber vereyim kendilerine.

KRAL

Onunla görüşmek için izinlerini istiyorum.

BOYET

Hemen efendim,
Onun da sizi görmek isteyeceğinden eminim lordum.
(*Çıkar.*)

BIRON

Bu adam darıları gagalayan güvercin gibi,
Durmadan laf yapmakta pek usta, Tanrı izin verdiği sürece.
Nüktelerin seyyar satıcısı, mallarını övüyor her fırsatta,
Şenliklerde, âlemlerde, toplantılarda, pazarda, panayırda.
Tanrı tanığımdır, bizim gibi toptancılar
Kendimizi göstermekte onun kadar başarılı olamayız.
Kızları kolayca avucunun içine alıverir bu züppe.
Âdem olsaydı, Havva'yı çoktan ele geçirmişti bile.
Ben de kibar hareketler yapabilir, peltek konuşabilirim.
Ama o kibarlıktan kırılacak neredeyse,
Kendi elini öperek gösteriyor saygısını.
Bu adam doğru bulduğu kalıpların kölesidir,
Mösyö dö Zarafet'in tavlâ oynarken
Zarlara küfretmesi bile çok terbiyelidir.
Tenor sesiyle saygılı saygılı şarkı da söyleyebilir;
Kibar bir teşrifatçı olarak kimse su dökemez eline.
Çok tatlı bulur onu leydiler.
Üstüne bastığı basamaklar onun ayaklarını öperler.
O herkese gülücükler dağıtan bir çiçektir.
Dişlerini gösterdi mi, balina kemiği kadar beyazdır.
Ona borçlu olarak ölmek istemeyen vicdan sahibi kişiler,
Borçlarını "Baldilli Boyet" diyerek öderler.

KRAL

Yürekten dilerim, o tatlı dili şişip kabarsın,
Adam bizim Armado'nun uşağından daha geveze.
(*Prences, Maria, Katherine, Rosaline,*
Boyet'nin eşliğinde girerler.)

BIRON

İşte bizimki de geliyor! Ey zarafet, neredeydin
Bu ideal örnek ortaya çıkmadan önce
Ve şimdi ne âlemdesin?

KRAL

Herkese selamlar nazik hanımefendi, günün bu güzel
saatinde.

PRENSES

“Güzel” ile “herkese selam” birbirine uymuyor bence.

KRAL

Sözlerimi olumlu olarak kabul ediniz, edebilirsiniz eğer.

PRENSES

Öyleyse hoş sözler söylemenize izin veriyorum.

KRAL

Sizi sarayımıza davet etmek için bu ziyareti yaptık,
Lütfen kabul buyurun.

PRENSES

Bu çayırılık yeterli bize, siz yemininize bağlı kalın.
Yemininden döneni ne Tanrı, ne de ben hoş görebilirim.

KRAL

Sizin neden olduğunuz bir şey için beni geri çevirmeyin,
Gözlerinizin gücüdür yeminimi bozmama neden olan.

PRENSES

“Kötülük” diyeceğiniz yerde, o kelimeyi yanlış kullandınız;
Erdem söz konusu olduğunda, ettiği yemini asla bozmaz
insan.

Lekesiz bir zambak kadar saf namusum üzerine
yemin ederim ki,
Dünyanın bütün işkencelerinden geçmek zorunda
kalsam bile,

Bir konuk olarak adımımı atmam sarayınıza.
Verilmiş kutsal bir sözü, edilmiş bir yemini bozmaya
Hiçbir neden razı edemez beni.

KRAL

Ama siz yalnız başınıza kaldınız burada,
Gelen gideniniz olmadan yaşadınız.
Çok mahcubuz size karşı.

PRENSES

Öyle olmadı lordum, inanın dediğiniz gibi olmadı.
Çok güzel vakit geçirdik ve eğlendik aramızda.
Az önce dört Rus vardı burada.

KRAL

Nasıl madam? Ruslar mı?

PRENSES

Evet, doğrusu lordum, düzgün ve görgülü delikanlılardı.

ROSALINE

Madam doğruyu söyleyin – öyle olmadı lordum.

Hanımım günün modasına uygun nezaketiyle,

Hak edilmemiş bir şey için kibar davranıyor.

Biz dördümüz Rus kıyafeti giymiş dört kişiyle

Karşı karşıya gelmek zorunda kaldık.

Bir saat kadar oyalandılar burada

Ve durmaksızın gevezelik ettiler;

Bu bir saat içinde lordum, bir tek yerinde söz söylemediler.

Aptaldılar demeye dilim varmaz, ama fikrim şu,

Aptallar da susayınca su içmeyi sever.

BIRON

Bu şaka çok kuru ve sıkıcı geldi bana.

Tatlım, sizin zekânız akıllıyı çevirir aptala.

Bakınca göğün parlak ateşten gözüne

Nasıl görmez olursak birden,

Sizin doğal yeteneğiniz o kadar çok yönlü ki

Dönüştürebilirsiniz akıllıları aptala,

Zenginleri de yoksula.

ROSALINE

Öyleyse siz akıllı ve zenginsiniz, ama benim gözümde–

BIRON

Aptal ve yoksulum.

ROSALINE

Ama böyle lafı ağızımdan almakla

Siz kendinize layık gördüğünüzü söylediniz.

BIRON

Ah, ama ben tüm varlığımla sizinim.

ROSALINE

Bütün akılsızlıklarınız da mı benim?

BIRON

Neyim varsa, size daha azını veremem.

ROSALINE

Siz hangi maskeyi takmıştınız?

BIRON

Nerede? Ne zaman? Ne maskesi? Bu soru da nereden çıktı?

ROSALINE

Az önce, şu maske, şu yapma yüz,
Çirkini saklayıp güzeli gösteren şey.

KRAL

(Alçak sesle lordlarına.)

Foyamız ortaya çıktı.

Artık kurtulamayız alaylarından.

DUMAINE

(Alçak sesle krala.)

Bari itiraf edelim ve şaka yaptığımızı söyleyelim.

PRENSES

Şaşırdınız mı lordum? Neden asıldı yüzünüz?

ROSALINE

Yardım edin! Şakaklarını ovun! Bayılacak.

Neden yüzünüz bu kadar soldu?

Moskova gibi uzak yoldan gelince deniz tutmuştur.

BIRON

Yıldızlar bela yağdırsın bütün sahtekârlıklara.

Hangi yüz­süz dayanabilir buna daha fazla?

İşte karşınızdayım leydi, vurun beni ustalığınızla,

Aşağılayarak yaralayın, alaylarınızla yok edin beni,

Keskin zekânınızla azarlayın, bıçaklayın beyinsizliğimi,

Beni parça parça kesin, o acı hazırcevaplığınızla;

Bir daha istemeyeceğim sizinle dans etmeyi,

Rus kıyafetiyle karşınıza çıkmayacağım bir daha.

Yazılmış sözcüklere bir daha güvenmeyeceğim,

Kanmam artık okul çocuklarının dilindeki duygusallığa,

Bir daha yaklaşmam maskeyle sevgilimin yanına,

Kör şarkıcılar gibi şiirlerle kur yapmam aşkıma.
Ne tafta deyimler, ipek terimler, üç kat abartmalar
Ne de ukalaca cümleler– şu yaz sinekleri
Yumurtalarını bana bıraktı kurtçuklarını büyüteyim diye.
Bunların hepsini yeminle reddediyorum,
Bu beyaz eldiven üzerine yemin ederim ki
–Tanrı bilir elim ne kadar beyazsa–
Bunların hiçbirini kabul etmiyorum.
Bundan böyle aşkıma ifade etmekte
Açık evetler ve basit hayırlar olacak sadece.
Yeniden başlarken güzelim,
Gerçekten yardımcı olsun Tanrı bana!
Sana olan aşkım mutlaktır, *sans*²⁰ eksik, *sans* uçarılık.

ROSALINE

Sans “sans” lütfen.

BIRON

Ama yine de eski çılgınlıklarımın izi kaldı bende.
Biraz katlanmalısınız bana, oldukça bitkinim şimdi.
Yavaş yavaş kendime gelirim. Durun, biraz düşünelim:
Şu üçü için “Tanrı bize merhamet etsin,”²¹ diye yazın. Bu
salgın onları da buldu, yürekleri doldu aşk vebasıyla
Ve sizin gözlerinizden yakalandılar bu yürek sızısına.
Hastadır bu lordlar artık; ama sizler de özgür değilsiniz,
Görüyorum size armağan edilen Tanrı’nın veba lekesini.²²

PRENSES

Hayır, bize armağan verenleri bağlamaz hiçbir şey.

BIRON

Onurlu insanlar olarak cezamızı kabul etmiş haldeyiz,
Daha fazla yıkmayın bizi.

20 Karşısındaki bir Fransız kızı olduğu için Biron bu olumsuz ekini kullanır.

21 Bu sözler veba salgınında bu hastalığa tutulmuş kişi ya da kişilerin kapısına yazılırdı ve o eve gelenler için bir uyarı olurdu.

22 İki anlamlı: 1. Tanrı’nın verdiği veba lekeleri, 2. Lordların kadınlara armağanları.

ROSALINE

Hiç olur mu? Cezalandırılmış haldeyseniz,
Nasıl olur da davacı olabilirsiniz?

BIRON

Yeter, sizinle bir şey yapmak istemiyorum²³ artık.

ROSALINE

Niyetlendiğim gibi yapabilirsem, ben de öyle.

BIRON

(*Lordlara.*)

Artık siz kendi adınıza konuşun. Ben sıfırı tükettim.

KRAL

Tatlı madam, yapmış olduğumuz kabalıktan
Bağışlanmamızı sağlayacak bir yol gösterebilir misiniz bize?

PRENSES

En iyisi açık olmaktır.

Kıyafet değiştirip gelenler arasında siz de vardınız, değil mi?

KRAL

Evet madam, ben de vardım.

PRENSES

Peki, aklınız başınızda mıydı?

KRAL

Evet güzel madam.

PRENSES

O sırada neler fısıldadınız leydinin kulağına?

KRAL

Dünyada her şeyden fazla ona değer verdiğimi söyledim.

PRENSES

Sözünüzü tutmanızı isterse, reddeder misiniz?

KRAL

Şerefim üzerine, hayır.

PRENSES

Durun, acele etmeyin! Bir kez bozdunuz yemininizi
Bu konuda kendinizi fazla zorlamayın.

23 İki anlamlı: 1. Biriyle işim olmak, 2. Biriyle yatmak.

KRAL

Eğer bozarsam bu yeminimi aşılayın beni.

PRENSES

Aşığalarım, onun için yemininize bağlı kalın.

Rosaline o Rus kulağına ne fısıldamıştı?

ROSALINE

Madam, beni gözlerinin ışığı kadar sevdiğini

Ve dünyada her şeyden fazla beni değerli bulduğunu,

Ayrıca benimle evleneceğine, evlenemezse

Yemin etti ölünceye kadar beni seveceğine.

PRENSES

Tanrı seni onunla mutlu etsin!

Bu soylu lordumuz sözünde duracağına yemin etti.

KRAL

Ne diyorsunuz madam? Hayatım üzerine yemin ederim,

Bu leydiye böyle bir söz vermiş değilim.

ROSALINE

Tanrı tanığımdır, söz verdiniz! İşte bu da kanıtı:

Bana bu armağanı verdiniz; ama geri alabilirsiniz.

KRAL

İnanın, bunu prensese vermiştim.

Onu yakasına taktığı mücevherden tanımıştım.

PRENSES

Başılayın efendim, ama mücevheri o takmıştı,

Kendisine teşekkür borcum olan Lord Biron da benimleydi.

Beni mi, yoksa incileri mi geri almak istersiniz?

BIRON

Ne onu ne bunu; vazgeçiyorum ikisinden de.

Sonunda anladım oyununuzu.

Ne amaçla geldiğimizi önceden biliyordunuz,

Böylece ziyaretimizi bir Noel eğlencesine çevirdiniz.

Dedikoducusu, dalkavuşu, gülünç uşakla boşboğazı,

Soylu olmaya özenen bir asalaktan tut da

Güldükçe yüzüne yılların kırıışıklığı yayılan bir ayaktakımı,

Leydimizi güldürme niyetimizi önceden öğrenmiş.
Hanımlar da eğlenmek için armağanları değişmişler.
Biz de bu işaretlere bakıp sevgilimiz yerine
Başkasına kur yapmış olduk;
Ama asıl dehşet verici olan
Bir kez daha yalan yere yemin etmiş duruma sokulduk.
Her şey tam böyle oldu.

(*Boyet'ye.*)

Niyetimizi önceden öğrenip bizi bu duruma düşüren
siz olmayasınız?

Leydimize yaltaklanmayı, onunla özel şakalar yapmayı
Doğrusu iyi kavramışsınız.
Leydinizle ateş arasına girip ona siper olan siz değil misiniz?
Ve her türlü hizmet için hazır bekleyen de?
Uşağımızı devre dışı bıraktınız. Olsun, zaten ruhsatlısınız.
Öldüğünüzde pek yakışan bir iç etekle gömsünler sizi.
Bir de sırtıyorsunuz, öyle mi?
Bazı gözlerin yaralaması ancak oyuncak kılıç yarası gibidir.

BOYET

Bu dörtнала yaptığınız cesur konuşma pek etkiliydi.

BIRON

Hele bak, yine sokuşturuyor. Benden bu kadar.

(*Costard girer.*)

Hoş geldin zekâ küpü, tam yerinde böldün tartışmayı.

COSTARD

Efendim lord “Üç Ünlü Kişi” gelsin mi gelmesin mi,
bilmek istiyorlar.

BIRON

Ne, geriye sadece üç mü kaldı?

COSTARD

Hayır efendim, her şey yolunda, çünkü her biri üçer kişi-
yi teslim²⁴ edecek.

BIRON

Ee, üç kere üç dokuz eder.

24 “Temsil” yerine “teslim” diyor.

COSTARD

Hayır etmez efendim –izninizle düzelteyim– umarım öyle değildir. Efendim, hiçbirimiz budala değiliz, inanın efendim, biz bildiğimizi biliriz. Efendim, umarım üç kere üç–

BIRON

Dokuz etmez mi?

COSTARD

İzninizle düzelteyim efendim, nereye ve ne kadar olduğunu biz biliriz.

BIRON

Jüpiter adına, üç kere üçün dokuz ettiğini sanıyordum.

COSTARD

Efendim lord, ekmeginizi hesap işlerinden kazansaydınız sizin için çok kötü olurdu.

BIRON

Peki kaç eder öyleyse?

COSTARD

Efendim lord, hizmetkârlarınız efendim, yani oyuncular, efendim, ne ve nasıl gösterecekleri kendilerini bağlar. Benim rolüme gelince, dediklerine göre mükemmel, zavallı bir adam olan Pompion'u, yani Büyük Balkabağı'nı oynayacakmışım efendim.

BIRON

Ünlü Kişiler'den biri sen mi olacaksın?

COSTARD

Beni büyük Pompio –şey Pompey'i oynayabilecek değerde görmüş olmalılar. Gerçi bu kişinin değeri ve mevkii nedir bilmiyorum. Ama olsun, o kişiyi size teslim etmem gerekiyor.

BIRON

Git, söyle, hazırlansınlar.

COSTARD

Bunu başaracağız efendim; elimizden geleni yapacağız.
(Çıkar.)

KRAL

Biron, bizi utandıracaklar. Gelmeseler daha iyi.

BIRON

Lordum artık utanmaya karşı direnç kazandık;
Kral ve arkadaşlarının gösterilerinden efendim,
Daha berbat bir gösteri akıllıca bir taktik olur derim.

KRAL

Ben gelmesinler diyorum.

PRENSES

İzin verin lordum, şimdi karşı gelmeliyim size.
En az bilinen oyun en eğlenceli oyundur:
Gayret insana zevk verir, ama gayret fazla olunca,
Oyunun içeriği ortadan kaybolunca
İzleyenler daha çok eğlenmiş olur,
Böyle oyunlarda dağ fare doğurur.

BIRON

İşte oyunumuzun doğru bir tanımını lordum.

(Armado girer.)

ARMADO

Majesteleri, bir çift söz etmek için sizin kutsal ve tatlı nefesiğinizi hissetmeme izin vermenizi özellikle yalvararak istirham ediyorum efendim.

(Armado, oradakilerden uzaklaşıp kral ile konuşur ve ona bir kâğıt verir.)

PRENSES

Bu adam Tanrı'ya inanır mı?

BIRON

Neden sordunuz?

PRENSES

Tanrı'nın yarattıklarından biri gibi konuşmuyor da ondan.

ARMADO

Benim için hepsi birdir benim yakışıklı, tatlı, bal dilli kralcığım; çünkü herkese şunu ilan etmek isterim ki, öğretmencik aşırı hayalperest, çok ama çok mankafa, çok

ama çok boş kafadır. Ama şöyle diyelim: *Fortuna de la guerra*.²⁵ Kafanız huzur içinde olsun siz soylu çiftler.

(*Çıkar.*)

KRAL

(*Kâğıdı inceleyip okur.*)

Şimdi sizlere “Ünlü Kişiler” temsili sunulacaktır. İlk olarak Troyalı Hector gelecek, Büyük Pompey’i köylü, İskender’i papaz, Herkül’ü Armado’nun uşağı, Yahuda’yı öğretmen canlandıracak. Bu dört Ünlü Kişi gösterilerinde başarı kazanırlarsa, gidip kıyafet değiştirecek, diğer beş ünlü kişiyi oynayacaklar.

BIRON

Temsilin ilk bölümünde zaten beş kişi var.

KRAL

Yanılıyorsunuz, öyle değil.

BIRON

Öğretmen, övünge, cahil papaz, soytarı, bir de oğlan; Yani bir oyun ki, dokuzla beşi bir yerde.²⁶
Al birini vur ötekine.

KRAL

Gemi yola çıktı bile, koşarak biri geliyor.
(*Costard, Pompey olarak gelir.*)

COSTARD

“Ben Pompey’im”–
(*Koşarak gelip selam verdiği anda yere kapaklanır.*)

BIRON

Yalan, sen o değilsin.

COSTARD

“Pompey’im ben”–

BOYET

Ama leoparın²⁷ başı dizinde.

25 Savaşın kaderi.

26 Latince adı novem quinque olan ve beş-dokuz atanın kazandığı bir zar oyunu.

27 Richard David’in yazdığına göre, Pompey’in arması leopar ya da aslandı; kalkanında kılıcını kavramış bir leopar pençesi vardı.

BIRON

Güzel dedin, seninle dost olmalıyız.

COSTARD

“Ben Pompey, Kocaman derler bana”–

DUMAINE

Hayır, “Büyük” derler.

COSTARD

Evet, “Büyük” olmalı efendim. “Büyük Pompey” derler
bana,

Sık sık savaş alanlarındayım kalkanım ve kılıcımla,
Düşmanımı korkudan terletirim, tesadüfen geldim
buralara,

İşte şimdi kılıcımla kalkanımı teslim ediyorum
Ve tatlı Fransız sevgilinin ayakları dibine koyuyorum.
Eğer leydi hazretleri “Teşekkürler Pompey” derse,
Benim de rolüm sona erecektir burada.

PRENSES

Çok teşekkürler Büyük Pompey.

COSTARD

O kadar da önemli değil, umarım dizeleri mükemmel
söylemişimdir. Sadece “Büyük” yerine “Kocaman” de-
mem küçük bir hataydı.

BIRON

Kalıbımı basarım, Pompey en iyisi olacak.

(*Costard kenara çekilir.*)

(*Nathaniel, İskender olarak girer.*)

NATHANIEL

“Dünyanın başkomutanıydım, bir zamanlar yaşadığım
dünyada,
Genişlettim fetihlerimi kuzeyden güneye, doğudan batıya
Armam yeter, benim Alisander olduğuma”–

BOYET

Ama burnun hayır diyor, sen o değilsin,
Ayrıca onun boynu eğriydi, seninkiyse dimdik.

BIRON

(*Boyet'ye.*)

Bakıyorum da burnun acı ter kokusu alıyor herhalde,
Burnu çok iyi koku alan beyzade.

PRENSES

Fatihin cesareti kırıldı. Devam et sen Alexander.

NATHANIEL

“Dünyanın başkomutanıydım, bir zamanlar yaşadığım
dünyada”–

BOYET

Çok doğru, öyleydin Alisander.

BIRON

(*Costard'a.*)

Hey, Büyük Pompey–

COSTARD

Emrinizdedir, ben Costard.

BIRON

Şu “Alisander” diyen fatihi götürün buradan.

COSTARD

(*Nathaniel'e.*)

Ah efendim, Fatih Alisander'i tahtından indirdiniz. Böylece bez panonuz da sizden alınacak ve bir oturakta oturup savaş baltasını elinde tutan aslan dekorunuz da Aias'a verilecek. O dokuzuncu Ünlü Kişi'dir. Bir fatih olsun da doğru dürüst konuşmasın, olacak iş mi? Utanın ve kaçın gidin buradan Alisander.

(*Nathaniel çekilir.*)

Aslında zavallı, yumuşak, namuslu biri, yok oldu gitti. Çok iyi bir komşu olduğu gibi, iyi top atan da bir bowling oyuncusudur. Ama Alisander rolüne gelince, gördüğünüz gibi başaramadı işte. Neyse, daha başka Ünlü Kişi'ler var, onlar da kendilerine göre konuşacaklar.

PRENSES

Sen şöyle kenara çekil Pompey.

(Yahuda olarak Holofernes, Herkül olarak Moth girer.)

HOLOFERNES

“Bu bacaksız,

Asası ile Cerberus denen üç başlı köpeği öldüren;

Daha minicik bir bebek, karides kadar bir çocukken

Elleriyle yılanı boğan Büyük Herkül’ü sunacak.

*Quoniam*²⁸ size onun sadece gençliğini gösterdiğimizden

*Ergo*²⁹ sizden özür dilememiz gerekecek.”

(*Moth’a.*)

Çıkarken saygın görün biraz ve hemen kaybol ortadan.

(*Moth geri çekilir.*)

“Yahuda’yım ben”–

DUMAINE

Aa Yahuda!

HOLOFERNES

Yahuda Iskaryot değil efendim.

Ben savaşçı Yahuda Maccabeus’um.

DUMAINE

Kısaltırsak geriye sadece Yahuda kalır.

BIRON

Öperek ihanet eden hain.

Bu da senin Yahuda olduğunu kanıtlamıyor mu?

HOLOFERNES

“Yahuda’yım ben”–

DUMAINE

Kendinden utanmalısın Yahuda.

HOLOFERNES

Ne sebeple efendim?

BOYET

Yahuda’nın kendisini asmasını sağladığın için.

HOLOFERNES

Öyleyse önden buyurun efendim, siz benden yaşlısınız.

28 Çünkü.

29 Dolayısıyla.

BIRON

İyi söyledin: Yahuda kendini yaşlı bir mürver ağacının dalına astı.

HOLOFERNES

Yüz ifademi bozuyorsunuz, bunu kabul edemem.

BIRON

Suratsızsın da ondan.

HOLOFERNES

Bu da ne demek?

BOYET

Kafan sitar³⁰ biçiminde.

DUMAINE

Yok, saç tokasına benziyor.

BIRON

Daha çok kurukafalı yüzük gibi.

LONGUEVILLE

Az bulunur eski bir Roma parasındaki yüz sanki.

BOYET

Sezar'ın kılıcının kabzasındaki tokmağa benziyor.

DUMAINE

Barut kabı üstüne kazınmış kemikli bir surat.

BIRON

Broş üzerine işlenmiş bir Aziz George profili.

DUMAINE

Hem de kurşundan bir broş olmalı.

BIRON

Evet ya, dişçilerin keplerine taktıkları gibi. Ama şimdi devam edelim, artık seni ifadene getirdik.

HOLOFERNES

Tersine, ifademi tamamen bozdunuz.

BIRON

Yanlış! Sana birçok ifade seçeneği verdik.

HOLOFERNES

Yok, hepsine karşı çıktınız.

30 Sitar uda benzeyen armudi bir çalgıdır.

BIRON

Eğer aslan olsaydın, öyle yapardık.

BOYET

Bu durumda eşek olduğuna göre bırakalım gitsin.
Hadi güle güle tatlı Yahuda. Ne duruyorsun hâlâ?

DUMAINE

Sıfatlarının devamını duymak istiyor herhalde.

BIRON

Eşekten bir Yahuda demek? Bırakın onu. Hadi yoluna.

HOLOFERNES

Bu tavrınız soyluluğunuza hiç yakışmadı, hiç kibar ve nazik değilsiniz.

BOYET

Mösyö Yahuda'ya ışık getirin! Hava karardı, yolunu şaşırabilir.

(*Holofernes çıkar.*)

PRENSES

Zavallı Maccabeus, ona fazla eziyet ettiniz!

(*Hector olarak Armado girer.*)

BIRON

Kafanı kolla Achilles, elinde kılıç Hector geliyor.

DUMAINE

Şakalarım ters tepse de şakaya katılacağım.

KRAL

Hector bir Troyalı idi.

BOYET

İyi de bu Hector mu şimdi?

KRAL

Sanırım Hector bu kadar yapılı değildi.

LONGUEVILLE

Bacakları da bu kadar uzun değildi.

DUMAINE

Dana gibi, baldırları geniş, daha budala olduğu da kesin.

BOYET

En çok benzeyen yanı ayak bilekleri.

BIRON

Bu Hector olamaz.

DUMAINE

Tanrı ya da ressam olmalı, baksanıza değişik yüzler yaratıyor.

ARMADO

“Silahların ilahı, mızrakların mutlak tanrısı Mars, Hector’a bir armağan verdi”–

DUMAINE

Yumurta sarısına batırılmış bir ceviz.³¹

BIRON

Bir limon verdi.

LONGUEVILLE

Karanfilli limon.³²

DUMAINE

Hayır, karanfilli yarık.

ARMADO

Susun!

“Silahların ilahı, mızrakların mutlak tanrısı Mars, Ilion’un vârisi Hector’a bir armağan verdi;

Öyle yetiştirilmişti ki, dövüşmeden edemezdi,

Gece gündüz demez vaktini çadırının dışında geçirirdi.

Ben o çiçeğim”–

DUMAINE

Nane olmayasın.

LONGUEVILLE

Ya da haseki küpesi.

ARMADO

Sevimli lordum Longueville, tutar mısınız dilinizin yularını!

31 Yumurta sarısıyla kaplanmış ceviz, şarap ve bira gibi içkilere tat vermek içindi. Yumurta sarılı ceviz, sevgiliye verilen bir armağan olarak da revaçtaydı.

32 Karanfilli limon da, “nutmeg” gibi, içkilere tat verirdi. Burada Dumaine’in yaptığı bir söz oyunu var, “lemon”ı sevgili anlamına gelen “leman” olarak kabul edip, “clove” sözcüğünü yarık anlamına gelen “cloven” gibi anlayarak açık saçık bir benzetmeye gidiyor ve kadın genital organına gönderme yapıyor; bkz. Hibbard, ss. 222-23.

LONGUEVILLE

Tam tersine, yuları serbest bırakmalıyım ki Hector'a karşı çıksın.

DUMAINE

Öyle ya, Hector bir av köpeğidir.³³

ARMADO

O tatlı savaşçı çoktan ölmüş ve çürümüştür. Sevgili dostlar, onun mezarındaki kemiklerini sızlatmayın. Sağlığında müthiş bir insandı. Şimdi ben rolüme devam edeceğim.

(*Prese.*)

Güzel prese beni dinlemek lütfunda bulunurlarsa tabii.

(*Biron ileri çıkar ve Costard'ın kulağına bir şeyler fısıldar.*)

PRENSES

Devam edin yiğit Hector, çok beğendik sizi.

ARMADO

Ben de sizin terliklerinize hayran oldum.

BOYET

Onu ayaklarından sevmiş.

DUMAINE

Kamışla ölçmediğine şükür.

ARMADO

“Bu Hector Hannibal’dan da üstündü.

Ama ne yazık ki olan oldu”–

COSTARD

Evet dostum Hector, olan oldu sevgilin iki aylık hamile.

ARMADO

Sen neler saçmalıyorsun?

COSTARD

Eğer dürüst Troyalıyı oynayacaksan inan, zavallı kadın kazaya uğramış, çoktandır gebe; bebek karnında tepişir durur. Senden olduğu da kesin.

33 Hektor çok hızlı koşabilmesiyle ünlenmişti.

ARMADO

Amacın bu önemli kişilerin önünde beni maskara etmek mi? Seni öldürmeli.

COSTARD

O zaman Hector kırbaçlanmalı, çünkü zina suçu işledi; Jaquenetta ondan gebe kaldı ve Pompey'in uğruna hapis-te, onu gebertecekmiş.

DUMAINE

Az bulunur bir Pompey!

BOYET

Ünlü Pompey!

BIRON

Büyükten de büyük! Büyük, büyük en büyük Pompey! Muazzam Pompey!

DUMAINE

Hector tir tir titriyor.

BIRON

Pompey coştı. Ateşe körükle gidelim, hep birlikte kışkırtalım bu tartışmayı.

DUMAINE

Hector şimdi ona meydan okuyacak.

BIRON

Damarlarında erkek kanı yoksa biti bile ondan kaçır.

ARMADO

Kuzey kutbu adına, meydan okuyorum sana.

COSTARD

Öyle eskimolar gibi kutupla savaşmam ben. Keser biçirim, ben kılıcı seçiyorum. İzin verin yeniden silahlanayım.

DUMAINE

Kızıışan Ünlü Kişiler için yer açalım.

COSTARD

Gömlekle hallederim.

DUMAINE

Çok kararlı bir Pompey!

MOTH

Efendim izin verin, düğmelerinizi açayım. Bakın Pompey dövüş için soyunuyor. Ne yani, itibarınız zedelenecek.

ARMADO

Şövalyeler ve askerler– özür dilerim ama, ben gömlekle dövüşmem.

DUMAINE

Kaçamazsınız. Pompey meydan okumanızı kabul etti.

ARMADO

Sevgili gençler, ben de istemez miydim!

BIRON

Peki bunun için mazeretiniz nedir?

ARMADO

Açıkça söylemem gerekirse, içimde gömlek yok. Böyle çıplak dolaştığım için cezayı hak ediyorum.

MOTH

Bu doğru, Roma'da gömleği olmadığı için hayatından memnundu. Ama yeminle, hiçbir şeyi olmadığı için. Jaquenetta'ya âşık olduğundan beri, onun bulaşık bezlerini bile giyebilecek durumdadır.

(Mösyö Marcadé adında bir haberci gelir.)

MARCADÉ

Tanrı sizi korusun madam!

PRENSES

Hoş geldiniz Marcadé,

Her ne kadar eğlencemizin ortasında gelmiş olsanız da.

MARCADÉ

Üzgünüm madam, getirdiğim haber benim için çok ağır.

Çok üzgünüm madam, babanız kral hazretleri–

PRENSES

Öldü, hayatım üstüne!

MARCADÉ

Öyle efendim. Haberim buydu.

BIRON

Ünlüler dağılın! Hava bulutlanıyor.

ARMADO

Bana gelince, sonunda rahat bir nefescik aldım. Aklıselim ile nasıl bir yanlışın içinde olduğumu anladım, artık gerçek bir asker gibi davranacağım.

(Ünlü Kişiler çıkarlar.)

KRAL

Ne durumdasınız majesteleri?

KRALİÇE³⁴

Hazırlanın Boyet, bu gece gitmek istiyorum.

KRAL

Madam, bu durumda yola çıkmayın, rica ederim,
bu gece kalın.

KRALİÇE

Hazırlanın dedim—

Konukseverliğinize teşekkür ederim nazik lordlar,
Gençliğimizin coşkusu ile burada yaptıklarımız
Ve toyluğumuz için, deneyimli kişiliğinize güvenerek
Şu yaslı yüreğimle bizleri bağışlamanızı diliyorum.
Konuşmalarımızda maksadımı aştıysam,
Bunda yakınlığınızın da payı oldu. Elveda sayın lordum!
Yüreği ağırlaşınca dili hafif olmuyor insanın.
Davamız için bizi bu kadar kolayca kabul etmenize karşılık,
Bu kadar az teşekkür ettiğimiz için bağışlayınız bizi.

KRAL

Karar vermek için zamanın çok kısıtlı olması,
Baskıyı artırıp karar almakta aceleyi gerektiriyor,
Uzun tartışmalara rağmen bir türlü çözülemeyen sorunlar
Çoğu kez böyle kritik zamanlarda çözüme ulaşıyor.
Her ne kadar büyükler için tuttuğumuz yas
Aşkın güler yüzüne izin vermese de,
Kutsal bir evliliğin getireceği mutluluk
Nasıl olsa haklı çıkaracaktır önceden doğan aşkı.
İzin vermeyin sakın keder bulutlarının aşkı karartmasına;
Kaybedilenler için gözyaşı dökmek yerine,

34 Prens, babası öldüğü için tahtın tek vârisi olarak kraliçe olmuştur.

Yeni kazanılmış dostluklar ile tekrar neşelenmek
Ruhlarımız için daha yararlıdır ne de olsa.

KRALİÇE

Sizi anlamakta zorlanıyorum: İki kat artıyor kederim.

BIRON

Kederin kulağına en iyi nüfuz edecek doğru sözlerdir,
İşte kralı anlayabilirsiniz şimdi söyleyeceklerimle.
Sizin uğrunuza boşa harcadık bunca zamanı,
Kötü bir oyun oynadık yeminimize karşı.
Sizin güzelliğiniz leydiler,
Bizi hoş olmayan vaziyete soktu,
Ama bizler de aykırı davranmaktan kaygı duymadık
Niyet ettiklerimizin sonuçlarına;
Böylece komik duruma düştük gözünüzde–
Aşk her zaman beklenmedik etkilerle dolu olduğundan,
Herkes bir çocuk coşkusuyla
Ve sorumsuzca izlediği için gördüğünü,
Tanık olur doğru yoldan çıkmış
Pek çok biçime, davranış ve töreye,
Değişik konularda her değişik şeyi görür gözler;
Eğer aşkımız, soytarı yelekli,
Hafif bir aşk gibi göründüyse o güzel gözlerinize,
Unutmayın ki yeminimizi bozmamıza,
Bizim hatalı davranmamıza da neden olan
Yine sizin o muhteşem gözlerinizdi;
Ama yaptığımız hatayı açıkça görüyoruz şimdi.
Bu yüzden leydiler, aşkımız sizin olduğuna göre,
Aşkın yaptırdığı hatalar da sizin olacaktır elbette.
Kendimize ettiğimiz ihaneti aklımızdan çıkarmadan
Dürüst olacağız bundan böyle sizlere karşı–
Evet güzel leydiler, bir günah olan yemin bozmamız,
Arınarak bir erdeme dönüşecektir.

KRALİÇE

Aşk duygularıyla yüklü mektuplarınızı aldık,
Aşkın elçisi olan armağanlarınızı da;

Ve kızlarla bunları değerlendirirken aramızda
Daha çok kur, kibar bir jest, nezaket,
Zamana uygun ve gösterişli bir davranış olarak
Kabul etmiştik. Daha derin anlamlar çıkarmamıştık.
Bu yüzden sizin aşk ilanlarınızı da
Benzer şekilde eğlencemizin bir parçası saymıştık.

DUMAINE

Yazdıklarımız madam, şakadan çok uzaktı.

LONGUEVILLE

Bakışlarımız da şaka değildi.

ROSALINE

Biz olaya hiç o gözle bakmamıştık.

KRAL

Artık son dakikalara geldiğimiz şu anda,
Ödüllendirin bizi aşkınızla.

KRALİÇE

Sanırım enine boyuna tartışabilmek için konuyu
Zamanımız çok az. Hayır, hayır lordum,
Majesteleri yeminini bozarak büyük günah işledi,
Bu üzücü bir suçluluk; onun için dinleyin beni:
Yemininize güvenmediğimi söylemeliyim;
Eğer aşkım uğruna –ki buna mecbur değilsiniz–
Mutlaka bir şey yapmak istiyorsanız,
Vakit geçirmeden yaşamın tüm zevklerini bırakıp bir yana,
Herkesten uzak, yoksul bir yerde inzivaya çekilin.
Gökteki on iki burç bir yılı doldurana kadar kalın orada.
Toplum yaşamından bu şekilde tamamen uzaklaştığınızda,
Yüreğinizdeki ateş sönmezse ve teklifiniz değişmezse;
Soğuk, perhiz, zor koşullar ve ince giysiler
Aşkınızın parlak goncasını dalından düşürmezse;
Bir yılın sonunda gelin ve böylece yapın hak ettiğiniz teklifi.
Şu an sizinkini öpen saf, bakire elim sizin olacaktır o zaman
O güne kadar ben de kederle kendimi matem evine kapatıp
Babamı anarak yasını tutacağım sel gibi akan
gözyaşlarımla.

Eğer reddederseniz bunu, ellerimiz ayrılсын,
İkimizin de gönlünün birbiri üzerinde hakkı kalmasın.

KRAL

Eğer buna, hatta fazlasına razı olmazsam,
Elimdeki gücü başka yönde kullanmaya kalkarsam,
Ölümün hızlı eli hemen kapatsın gözlerimi!
Çekileceğim keşiş hayatına– yüreğim hep sizinle atacak.
(*Kral ile kraliçe gruptan konuşarak ayrılırlar.*)

DUMAINE

(*Katherine'e.*)

Ya ben ne olacağım sevgilim?
Benim için bir öneriniz var mı? Bir eş?

KATHERINE

Sakal, sağlık ve dürüstlük;
Üç kat sevgi ile size bu üç şeyi öneririm.

DUMAINE

Ben de, “Teşekkür ederim sevgili eşim” diyebilir miyim?

KATHERINE

Öyle olmaz lordum. On iki ay ve bir gün; bu süre içinde
Geri çevireceğim bütün yakışıklı gençlerin dileklerini,
Kralınız leydime geldiği zaman siz de gelirsiniz,
İçimde çok sevgi varsa, bir kısmını size verebilirim.

DUMAINE

O güne kadar hizmetinizdeyim ve sadık kalacağım size.

KATHERINE

Sakın yemin etmeyin, bozarsınız sonra.
(*Konuşarak uzaklaşırlar.*)

LONGUEVILLE

Maria ne der acaba?

MARIA

On iki ayın sonunda
Sadık bir sevgili için çıkarırım kara giysilerimi.

LONGUEVILLE

Zaman uzun da olsa sabırla bekleyeceğim.

MARIA

Boyunuza uygun; pek az genç böyle uzun.

(*Konuşarak uzaklaşırlar.*)

BIRON

(*Rosaline'e.*)

Leydim düşüncelere mi daldı? Lütfen bana bakın,
Yüreğimin penceresi gözlerimin içine iyice bakın,
Orada vereceğiniz karara göre hareket etmeyi bekleyen,
Boynu bükük hayranınızı göreceksiniz.

ROSALINE

Sizinle tanışmadan önce,
Sizden sık sık söz edildiğini duymuştum lordum Biron;
Herkesin uzun dili, sizin alaycı, sürekli takılan,
Hemen herkesi aşağılayan,
Parlak zekânızın etkisi altına girenleri
Acımasızcasına kınayan
Bir kişi olduğunuz söylenmişti bana.
Benimle olabilmeniz için, rica ederim,
Sizin o üretken zekânızı
Bu kemirgen acımasızlıktan arındırın.
Yoksa beni kazanmanız imkânsız hale gelir.
Bugünden başlayarak on iki ay boyunca her gün,
Konuşamayacak durumda olan bir hastayı ziyaret etmenizi,
Acı içinde kıvranan bu zavallılarla konuşarak
O parlak zekânızla gülmeyi unutan o zavallıları
Sevindirmenizi istiyorum.

BIRON

Ölümün eşiğinde olan birini güldürüp sevindirmek mi?
Olacak şey değil, imkânsız bu.
Acı çeken birini nükteler güldüremez ki.

ROSALINE

İşte başkalarıyla dalga geçmeyi boğmanın yolu budur,
Bu alay etmelerin kaynağında
Kendine güven duyma iptilası yatar,
Bu da aptallara yüzeysel kahkahalar attırır;

Ama bunun da hiçbir yararı yoktur.

Bir nüktenin asıl başarısı onu dinleyenin kulağındadır,
Asla nükteyi yapanın dilinde değildir.

Kendi acılarının iniltileri ile sağırlaşmış hastaların
kulaklarına

Sizin şu boş aşağılamalarınız ile ulaşabilerseniz,
Devam edin bu işi yapmaya.

O zaman bu özrünüze karşın sizi kabul edebilirim.

Ama eğer dinletemezseniz kendinizi onlara,
Bu tavrınızı söküp atın benliğinizden,

O zaman da özrünüzden kurtulmuş olmanız
Ve değişmeniz çok sevindirecektir beni.

BIRON

On iki ay öyle mi? Ne yapalım, eğer kısmetim buysa;
Bir hastanede on iki ay nükte yapıp fıkralar anlatacağım.

KRALİÇE

(*Krala.*)

Evet sevgili lordum, şimdi izninizi almalıyım.

KRAL

Hiç olur mu madam, sizi geçireceğiz.

BIRON

Kur yapmamız sonuçlanmadı eski masallardaki gibi,
Âşık maşuka kavuşamadı.

Bu leydilerin verdiği karşılık
Güldürüye çevirdi çabalarımızı.

KRAL

Haydi dostum, şuracıkta on iki ay ve bir gün kaldı,
Ondan sonra ulaşacağız oyunumuzda mutlu sona.

BIRON

Bir oyun için çok uzun bir süre.
(*Armado girer.*)

ARMADO

(*Krala.*)

Sevgili majesteleri, izin verin bana—

KRALİÇE

Bu Hector değil miydi?

DUMAINE

Troya'nın ünlü şövalyesi.

ARMADO

Soylu parmağınızı öptükten sonra izninizi istiyorum. Artık ben yeminli biriyim. Kral hazretlerine etmiş olduğum üç yıllık yemini şimdi Jaquenetta'ya devretmiş ve aşkımızın ürününe toplamak için kendimi ona adanmış bulunuyorum. Ey görkemli yücelik, iki bilgili insanımızın övgü için kaleme aldığı "Baykuş ile Guguk Kuşu" tartışmasını dinlemeyi kabul buyurur musunuz? Zaten gösterimizin kapanış parçası da buydu.

KRAL

Hemen gelsinler, dinleyelim bakalım.

ARMADO

Hey, yaklaşın!

(Hepsi girer. [Bunlar o zamana kadar sahnede yer almamışlardır.])

Bu yandaki Hiems, Kış; şu yandaki de Ver, İlkbahar: Biri Baykuş'la temsil ediliyor, öteki de Guguk Kuşu ile. Ver, başla.

Şarkı

İLKBAHAR

Menekşeler morken, papatyalar alacalı,
Gümüş beyazı iken katırtırnakları,
Sarı renkli çiçeğin tomurcukları
Neşeyle boyarmış çayırları,
Daldan dala sıçrayan guguk kuşları,
Eğlenirlermiş evli erkeklerle
Guguk, guguk! diye diye.
Bu korku verici sözler
Tatsız gelirmiş evli erkeklere.

Çobanlar samanlar üstünde kaval çalarken
Neşeli tarla kuşları köylünün saatini ayarlarken,
Çiftleşirken üveyiklerle küçük kargalar
Ve kızlar iç çamaşırlarını yıkayıp ağartırken
Daldan dala sıçrayan guguk kuşları,
Eğlenirlermiş evli erkeklerle
Guguk, guguk! diye diye.
Bu korku verici sözler
Tatsız gelirmiş evli erkeklere.

KIŞ

Asılı durur buz sarkıtları duvarda,
Çoban Dick eline hohlar soğukta,
Tom ise durmadan odun taşır salona,
Ve süt donar bakracında,
Kanı çekilir insanın damarlarında,
Yollar ise yürünmeyecek durumda
Geceleri Baykuş çıkar dik bakışıyla
Ve öter: Pu-huu, hu-huu!
Hoş bir sedadır, not edin bu anı,
Şişko Joan karıştırırken kazanı.

Rüzgâr bütün gücüyle gürleyerek eserken
Ve papazın vaazını öksürükler keserken,
Arpacı kumruları kar üstünde düşünürken
Ve Marianne'nin burnu kırmızıya çalarken
Yaban elmaları tencerede kaynarken
Geceleri Baykuş çıkar dik bakışıyla
Ve öter: Pu-huu, hu-huu!
Hoş bir sedadır, not edin bu anı,
Şişko Joan karıştırırken kazanı.

ARMADO

Apollon'un ezgisinden sonra Mercury'nin sözleri sert
kaçtı biraz. Siz o yandan çıkın, biz bu yandan.
(Hepsi çıkarlar.)